

Vihdin Perusopetuksen Opetussuunnitelma 2016

Yleinen Osa

Päivitetty toukokuussa 2018

Sisällys

1. Vihdin paikallisen opetussuunnitelman kuvaus	2
2. Perusopetus yleissivistuksen perustana: Arvoperusta ja oppimiskäsitys.....	5
3. Perusopetuksen tehtävä, tavoitteet, tuntijako ja laaja-alainen osaaminen	7
4. Toimintakulttuuri, oppimisympäristöt ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	19
5. Koulutyön järjestäminen	21
6. Oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi	41
7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	49
8. Oppilashuolto	81
9. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.....	102
10. Valinnaisuus.....	102

1. Vihdin paikallisen opetussuunnitelman kuvaus

KASVAMINEN ON YHTEINEN MATKA

”Osallistuva Vihtiläinen lapsi ja nuori saa kasvaa turvallisessa kasvuyhteisössä, jossa välittävät, osaavat ja kannustavat aikuiset mahdollistavat laadukkaan kasvun ja opinpolun elämän valtateille.”

[Sivistyskeskuksen visio]

Perusopetuksen Opetussuunnitelman Valtakunnalliset Perusteet on valmistunut vuonna 2014. Vihdin paikallinen opetussuunnitelma on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa perusopetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Koulujen lukuvuosittain laatimat lukuvuosisuunnitelmat eli toimintasuunnitelmat täydentävät ja päivittävät opetussuunnitelmaa. Vihdin kunnan Perusopetuksen Opetussuunnitelman sekä koulukohtaiset lukuvuosisuunnitelmat hyväksyy Lasten ja nuorten lautakunta.

Vihdin opetussuunnitelman rakenne

Vihdin kunnassa laaditaan kuntatason opetussuunnitelma, jossa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja oppilashuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Vihdin opetussuunnitelma julkaistaan valtakunnallisten Perusteiden mukaisessa järjestyksessä, Opetussuunnitelma julkaistaan sähköisenä kunnan nettisivuilla.

Vihdin kunnassa perusopetusta järjestetään vuosiluokille 1-9 suomenkielillä ja vuosiluokille 1-6 ruotsinkielellä. Suomenkielinen opetussuunnitelma valmisteltiin kuntakohtaisena. Suomenkielinen opetussuunnitelma käännettiin ruotsinkielelle paikallisen osion valmistuttua. Ruotsinkielinen opetussuunnitelma on käytössä Nummela Skolassa. Vihdin ruotsinkieliset oppilaat suorittavat vuosiluokat 7-9 lähikunnissa, pääsääntöisesti Lohjalla tai Helsingissä.

Koulujen vuosittaiset lukuvuosisuunnitelmat laaditaan kouluissa opetushenkilöstön kesken. Lukuvuosisuunnitelma esitellään huoltajille lukukauden alussa. Koulu ottaa oman toimintakulttuurinsa mukaan oppilaat mukaan lukuvuosisuunnitelman valmisteluun. Huoltajien ja oppilaiden osallistaminen lukuvuosisuunnitelman valmisteluun kirjataan koulukohtaisiin suunnitelmiin.

Opetussuunnitelman valtakunnallisiin perusteisiin sisältyy valtioneuvoston hyväksymä tuntijako, jossa määritellään kuinka monta tuntia kutakin oppiainetta perusopetuksen aikana opiskellaan. Kasvatus- ja koulutuslautakunta on hyväksynyt perusopetuksen tuntijaon 11.8.2015.

Uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön vaiheittain seuraavan aikataulun mukaisesti:

Luokat 1-6	1.8.2016
7. luokka	1.8.2017
8.luokka	1.8.2018

9.luokka	1.8.2019
----------	----------

Tuntijakotaulukot löytyvät luvusta Perusopetuksen tehtävä, tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen.

.

Koulu toimintaympäristönä

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön samoin kuin opetuksen toteuttamisesta vastaavilla on oikeus turvalliseen työympäristöön. Koulujen lukuvuosittain päivitettävä lukuvuosisuunnitelma sisältää koulukohtaiset suunnitelmat ja toimintamallit, miten huolehditaan oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Opetussuunnitelmaan liittyvä oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskeva osa on valmisteltu yhteistyössä Perusturvakuntayhtymä Karviaisen kanssa.

Perusopetuksen koulut muodostavat niin alakoulujen kuin yläkoulujen oppilaaksiottoalueet. Monialaiset alueelliset oppilashuollolliset ryhmät muodostuvat pääosin yläkoulujen oppilaaksiottoalueista. Näiden ryhmien toiminnan tavoite on edistää perusopetuksen yhtenäisyyttä sekä siirtymävaiheisiin liittyvää yhteistyötä niin oppilashuollollisissa kuin pedagogisissa asioissa; näitä asioita käsitellään luvuissa Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja Oppilashuolto.

.

Vihdin kunnassa pyritään erilaisin toimintatavoin huolehtimaan oppimisympäristön psyykkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista:

- Henkilöstön työsuojelulliset asiat, kuten sisäilmaprosessikaavio ja läheltä piti-ilmoitus sekä vakuutusasiat löytyvät kunnan intrasta.
- Kiinteistöjen ylläpitoa koskevat tilapalvelun periaatteet löytyvät myös intrasta.

.

Paikalliset suunnitelmat

Opetussuunnitelma on asiakirja, johon vaikuttaa monet paikalliset jo olemassa olevat suunnitelmat:

- Vihdin kunnan strategia
- Varhaiskasvatuksen suunnitelma
- Esiopetuksen opetussuunnitelma
- Perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- Kotouttamisohjelma
- Lukion opetussuunnitelma

- Aamu- ja iltapäivätoiminta
- Lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Oppilashuoltosuunnitelma
- Yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma

Yhdenvertaisuussuunnitelmaan on laadittu ohjeet (intrassa Sivistyskeskus – Perusopetus – Oppilashuolto), joiden pohjalta laaditaan koulukohtaiset yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat lukuvuosisuunnitelmaan.

Kuntatasoinen yhdenvertaisuussuunnitelma valmistui lokakuussa 2016.

- Kestävän kehityksen suunnitelmaan liittyvä ilmastostrategia- ja toimenpideohjelma
- Koulukohtainen kulttuurikasvatuksen suunnitelma ja tapahtumat kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.
- Tietostrategia
- Vihdin kunnan sähköinen hyvinvointikertomus valmistui keväällä 2016.

Osallistuminen opetussuunnitelman laadintaan

Vihdin kunnan perusopetuksen opetussuunnitelmatyöhön on osallistettu opettajakuntaa, yhteistyökumppaneita sekä sidosryhmiä. Kasvatus- ja koulutuslautakunta on hyväksynyt opetussuunnitelman kesäkuussa 2016, jonka jälkeen opetussuunnitelmaa päivitetään vuosittain.

- Vihdin kunnassa järjestetään vuosittain koko opetushenkilöstölle virkaehtosopimuksen mukainen koulutuspäivä (Veso). Lukuvuonna 2017-2018 opetussuunnitelmaa päivitettiin vesoissa ja merkittävä lisäys OPS:n ovat Oppimisen tavoitteet, jotka löytyvät oppiaineosioista. Koulutuksen Kehittämissuunnitelma on päivitetty keväällä 2018. Kehittämissuunnitelmassa on opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta sekä suunnittelemaan tulevien vuosien kehittämiskohteita.
- Oppilaat ovat osallistuneet henkilökunnan kanssa tiiviissä yhteistyössä opetussuunnitelman laadintaan.
- Varhaiskasvatuksen edustajia on osallistunut perusopetuksen opetussuunnitelmapäiviin. Erityisesti teemat joustava esi- ja alkuopetus sekä oppilashuoltoa koskevat osiot valmisteltiin yhteistyössä. Lukio on myös osallistunut opetussuunnitelman laadintaan.
- Vihdin kunnan sivistyskeskuksen lautakunnille on järjestetty yhteinen seminaari kesällä 2014, jonka aiheena on ollut määrittellä kunnan strategian, opetussuunnitelmien perusteiden sekä muiden keskeisten asiakirjojen sekä paikallisen näkemyksen pohjalta sivistyskeskuksen yhteinen visio (tämän luvun alussa).
- Vihdin kunnan kunnanhallitukselle, Kasvatus- ja koulutus lautakunnalle, rehtoreille sekä päiväkodinjohtajille järjestettiin 14.1.2016 seminaari, jonka aiheena oli opetuksen arvot: Miten opetussuunnitelmien ja kunnan arvot näkyvät käytännössä? Lisää opetussuunnitelman luvussa Arvoperusta ja Oppimiskäsitys.

Muut tahot, jotka ovat olleet mukana opetussuunnitelman laadinnassa ja toteutuksessa

- Huoltajat
- Oppilashuoltohenkilöstö
- Karviainen

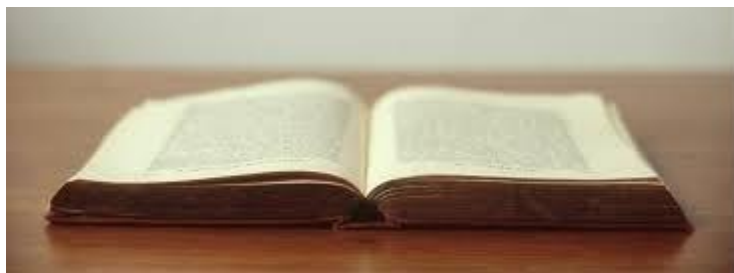
- Ateria- ja puhdistuspalvelu
- Tilapalvelu
- Kirjasto
- Vihdin Vanhemmat ry
- Nuorisopalvelut
- Liikuntapalvelut
- Vihdin Museo
- Vihdin seurakunta
- Yrityskylä
- Luontokoulu
- vihtiläiset seurat ja järjestöt

Opetussuunnitelman toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen

Opetussuunnitelmaa arvioidaan lukuvuosittain. Koulujen henkilöstöltä tulleet muutosehdotukset sekä muut päivitystarpeet käsitellään opetussuunnitelman arviointipäivässä. Muutos- ja päivitysehdotukset käsitellään lautakunnassa ja ne tulevat voimaan seuraavan lukuvuoden alusta. Kevätlukukauden lopussa opetushenkilöstö arvioi koulun lukuvuosisuunnitelman toteutumista sekä laatii pohjan seuraavan vuoden lukuvuosisuunnitelmalle. Koulut toimittavat arvion lukuvuosisuunnitelman toteutumisesta pedagogiselle sihteerille, joka tekee koosteen lukuvuosisuunnitelmien arvioinneista lautakunnalle. Saatua palautte lukuvuosisuunnitelmien arvioinneista pyritään ottamaan huomioon seuraavan vuoden talousarvion laadinnassa niin määrärahojen kuin asetettavien tavoitteiden osalta.

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistetaan koulun tehtävää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa päivittämällä opetussuunnitelmaa niin valtakunnallisten kuin paikallisten vaatimusten mukaisesti.

2. Perusopetus yleissivistyksen perustana: Arvoperusta ja oppimiskäsitys

Perusopetuksen arvot ovat samansuuntaiset Vihdin kunnan arvojen kanssa. Arvoja päivitetään ja niiden toteutumista arvioidaan yhteistyössä kunnan strategiatyön yhteydessä.

Yksittäiset koulut toiminnassaan arvioivat säännöllisesti, miten arvot ilmenevät käytännön toiminnassa, opetuksessa ja arvioinnissa.

Vihdin Perusopetuksen arvot

.

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Vihdin kunnan strategian 2018 - 2021 mukaiset arvot (asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, ja yhteisöllisyys) ovat yhteneväisiä Opetussuunnitelman arvoperustan kohdan *Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen* kanssa. Erityisesti asiakaslähtöisyys ja oikeudenmukaisuus korostuvat tässä kohdassa jokaisen oikeutena hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä.

.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Vihdin kunta opetuksen järjestäjänä huomioi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteet eri koulujen toiminnan järjestämisessä ja kehittämisessä.

.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Vihdin kunnassa halutaan korostaa, että eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat lapset ja nuoret toimivat jatkuvassa vuorovaikutuksessa leikeissä, peleissä ja muissa oppimistehtävissä koulu yhteisössä.

.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

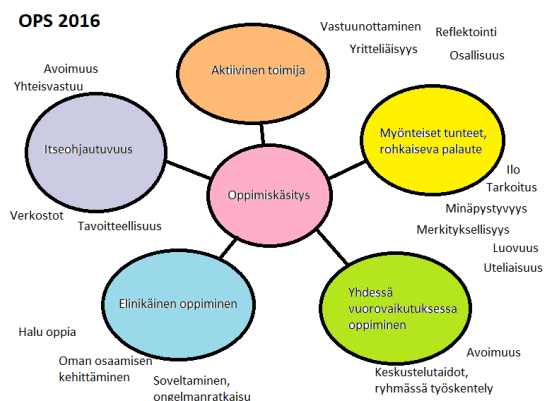
Vihdin kunnassa perusopetus tekee yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa ylläpitääkseen kestävän elämäntavan arvoja.

.

Oppimiskäsitys Vihdissä

Oppilas on oppimisessaan aktiivinen toimija ja oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten ja eri oppimisympäristöjen kanssa. Oppilas etsii, kokoaa, jakaa, arvioi ja luo uutta tietoa yksin ja yhdessä. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja. Oppimaan oppimista, tavoitteiden asettelua sekä oman edistymisen arviointia harjoitellaan koko peruskoulun ajan.

Oppimaan oppimisessa otetaan huomioon oppilaan ikätaso, luontainen uteliaisuus, kiinnostuksen kohteet, hänen vahvuutensa ja arvostuksensa. Oppimaan oppimisen tavoitteena on oppilaan henkilökohtaisten vahvuuksien ja sisäisen motivaation löytäminen, jotka vahvistavat oppilaan hyvinvointia ja minäkuva. Kun oppilas oppii tiedostamaan, mitä haluaa oppia ja miten sen voi oppia, hän selviytyy jatko-opintoihinsa ja hänen itsetuntonsa vahvistuu.

Arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumisen seuranta ja arviointi

Perusteiden 2014 arvot ja oppimiskäsitys ovat kaiken oppimisen keskiössä. Oppimiskäsitys on nivoutunut jokaisen oppiaineen tavoitteisiin ja laaja-alaisuuteen. Oppimiskäsityksen arviointi tapahtuu näin ollen eri oppiaineiden kautta.

Oppimiskäsityksen toteutuminen näkyy myös koulun oppimisympäristöjen, toimintakulttuurin, työtapojen ja arvioinnin muuttumisena uusien perusteiden mukaiseksi. Arvoperustan ja oppimiskäsityksen seuranta ja arviointi perusopetuksen vuosikellossa:

- Lokakuussa: lukuvuosisuunnitelmien hyväksytään lautakunnassa
- Tammikuussa koulukohtaiset arvioinnit opetussuunnitelmasta Maaliskuussa: Opetussuunnitelman päivitys ja muutosesitykset Huhti-toukokuussa (½-Veso): koulukohtainen lukuvuosisuunnitelman arviointi "Toiminnan arviointi"
- Kesäkuussa: koonti Lasten ja nuorten lautakunnalle.

3. Perusopetuksen tehtävä, tavoitteet, tuntijako ja laaja-alainen osaaminen

Perusopetuksen tehtävä

Vihdissä toteutetaan valtakunnallista näkemystä perusopetuksen tehtävästä. Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen.

Jokaisen vihtiläisen koulun opetus- ja kasvatustehtävä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämistä ja tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen, jonka tavoitteena on kehittää oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen,

kunnioittamiseen ja puolustamiseen. Perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä lisätä ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta.

Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan koulua ympäröivän maailman muutos avoimesti, arvioimaan sitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle.

.

Perusopetuksen tavoitteet

Perusopetuksen keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta.

Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista, demokraattista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja. Toiminnassa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista ja taitoja. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille. Tavoitteiden toteutuminen Vihdissä edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia.

.

Paikalliset, perusopetuksen tehtävää täydentävät ja käytännön toteuttamista ilmentävät näkökohdat

Vihdin perusopetuksen tuntijako on hyväksytty lautakunnassa 2019.

.

Tuntijako suomenkieliselle opetukselle:

Vihdin tuntijako 2019-											
Aine	Vuosiluokka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Yht.
Äidinkieli ja kirjallisuus		7	7	5	5	4	4	3	4	3	42
A1-kieli (englanti)		1	1	2	3	2	2	2	2	3	18
B1-kieli (ruotsi)							2	2	1	1	6
Matematiikka		3	3	4	4	4	3	3	4	4	32
Ympäristöoppi		2	2	2	2	3	3				14
Biologia								1	1	2	4
Maantieto								1	1	1	3
Fysiikka								1	1	1,5	3,5
Kemia								1	1	1,5	3,5
Terveystieto								0,5	1,5	1	3
Uskonto/Elämäkatsomustieto		1	1	2	1	1	1	1	1	1	10
Historia						2	1	2	2	0	7
Yhteiskuntaoppi						1	1		1	2	5
Oppilaanohjaus								0,5	0,5	1	2
Musiikki		1	1	1	2	1	1	2			9
Kuvataide		1	1	2	2	2	1	2			11
Käsityö		2	2	2	2	2	2	3			15
Kotitalous								3			3
Liikunta		2	2	2	2	2	3	2	3	2	20
Taide- ja taitoaineiden valinnaiset									2	2	4
Valinnaiset aineet					1	1	1		4	4	11
Tuntimäärä yhteensä		20	20	22	24	25	25	30	30	30	226

Tuntijako ruotsinkieliselle opetukselle:

Nummela Skolan uusi tuntijako 2019							
Ämne	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 4	Åk 5	Åk 6	Totalt
Modersmål och litt	7	7	5	5	5	4	33
A1-språk (finska)	1	1	2	2	2	2	10
A2-språk (engelska)				2	2	2	6
matematik	3	3	4	4	4	3	21
omgivningslära	2	2	2	2	3	3	14
religion	1	1	2	1	1	1	7
historia					1	2	3
samhällslära					1	1	2
musik	1	1	1	1	1	1	6
bildkonst	1	1	2	2	1	2	9
slöjd	2	2	2	2	2	2	12
gymnastik	2	2	2	2	3	3	14
Valfria ämnen				1	1	1	3
obligatoriska	20	20	22	24	27	27	140

Tuntikehyksen jakautumisen uudistetut perusteet

Vihdin perusopetuksessa noudatetaan lähikouluperiaatetta, jonka mukaisesti koulut suunnittelevat osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisen koulun tarpeiden mukaisesti. Kuntatasoisiiin erityisluokkiin varataan oma resurssi vuosittain.

Laaja-alainen osaaminen

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

OPS 2016

Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Seuraavassa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta ja perustellaan niiden merkitys.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään Oppiaineluvuissa vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehitykselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelämällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäsenenä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisuus, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista.

Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeätä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestäväan elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesääätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestäväan elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tv) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tv-taitojaan omien tuotosten laadinnassa. 2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä. 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tv:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tvt:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tvt:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Vihdin kunnan TVT-OPS

Johdanto

- Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään laajasti ja monipuolisesti kaikilla perusopetuksen vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Sitä käytetään sekä oppimisen välineenä että kohteena.
- Verkko- ja laiteinfra sekä tukipalvelut mitoitetaan vastaamaan lisääntyvää teknologian käyttöä. Tavoitteena on 1:2 laitekanta vuoden 2019 loppuun mennessä.
- Vihdin kouluilla on 2017 käytössä Edison-oppimisalusta, jossa on käytössä G Suite for Education -palvelu ja Edisonin oma oppimisympäristö.
- Teknisestä tuesta vastaavat koulujen tvt-vastaavat ja Opinsys oy. Pedagogista tukea antavat kunnan tutoropettajat ja koulujen tvt-vastaavat.

Vuosiluokat	YLEISET TVT-TAIDOT	TIEDONHALLINTA- JA TETOTURVATAIDOT	VERKOSTOITUMIS-JA VUOROVAIKUTUSTAIDOT
1	<ul style="list-style-type: none"> - Osaa käynnistää ja sulkea tietokoneen - Osaa kirjautua tietokoneelle omilla tunnuksillaan ja kirjautua ulos - Tunnistaa erilaisia tvt-laitteita (näyttö, näppäimistö, hiiri) - Osaa avata ja sulkea käytettävät ohjelmat - Tuntee näppäimistön tärkeimmät merkit ja toiminnot - Harjoittelee käyttämään sähköisiä oppimateriaaleja - Harjoittelee tekstinkäsittelyohjelman käyttöä 	<ul style="list-style-type: none"> - Tietää ja osaa säilyttää tarvittavat tunnukset sekä salasanat - On tietoinen tunnusten käytön pelisäännöistä - Opettelee verkon käyttäytymissääntöjä - Harjoittelee siirtymään opettajan antamalle Internet-sivustolle 	<ul style="list-style-type: none"> - Tutustuu kunnan käyttämään oppimisympäristöön - Opiskelee toisinaan yhdessä parin kanssa TVT:tä hyödyntäen

	<ul style="list-style-type: none"> - Harjoittelee piirtämään kuvan piirto- tai kuvankäsittelyohjelmalla - Harjoittelee taltioimaan havaintojaan ottamalla kuvan/videon joko tabletilla/kännykällä - Tutustuu ohjelmoinnin alkeisiin 		
2	<ul style="list-style-type: none"> - Harjoittelee tallentamaan ja tulostamaan omat työnsä opettajan avustuksella - Tutustuu näppäintaitoihin - Osaa käyttää erilaisia tvt-laitteita - Osaa käyttää tekstinkäsittelyohjelmaa - Tutustuu vähintään yhteen ohjelmointi -sovellukseen 	<ul style="list-style-type: none"> - Osaa etsiä kuvan internetistä ja liittää sen omaan tekstiinsä - Tutustuu tekijänoikeuksiin 	<ul style="list-style-type: none"> - Harjoittelee käyttämään kunnan valitsemaa oppimisympäristöä - Oppilas tekee ryhmätyöprojektin TVT:tä hyödyntäen
3	<ul style="list-style-type: none"> - Osaa kirjautua sähköiseen oppimisympäristöön ja käyttää pilvipalvelua - Osaa tallentaa kuvia ja muita tiedostoja - Osaa käyttää oheislaitetta opettajan ohjauksessa - Harjoittelee liittämään kuvia tekstiin - Kehittää näppäintaitojaan - Osaa ottaa digitaalisen kuvan ja käsitellä sitä opettajan ohjauksessa - Oppilas harjoittelee toimimaan graafisessa ohjelmointiympäristössä 	<ul style="list-style-type: none"> - Harjoittelee tiedonhankinnan perusteita - Harjoittelee tekemään sähköisen esityksen tutkimastaan aiheesta - Tutustuu taulukkolaskentaohjelmistoon - Osaa digilaitteiden käytön pelisäännöt - Osaa suojata sähköisen identiteettinsä - Osaa toimia asiallisesti ja toisia loukkaamatta verkossa - Oppii tekijänoikeuksiin liittyvät keskeiset seikat 	<ul style="list-style-type: none"> - Tutustuu sähköiseen viestintään - Harjoittelee omien tuotoksiensa jakamista pilvipalvelussa
4	<ul style="list-style-type: none"> - Osaa tuottaa erilaisia tiedostoja pilvipalveluun tietokoneella, tabletilla tai muulla digilaitteella 	<ul style="list-style-type: none"> - Tuntee tiedonhankinnan perusteet - Harjoittelee tiedon hakemista internetistä monipuolisesti 	<ul style="list-style-type: none"> - Tutustuu yhteistoiminnalliseen tuottamiseen verkossa

	<ul style="list-style-type: none"> - Osaa käyttää oheislaitetta itsenäisesti - Osaa liittää digitaalisia kuvia tekstiin - Harjoittelee sähköisen portfolion tekemistä - Oppilas toimii graafisessa ohjelmointiympäristössä 	<ul style="list-style-type: none"> - Ymmärtää alustavasti lähdekritiikin - Harjoittelee lähteiden merkitsemistä - Harjoittelee sähköisen kartan käyttöä 	
5	<ul style="list-style-type: none"> - Harjoittelee videoesityksen tekemistä - Oppilas suunnittelee ja toteuttaa ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä 	<ul style="list-style-type: none"> - Osaa hakea tietoa internetistä monipuolisesti - Osaa merkitä lähteet - Osaa tehdä sähköisen esityksen tutkimastaan aiheesta - Hallitsee sähköisen identiteetin suojaamisen - Käyttää taulukkolaskentaohjelmistoa - Hallitsee vastuullisen toiminnan verkossa - Osaa tekijänoikeuksiin liittyvät keskeiset seikat 	<ul style="list-style-type: none"> - Osaa työskennellä itsenäisesti sekä yhdessä toisten kanssa verkossa - Tuottaa aineistoa yhteistoiminnallisesti verkossa
6	<ul style="list-style-type: none"> - Hallitsee työskentelyn sähköisessä oppimisympäristössä ja pilvipalvelussa - Hallitsee toimisto-ohjelmien peruskäytön - Hallitsee oheislaitteiden käytön 	<ul style="list-style-type: none"> - Hallitsee tietoturvaan liittyvät keskeiset seikat 	<ul style="list-style-type: none"> - Osaa toimia yhteistoiminnallisesti ja vastuullisesti verkossa
7-9	<ul style="list-style-type: none"> - Käyttää tietoteknisiä laitteita ja ohjelmia sekä tietoverkkoa monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti eri oppiaineissa 	<ul style="list-style-type: none"> - Osaa suunnitella tiedonhankintaansa - Tuntee lähdekritiikin ja tekijänoikeuksien perusteet sekä noudattaa niitä 	<ul style="list-style-type: none"> - Osallistuu aktiivisesti ja vastuullisesti työskentelyyn erilaisissa yhteisöissä tehtävissä - Osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja

	<p>-Tunnistaa eri ohjelmien yhteisiä toimintaperiaatteita ja osaa hyödyntää näitä uusiin ohjelmiin tutustuessaan</p> <p>- Osaa käyttää laitteita vastuullisesti</p> <p>-Osaa käyttää monipuolisesti ja sujuvasti toimisto-ohjelmia tehtävän luonteeseen sopivasti eri oppiaineissa</p> <p>- Kirjoittaa teknisesti sujuvasti ja virheettömästi</p>	<p>- Osaa vertailla, valikoida ja hyödyntää sekä yhdistää eri lähteistä saamaansa tietoa</p> <p>- Osaa käsitellä, esittää ja tulkita sekä havainnollistaa tietoa ja tuloksia monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti eri ohjelmia käyttäen</p> <p>- Osaa tehdä synteesejä ja johtopäätöksiä uutta tietoa tuottamalla</p> <p>- Noudattaa tietoturvan periaatteita kaikessa työskentelyssään</p> <p>- Osaa suojautua haitalliselta materiaailta suojaamalla itsensä ja koneensa</p> <p>- Osaa turvata itsensä ja yksityisyydensuojansa</p>	<p>vastuullisesti verkkoviestimissä sekä tulkita muilta tulevaa viestintää</p> <p>- Ymmärtää ja kunnioittaa sananvapautta myös verkossa viestiessään</p> <p>- Ymmärtää viestinnän erilaisia lähtökohtia ja tavoitteita ja tulkita myös verkkoviestintää näistä lähtökohdista käsin</p> <p>- Osaa antaa verkossa palautetta ja hyödyntää itse saamaansa palautetta</p> <p>- Osaa käyttäytyä eettisesti, hyviä käytöstapoja ja sääntöjä noudattaen Internetissä</p>
--	---	---	---

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteita sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvuun demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoa ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittamista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset on kuvattu Oppiaineet vuosiluokilla- luvuissa.

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset riippuvat oppilaan ikätasosta ja kehitystasosta. Koulukohtaisesti valitaan eri laaja-alaisen osaamisen painopisteitä monialaisiin opintokokonaisuuksiin ja muuhun opetukseen vuosittain. Oppilaat osallistuvat laaja-alaisen osaamisen painopisteen valintaan ja sen toteutuksen suunnitteluun.

Laaja-alaisen osaamisen toimenpiteet kuvataan koulukohtaisessa lukuvuosisuunnitelmassa.

Järjestelyt ja toimenpiteet, joiden avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumisesta opetustyössä huolehditaan ja toteutumista seurataan

Laaja-alaisuus on osaamisen opinpolku, joka ei katkea peruskoulun aikana. Laaja-alaisuutta ei voida arvioida numeerisesti, koska se on taitojen oppimista. Arviointi on sanallista tukea ja positiivista kannustusta. Laaja-alaisessa toiminnassa itsearvioinnissa oppilas **tunnistaa**, pystyykö olemaan itseohjautuva; oppilas **tekee näkyväksi** sen, mitä hän tekee, näyttää muille aktiivisesti, että osaa; ja osaa analysoida/keskustella aikuisen kanssa, miten onnistui tehtävässä (**reflektoi**).

Laaja-alainen osaaminen on punottu oppiaineiden tavoitteisiin, joten opetusta suunnitellessa opettaja poimii omasta oppiaineesta ne tavoitteet, mitä haluaa painottaa kyseisen oppimiskokonaisuuden aikana arvioinnissa ja suunnittelee arvioinnin toteutuksen sen mukaan (formatiivisena prosessin arviointina: itsearviointina, vertaisarviointina; ja summatiivisena arviointina (opitun sisällön arviointina)).

Lukuvuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä arvioidaan laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista. Oppilaat otetaan arviointiin mukaan ikätasoon sopivalla tavalla. Arvioinnin avulla suunnitellaan seuraavan vuoden laaja-alaisen osaamisen painotuksia syksyn vuosisuunnittelun pohjaksi.

4. Toimintakulttuuri, oppimisympäristöt ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaa, käyttöä ja kehittämistä ohjaavat paikalliset tavoitteet ja erityiskysymykset

Jokainen koulu täsmentää oman toimintakulttuurinsa sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen lukuvuosisuunnitelmaan. Lukuvuosisuunnitelmat laaditaan syyslukukauden alussa ja niiden toteutuminen arvioidaan kevään koulukohtaisessa vesopäivässä. Koulukohtaisista arvioista laaditaan kooste, mikä annetaan tiedoksi lautakunnalle.

Oppiainekohtaisissa luvuissa on tarkennettu oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet.

Opetuksen eheyttäminen

Opetus järjestetään osin ainejakoisena ja osin eheytyttynä. Eheyttäminen tarkoittaa sitä, että opiskellaan oppiainerajoja ylittäviä sekä ongelmakeskeisiä aihekokonaisuuksia. Varhaiskasvatuksessa tästä käytetään termiä kokonaisvaltainen opetus. Lähtökohtana ovat todellisen maailman ilmiöt, joita käsitellään kokonaisuuksina ja aidoissa konteksteissa. Oppimisen tavoitteena on ymmärtäminen ja opetus lähtee liikkeelle oppijoiden kiinnostuksen kohteista sekä itse asettamista kysymyksistä.

Eheytyksen keinoja ovat esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopettajuus sekä ohjaajien kanssa tehtävä yhteistyö; jaksottaminen, teemapäivät/tapahtumat, sekä monialaiset oppimiskokonaisuudet.

Eheytyksessä on tärkeää tehdä yhteistyötä hyvässä hengessä sekä sitoutua yhteiseen tekemiseen. Toisten huomioiminen, myönteisen palautteen antaminen ja se, että kaikilla on mahdollisuus ja halu vaikuttaa ja kantaa vastuuta edesauttavat eheyttämistä.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Toteuttamista ohjaavat paikalliset tavoitteet

Paikalliset monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet ovat perusteiden luvun 4.4. mukaiset.

Koulukohtaisesti toteutettava eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet sovitaan yhdessä lukuvuosisuunnitelmaa tehdessä.

Toteuttamista ohjaavat periaatteet ja toteuttamistavat

Kunnan tasolla on mahdollista päättää yhteisistä teemoista, joista monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan. Jos jonakin vuonna yhteistä teemaa kunnan tasolla ei ole, koulukohtaisesti voidaan toteuttaa monialaisia oppimiskokonaisuuksia koulun oman kiinnostuksen, resurssien sekä sidosryhmäyhteistyön puitteissa.

Koulukohtaisesti on tärkeä määritellä eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteistyötä ja työnjakoa koskevat toimintatavat oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Oppiaineet valitaan kulloisenkin aiheen edellyttämällä tavalla. Kuitenkin huolehditaan siitä, että kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet voivat olla harkinnan mukaan eripituisia: päiviä, kuukausi, koko lukuvuosi, laskennallisesti 1h/viikko, toteutus on koulukohtaista. Opetushallituksen suositus on yhteensä 1 vk/vuosi riippuen oppilaan vuosiviikkotuntimäärästä. Joustavaa oppilaiden ryhmittelyä voidaan käyttää oppimisen tukena.

Oppilaat ovat mukana kokonaisuuksien ideoinnissa ja suunnittelussa.

Tavoitteet ja sisällöt

Tavoitteena on, että oppilaat valitsevat opettajan kanssa monialaisen oppimiskokonaisuuden/kokonaisuuksia. Tavoitteena on, että kokonaisuus nousee oppilaiden omista kiinnostuksen kohteista ja kysymyksistä.

Sisällöt ovat oman koulun arvojen, oppimiskäsityksen ja toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia. Arvoina voivat olla esimerkiksi oppimiskokonaisuuksien autenttisuus, kokonaisvaltaisuus ja laaja-alaisen osaamisen kehittyminen.

Monialaisen oppimiskokonaisuuden tavoitteet ja sisällöt kuvataan koulukohtaisessa lukuvuosisuunnitelmassa.

Arviointikäytännöt

Oppilaat ja opettajat yhdessä osallistuvat monialaisten oppimiskokonaisuuksien arviointiin.

Laaja-alainen osaaminen on punottu oppiaineiden tavoitteisiin, joten monialaisia oppimiskokonaisuuksia suunniteltaessa opettaja poimii omasta oppiaineesta ne tavoitteet, mitä haluaa painottaa kyseisen oppimiskokonaisuuden aikana arvioinnissa ja suunnittelee arvioinnin toteutuksen sen mukaan (formatiivisena prosessin arviointina: itsearviointina, vertaisarviointina; ja summatiivisena arviointina (opitun sisällön arviointina)).

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostaessa.

Toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen

Jokainen koulu huolehtii siitä, että jokainen oppilas osallistuu monialaiseen oppimiskokonaisuuteen vuosittain.

Koulun omassa arviointi-keskuksessa vuosittain arvioidaan ja kehitetään monialaisia oppimiskokonaisuuksia.

5. Koulutyön järjestäminen

Hyvän ja turvallisen koulupäivän keskeiset tavoitteet ja toimintatavat Vihdissä

Koulupäivän päätavoitteena ovat oppiminen ja kasvaminen turvallisessa ympäristössä. Oppimiselle luovat pohjan turvallisuus, joustavuus, viihtyisyys, läsnä olevat ja kohtaavat opettajat sekä muut aikuiset yhteistyössä huoltajien kanssa. Yhteisöllisen oppilashuollon mukaan kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille, tehtävästä riippumatta. On tärkeää muistaa, että kaverit, erilaiset sosiaaliset tilanteet (joihin kuuluvat mm. välitunnit ja ruokailu), yhteistyö, osallisuus, vaikuttamisen mahdollisuus, levollisuus, nauru ja ilo tulisi kuulua jokaisen oppilaan koulupäivään. Oppimisympäristön tulee luoda puitteet, jotka tukevat turvallista, motivoivaa ja vaihtelevaa koulupäivää.

Koulupäivä muodostuu oppitunneista, päivänavauksesta, riittävästä tauosta ja ruokailusta. Koulupäivään voi kuulua tukiopetusta, kasvat keskusteluja, jälki-istuntoja, kerhoja ja iltapäivätoimintaa. Koulut toimivat aktiivisesti eri yritysten, yhteisöjen ja järjestöjen kanssa monipuolisen koulupäivän mahdollistamisessa. Koulun sijainti, koko ja oppilaiden ikätaso vaikuttavat koulupäivän runkoon. Koulupäivän rakenne kuvataan koulun omassa lukuvuosisuunnitelmassa. Ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä suunnitellaan ja arvioidaan lukuvuosisuunnittelun yhteydessä.

Yhteistyö

koulun sisällä tapahtuva yhteistyö kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa, samoin kuin yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Koulujen kuntatasoiseen yhteistyöhön sisältyy alueelliset oppilashuoltopalaverit, rehtorikokoukset sekä opettajakunnan täydennyskoulutuspäivät. Vihdin kunnan perusopetus tekee kehittämissyhteistyötä erityisesti Kuumakuntien kanssa.

Oppilaiden osallisuus

Vihdissä oppilaiden osallisuus toteutuu eri muodoissa eri kouluissa. Tavoitteena on, että oppilaiden mielipiteitä ja näkemyksiä kuunnellaan yhä enemmän ja heille luodaan kanavia, joiden kautta heidän ääni pääsee esille yksilötasolla, luokkatasolla, yhteisöllisellä tasolla ja yhteiskunnallisella tasolla, tietenkin ikätaso huomioiden. Yksilötasolla on hyvä huomioida myös niitä oppilaita, jotka eivät pysty tuomaan ääntään esille isossa ryhmässä. Haastavissa tilanteissa oppilaille tulisi luoda mahdollisuus kertoa, miten he ratkaisisivat ne. Vihdissä halutaan tukea oppilaita osallistumaan erilaisiin palavereihin (esim. henkilökunta tai ruokahuoltopalaveriin) ja luokkasuunnitteluun, ja olemaan avoimia ja vaikuttamaan siinä yhteisössä, mihin kuuluvat. Opettajien tulee antaa oppilaille valinnan mahdollisuuksia koulun arjessa, joka tuo oppilaille osallisuuden kokemuksen. Opetuksen ja oppimisen suunnitteluun oppilaat osallistuvat ikätasonsa mukaisella tavalla. Oppilaille tulee olla oma suunnittelupäivä lukuvuoden alussa ja säännöllisesti kouluvuoden aikana. Oppilaiden osallisuus kirjataan tarkemmin koulun omaan lukuvuosisuunnitelmaan.

Oppilailla on koulu yhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovitusta tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, koulu yhteisön tai opiskelu ympäristön turvallisuutta tai terveyttä.³⁵ Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Vihdin Yhteiskoulusta video [oppilaiden osallistumisesta](#).

Ojakkalan koulusta [video](#) oppilaiden osallistumisesta luokkakokouksiin.

Kodin ja koulun yhteistyön keskeiset tavoitteet ja järjestämiskäytännöt

Lukuvuosisuunnitelmassa on kerrottu, miten oppilaiden ja heidän huoltajien on mahdollisuus osallistua kouluvuoden ja koulupäivän suunnitteluun.

Koulun arjessa vanhempien ja isovanhempien asiantuntijuutta ja harrastuneisuutta voidaan hyödyntää eri tavoin. Vanhemmat voivat tulla rakentamaan näyttelyitä, pitämään oppitunteja, mukaan uintikäynnille, lukumummoiksi. Opiskeltavaan asiaan voidaan vanhempia ottaa mukaan luontevasti esimerkiksi niin, että kotitehtävänä on heidän haastattelu.

Yhteiset teemaillat tai kodin ja koulun tapahtumat ovat osa koulujen arkea, esim. Ihan pihalla -tapahtuma. Vanhempaintoimikunnat ovat tärkeä osa vanhempien osallisuutta koulun arjessa. Opettajaedustus vanhempaintoimikunnan kokouksissa on tärkeää, isommissa kouluissa voi olla mukana jopa useampi opettaja. Hlssommissa kouluissa luokista tai luokkatoimikunnista on omat yhteyshenkilöt koko koulun vanhempaintoimikuntaan.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Etäyhteyksiä hyödynnetään tukemaan ja täydentämään opetusta käyttäen kunnan omia resursseja ja ulkopuolisia asiantuntijoita. Etäyhteyttä hyödynnetään syventämään oppiaineen tuntemusta asiantuntijan avulla, esimerkiksi koululta toiselle.

Etäyhteyttä voidaan hyödyntää seuraavissa tilanteissa: uskontokuntien opetuksessa, vieraiden kielten opetuksessa, sairaan oppilaan etäopetuksessa (täydentävänä opetuksena, ei korvaten kokonaan lähiopetusta), opettajan työskentelemisessä kahdella koululla vuoroviikoin (etä/lähi-viikot), yhteistyössä kirjaston ja museon kanssa (virtuaalikäynnit), tai etätulkkien käyttö/sähköisissä tulkkipalveluissa.

Etäyhteyksiä ohjaavat tavoitteet, opetuksen järjestämisen käytännöt ja yhteiset toimintatavat sekä eri toimijoiden vastuut

Tavoitteena on henkilökohtainen ohjaus etäyhteyden kautta tilanteissa, missä lähiopetus ei ole mahdollista. Vihdissä on tekniset valmiudet etäyhteyksiä hyödyntävän ohjaamisen toteuttamiseen ja järjestämiseen. Etäyhteydessä käytetään olemassa olevia sopimusten alaisia järjestelmiä vastuullisesti. Tekijänoikeuksia koskevaan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Pedagogisia valmiuksia myös kehitetään ja mahdollisuuksia tarkastellaan aktiivisesti.

Rehtorit ovat vastuussa omassa koulussaan tapahtuvasta etäopetuksesta ja he valtuuttavat opettajat ja ohjaajat valvontatehtäviin, kun kyseessä on toiselta koululta tuleva etäopetus ja luokassa tarvitaan aikuisen valvontaa.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Vihdissä on mahdollista edetä oman opinto-ohjelman mukaisesti. Vuosiluokkiin sitomatonta opetusta on noudatettu mm. lastensuojeluyksiköiden luokissa, sekä erityisluokissa, jolloin oppilaiden kanssa on käyty yläkoulun oppiaineet eheyttynä ja yhtenäisinä kokonaisuuksina tavoitteena saada päättötodistuksen edellyttämät tiedot ja taidot sekä jatko-opintokelpoisuus. Vastaavasti osa maahanmuuttajataustaisista ja erityisen tuen oppilaista ovat opiskelleet vuosiluokkiin sitomattomasti.

Vihdin kouluilla on mahdollisuus tarjota kolmevuotinen alkuopetus.

Elämäkatsomustieto sekä uskonnon opetusta voidaan suorittaa myös vuosiluokkiin sitomattomasti.

Rehtori päättää oppilaan opintojen järjestämisestä vuosiluokkiin sitomattomasti yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Ennen päätöksen tekemistä koulun edustaja, oppilas ja huoltaja käyvät läpi oppilaan opintojen tilanteen ja vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen järjestelyt sekä niiden merkityksen oppilaan opintojen kannalta.

Päätös oppilaan etenemisestä vuosiluokkiin sitomattomasti perustuu perusopetusasetuksen 11 §:n 3 momentin säännökseen.

- Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu on yksittäisiä oppilaita varten tarkoitettu, yksilöllisen opinnoissa etenemisen mahdollistava joustava järjestely, kuten esimerkiksi oppilaan vammautuessa tai sairastuessa vakavasti, tai lahjakkaita oppilaita varten. Tällöin oppilas opiskelee edelleen pääsääntöisesti omassa opetusryhmässään.
- Lisäksi voi olla, että jonkin muun syyn vuoksi tulee paljon poissaoloja eikä oppilas suoriudu opinnoistaan vuosiluokkansa rytmissä. Vuosiluokkiin sitomatonta opetusta voidaan hyödyntää esimerkiksi opintojen hidastumista, lykkäytymistä ja keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana. Kouluun pyritään luomaan oppimisympäristö, jossa tukea tarvitsevat oppilaat voivat edetä koulunkäynnissään ilman luokka-asteen kertaamista.
- Oppilaalle tulee laatia oppimissuunnitelma. Siinä on mainittava opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan sekä määriteltävä niiden suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet.

Opintokokonaisuudet

- Opintokokonaisuudet suunnitellaan yksilöllisesti eri oppiaineille määriteltyjen tavoitteiden ja sisältöjen pohjalta. Näiden opintokokonaisuuksien suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiselle oppiaineessa ja opinnoissa kokonaisuutena.

Tuntijako sekä opetuksen tavoitteet ja sisällöt

- Vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytettäessä tuntijako sekä oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt määritellään opintokokonaisuuksittain. Opintokokonaisuudet muodostetaan kussakin aineessa valtioneuvoston asetuksen määrittelemien tuntijaon nivelkohtien väliin muodostuvien vuosiluokkakokonaisuuksien pohjalta. Vuosiluokkakokonaisuudet voidaan jakaa kahdeksi tai useammaksi opintokokonaisuudeksi. Opintokokonaisuuksien sisältö voidaan myös muodostaa yhdistämällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vuosiluokkakokonaisuuksien sisällä tai tarvittaessa yli tuntijaon nivelkohtien.

Pakolliset ja valinnaiset opintokokonaisuudet

- Oppilaan omassa oppimissuunnitelmassa kuvataan, mitkä opintokokonaisuudet ovat pakollisia ja mitkä valinnaisia.

Opintojen eteneminen ja opintokokonaisuuksien suorittamisen seuranta ja arviointi

- Oppilaalla itsellään on vastuu opintojensa etenemisestä ja viimekädessä huoltajalla.
- Opettaja järjestää oppilaan, huoltajan, sekä mahdollisten muiden henkilökunnan jäsenten kanssa vuosittain palaverin, missä oppilaan suorittamista seurataan ja tehdään tarvittavia muutoksia oppimissuunnitelmaan.
- Oppilaan jo hyväksytysti suorittamat opinnot eivät raukea. Vuosiluokkiin sitomattomassa järjestelmässä oppilas ei jää luokalleen puuttuvien suoritusten vuoksi. Lukuvuoden päättyessä hän saa todistuksen hyväksytysti suorittamista opintokokonaisuuksista ja siirtyy seuraavalle luokalle jatkamaan opintojaan siitä, mihin ne edellisenä lukuvuonna jäivät.
- Oppilas voidaan jättää luokalleen vain yleisen huonon koulumenestyksen perusteella.
- Oppilaan todistukseen merkitään vain hyväksytyt suoritukset. Tällä voi olla merkitystä sekä oppilaan oppimismotivaation että itsetunnon kannalta. Myös tilanteissa, joissa oppilas on sairauden takia joutunut olemaan pois koulusta eikä ole pystynyt opiskelemaan normaalisti, edellä kuvattu menettely on oppilaan kannalta parempi kuin hylättyjä arvosanoja sisältävän todistuksen antaminen. Varsinkin syrjäytymisvaarassa oleville oppilaille voi olla tärkeää, että heillä on mahdollisuus säilyttää aiemmat opintosuorituksensa ja sen lisäksi selkeä tieto siitä, mitä heidän vielä edellytetään suorittavan päättötodistuksen saamiseksi. Yläkoulussa annetaan numerot aineista, joista normaalisti tulee numeroita. Valinnaisaineista, joista muillekin tulee hyväksytyt/hylättyt niin heillekin.
- Oppimisen arviointi oman opinto-ohjelman mukaan edettäessä käsitellään oppimisen arvioinnin yhteydessä.

Yhdysluokkaopetus

Vihdissä yhdysluokkaopetusta järjestetään joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä.

Yhdysluokkaopetus antaa hyvän mahdollisuuden yhteisöllisyyteen, vertais- ja mallioppimiseen, opetuksen eheyttämiseen sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien käyttämiseen.

Oppiaineiden vuosiviikkotuntien jakaminen

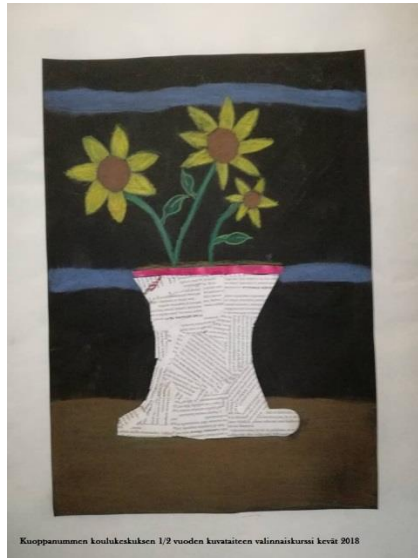
Vuorokurssiperiaatteella toteutetussa opetuksessa vuosiluokkien viikkotuntimäärät saattavat poiketa kuntakohtaisesta tuntijaosta. Tällaisessa tapauksessa on huolehdittava siitä, että kokonaistuntimäärä toteutuu

alakoulun aikana. Jos siis jonakin vuonna tuntimäärä on suurempi kuin kuntakohtaisessa, niin tämä tasataan seuraavana vuonna.

Vuosiluokkiin sitomatonta opetusta voidaan hyödyntää yhdysluokkaopetuksessa. Näin opetusta toteutettaessa opintokokonaisuuksien sisältö voidaan rakentaa yhdistämällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vuosiluokkakokonaisuuksien sisällä tai tarvittaessa yli tuntijaon.

Yhdysluokkaopetuksen toteutusta tarkennetaan koulukohtaisesti lukuvuosisuunnitelmissa.

Opetus erityisissä tilanteissa

Perusopetuksen järjestäminen muualla kuin koulussa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, pienryhmissä, koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa annettavana opetuksena.

Sairaalaopetus

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Oppilaan opetuksen järjestäjä ja sairaalan sijaintikunta sopivat ja järjestävät monialaisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista.

Sairaalaopetuksessa opiskellessa oppilas pysyy oman koulunsa oppilaana. Oppilaat noudattavat ensisijaisesti oman koulunsa opetussuunnitelmaa tai henkilökohtaista opetussuunnitelmaa huomioiden oppilaan psyykkiset ja fyysiset voimavarat. Opiskelu-aika sairaalaopetuksessa vaihtelee yksilöllisesti muutamasta päivästä useamman kuukauden pituisiin jaksoihin. Oppimisen arviointi tehdään yhteistyössä oppilaan oman koulun kanssa. Sairaalaopetusjakson aikana tehdään tiivistä yhteistyötä sairaalaopetuksen, huoltajien, oman koulun, hoidon sekä tarvittaessa sosiaalitoimen toimijoiden kanssa. Monialaisen yhteistyön päämääränä on mahdollistaa koulunkäynti poikkeavassa elämäntilanteessa sekä tukea oppilaan psyykkistä kuntoutumista ja toimintakyvyn vahvistumista.

Siirtoneuvotteluun kutsutaan siirtymän kannalta olennaiset henkilöt. Nivelvaiheen (esiopetuksesta 1. luokalle, 2. luokalta 3. ja 6. luokalta 7.) toimenpiteet ja seuranta harkitaan tapauskohtaisesti. Nivelvaiheen toimenpiteisiin kuuluvat tarvittaessa siirtoneuvottelu, vierailu omassa koulussa, oman opettajan/avustajan vierailu/kouluttaminen sairaalakoulussa sekä huoltajien suostumuksella asiakirjojen siirtäminen tai/ja

seurantaneuvottelun sopiminen. Vastaanottavan ryhmän ja koulun valmisteleminen oppilaan siirtymiseen sovitaan aina yhteistyössä oppilaan perheen kanssa.

Vihdin kunnan Oppilashuoltosuunnitelmassa on kirjattu erityisissä tilanteissa annettavasta opetuksesta.

.

Joustava perusopetus (JOPO)

Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Joustavan perusopetuksen toiminnalla tarkoitetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan järjestettävää opetusta ja oppimisen ja kasvun tukea. Opetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen.

Joustavan perusopetuksen toiminta on tarkoitettu Vihdissä niille 8.-9. -luokkien oppilaille, joilla on epäsäännöllistä koulunkäyntiä, heikko koulumenestys, alisuoriutumista ja/tai koulumotivaation puutetta sekä oppilaille, joita näyttäisi uhkaavan syrjäytyminen jatkokoulutuksesta ja työelämästä, mutta joilla on kiinnostusta ammatilliseen koulutukseen. Toimintaan voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan joustavan perusopetuksen toiminnassa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan kokonaisuutena pitää oppilaan edun mukaisena.

.

Toiminnan kuvaus

Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vahvistaa kokonaisvaltaisesti oppilaan opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi tavoitteena on tukea oppilasta toisen asteen koulutukseen siirtymisessä sekä antaa valmiudet selviytyä opiskelussa. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Toiminta toteutetaan perusopetusta koskevien yleisten säädösten ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Toimintakulttuuria, toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään vastaamaan joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityisesti huomiota kiinnitetään oppilaan hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaan yhteistyöhön, oppilashuoltoon ja ohjaukseen.

Opetus järjestetään Vihdin yhteiskoulussa pääsääntöisesti pienryhmässä ja osaksi työpaikoilla sekä muissa oppimisympäristöissä ohjattuna opiskeluna. Oppilasta varten asetetut tavoitteet, oppimisympäristöt sekä tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne vastaavat perusopetuksen tavoitteita. Joustavassa perusopetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä. Toiminnassa korostuvat moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Joustavan perusopetuksen yhteistyökumppaneita Vihdissä ovat muun muassa Etsivä nuorisotyö Vimma, Länsi-Uudenmaan oppisopimuskeskus, nuorisopalvelut, poliisi, toisen asteen oppilaitokset, urheiluseurat, Vihdin 4H, Vihdin seurakunta, yhdistykset ja yritykset. Joustavan perusopetuksen tukena voidaan hyödyntää Kummitoimintaa.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetuksen järjestäminen koulussa ja muissa oppimisympäristöissä, moniammatillinen yhteistyö, tarvittavat tuki- ja neuvontapalvelut sekä seurannan aikataulu. Oppimissuunnitelman laadinnasta vastaa jopo-opettaja. Oppimisen arviointi on jatkuvaa ja monipuolista. Oppimissuunnitelma toimii arvioinnin työvälineenä. Valinnaisaineiden opiskelu toteutetaan työssäoppimisjaksoilla, muissa oppimisympäristöissä tapahtuvana opiskeluna tai poikkeustapauksessa yleisopetuksen ryhmässä soveltaen.

Joustavan perusopetuksen ryhmä muodostuu usein 8. ja 9. vuosiluokan oppilaista, jolloin opetus toteutetaan yhdysluokkaopetuksena. Opetuksessa painotetaan eheyttämistä ja hyödynnetään monialaisia oppimiskokemuksia. Monialaisten oppimiskokemusten avulla keskitytään erityisesti arjen taitojen ja elämänhallinnan vahvistamiseen.

Joustavan perusopetuksen oppilas voi saada tarvitsemaansa yleistä tai tehostettua tukea. Mikäli oppilaalle on tehty päätös erityisen tuen antamisesta, joustavan perusopetuksen toteuttaminen kuvataan vastaavalla tavalla

henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Jos joustavan perusopetuksen toiminta päättyy yksittäisen oppilaan kohdalla ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään siitä hallintopäätös. Oppilashuolto toteutuu koulun oppilashuollon mukaisesti.

.

Työssäoppimisjakso toteutetaan valinnaisaineena

Työelämätaidot–valinnaisaine liittyy yhteiskuntaoppiin. Työpaikasta riippuen työpaikalla tapahtuva opiskelu koostuu peruskoulun aihekokonaisuuksista, eri oppiaineiden sisällöistä, työelämän käytäntöjen omaksumisesta ja itsetuntemuksen kehittämisestä. Työssäoppimisjaksoista oppilas saa arvosanan työelämätaidoista ja lisäksi oppilaalla on mahdollisuus antaa lisätehtävien avulla näyttöä osaamisesta muihin oppiaineisiin.

Tavoitteet

Oppilas opiskelee työpaikoilla osan peruskoulun oppiaineiden sisällöistä. Kun oppimisympäristönä on työpaikka, korostuvat lisäksi nuoren henkilökohtaista kehitystä tukevat tavoitteet: vastuu omasta oppimisesta ja työskentelystä, ryhmässä toimiminen, aikataulujen ja ohjeiden noudattaminen sekä oma-aloitteisuus. Tavoitteena on myös oppilaan itsearvioinnin kehittyminen, ammatinvalinnan selkiytyminen, kannustavien kokemusten saaminen, itsetunnon vahvistuminen sekä omien vahvuuksien löytäminen. Työpaikkaopiskelu luo pohjaa nuoren kasvulle kohti aikuisuutta.

Sisällöt

Työpaikasta riippuen työpaikkaopiskelu koostuu työelämän käytäntöjen omaksumisesta ja itsetuntemuksen kehittämisestä. Lukuvuoteen sisältyy neljä työpaikkaopiskelujaksoa. Jaksot opiskellaan pääsääntöisesti eri työpaikoilla. Oppilasta ohjataan itsenäiseen työpaikan hankkimiseen. Työpaikkaopiskeluun kuuluu olennaisena osana työpaikkaohjaajan sekä Jopo-opettajan ja/tai Jopo-ohjaajan tuki ja ohjaus.

Arviointi

Työpaikkaopiskelujakson kuluessa oppilas arvioi omaa opiskeluaan työpaikkaohjaajan, Jopo-opettajan tai Jopo-ohjaajan kanssa. Oppilaan edistymistä arvioidaan sekä työpaikalla että koulussa. Kunkin työpaikkaopiskelujakson päätteeksi käydään arviointikeskustelu, johon oppilaan lisäksi osallistuu työpaikkaohjaajan ja Jopo-opettaja tai Jopo-ohjaaja. Jakso arvioidaan kouluarvosanalla. Oppilas saa suoritetusta työpaikkaopiskelujaksosta työtodistuksen.

.

Muissa oppimisympäristöissä tapahtuva oppiminen

Työpaikkojen lisäksi oppimisympäristöinä hyödynnetään muun muassa leirikouluja, museoita, kirjastoa, tehdään vierailuja yrityksiin, tutustutaan oikeuslaitokseen, kunnallis- ja valtionhallintoon. Paikkakunnalla järjestettäviä tapahtumia ja kolmannen sektorin toimijoita voidaan käyttää oppimisympäristöinä. Kaikissa käytettävissä oppimisympäristöissä huolehditaan työturvallisuudesta. Joustavan perusopetuksen tehtävissä toimivat henkilöt ja koulun ulkopuoliset toimijat perehdytetään tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin säädöksiin.

.

Toimijoiden yhteistyö, vastuut ja työnjako

Opettaja vastaa opetuksen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista henkilökohtaisen oppimissuunnitelman pohjalta yhteistyössä oppilaanohjaajan sekä tarvittaessa aineenopettajien kanssa.

Opettajan työparina toimii nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt jopo-ohjaaja. Jopo-ohjaaja toimii yhteyshenkilönä työpaikkoihin ja muihin oppimisympäristöihin. Jopo-ohjaaja vastaa työpaikkaohjaajien perehdyttämisestä työturvallisuuteen sekä tietosuojaan ja salassapitoon liittyvissä asioissa.

.

Ohjausryhmä

Toimintaa ohjaa säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen ohjausryhmä, joka suunnittelee ja arvioi toimintaa. Ohjausryhmä on mukana oppilasvalintaprosessissa ja ottaa kantaa opetusjärjestelyihin vuosittain sekä seuraa oppilaiden edistymistä. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii Vihdin yhteiskoulun rehtori.

Oppilasvalinta

Hakeutuminen joustavaan perusopetukseen tapahtuu kevätlukukaudella erillisen aikataulun mukaan. Oppilaita sekä huoltajia tiedotetaan toiminnasta Wilman välityksellä ja kouluissa oppilaita tiedotetaan joustavan perusopetuksen mahdollisuudesta oppilaanohjaajan ja luokanohjaajan toimesta. Lisäksi koulujen oppilashuolto ohjaa oppilaita hakemaan joustavaan perusopetukseen. Hakuaikataulussa ilmoitetaan päivämäärä, johon mennessä oppilaan hakemuksen tulee olla palautettuna omalle koululle. Tämän jälkeen koulun oppilashuollolla on vielä viikko aikaa ohjata hakijoita oppilasvalintaan. Oppilas täyttää hakulomakkeen yhdessä huoltajan kanssa. Koulu liittää hakemukseen pedagogisen arvion tai pedagogisen selvityksen, joka on käsitelty oppilashuoltoryhmässä ja jossa oppilashuolto esittää oman arvionsa oppilaan soveltuvuudesta joustavaan perusopetukseen. Mikäli hakijoita on runsaasti, joustavan perusopetuksen ohjausryhmä suorittaa pedagogisten asiakirjojen ja hakemusten perusteella esivalinnan haastatteluihin. Haastatteluihin kutsutaan enintään 15 oppilasta, joista opiskelupaikan saa noin 10 oppilasta. Haastattelujen jälkeen pedagoginen sihteeri tekee oppilasvalinnan ohjausryhmän esityksen pohjalta. Valinnasta tehdään hallintopäätös. Mikäli oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen kahdeksannelle vuosiluokalle, opiskeluoikeus luokalla säilyy perusopetuksen loppuun saakka.

Otettaessa oppilaita toimintaan heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Valintatilanteessa huomioidaan:

- hakemus
- pedagoginen arvio tai selvitys
- haastattelu
- viimeisin arviointi

Valintaan vaikuttavia tekijöitä:

- halu muutokseen koulunkäynnin parantamiseksi
- halu liittyä ryhmän jäseneksi
- halu työpaikkaopiskeluun
- jossain määrin kykyä itsenäiseen työskentelyyn
- epäsäännöllinen koulunkäynti
- heikko koulumenestys
- alisuoriutuminen
- koulumotivaation puute
- vaara jäädä ilman jatkokoulutuspaikkaa heikon suoriutumisen vuoksi
- tuen tarve arjen hallinnassa
- toiminnallisuuden osuus motivaatioon
- kiinnostus ammatilliseen jatkokoulutukseen
- halu sitoutua joustavan perusopetuksen toimintaan

Huoltajien tuki nuorelle on onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Huoltajien odotetaan sitoutuvan osaltaan nuoren opiskelun tukemiseen.

Oppilaan oppimissuunnitelman tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadintaa koskevat määräykset sisältyvät Arviointi-lukuun.

Hoidollispedagogisen (HOPE-luokan) suunnitelma

Hoidollispedagoginen toiminta on kohdennettu oppilaille, joiden

koulunkäynti, psyykinen hyvinvointi ja oppiminen ovat vaarantuneet erittäin merkittävästi. Oppilaan erilaiset toimintakyvyn puutteet, kriisit, traumat, pelot, ahdistuneisuus sekä syrjään vetäytyminen voivat aiheuttaa tarpeen hoidollispedagogiselle tuelle. Toiminnan päätavoitteet ovat oppilaan koulukuntoisuuden parantaminen ja säännöllinen koulunkäynti. Huoltajan ja hoitavan tahon kanssa tehtävällä yhteistyöllä on oppilaan kokonaiskuntoutumisen kannalta merkittävä rooli.

Hoidollispedagogisen luokan työtiimiin kuuluvat erityisluokanopettaja, psykiatrinen sairaanhoitaja ja tarpeellinen määrä kouluohjaajia. Pedagoginen oppilashuolto toimii monialaisesti ja sitä johtaa kunkin luokan koulun rehtori. Tämän lisäksi toimintaa ohjaa hoidollispedagogisten luokkien ja varhaiskasvatuksen vastaavan ryhmän yhteinen ohjausryhmä sekä kuntatason oppilashuollon ohjausryhmä.

Pääpaino toiminnalla on oppilaan psyykkisen hyvinvoinnin, koulukuntoisuuden, toimintakyvyn, tunne- ja vuorovaikutustaitojen ja koulumotivaation tukemisessa, jotta oppivelvollisuuden suorittaminen onnistuu. Luokassa harjoitellaan monipuolisesti koulunkäynti- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaan minäkuvaan ja itsetuntoon liittyviä asioita. Jokainen oppilas opiskelee henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) yksilöllisten suunnitelmien mukaisesti. Yläkoulun hoidollispedagogisella (HOPE) luokalla 8.lk:n ja 9.lk:n valinnaisaineet opiskellaan oppilaan voimien mukaisesti, joko integroituna yleisopetuksen valinnaisaineryhmään, jolloin kaikki Vihdin yhteiskoulun valinnaisaineet ovat oppilaan valittavissa. Tarvittaessa valinnaisaineet voidaan myös suorittaa hoidollis-pedagogisessa luokassa, jolloin valinnaisaineet määräytyvät olemassa olevien resurssien mukaan.

Hoidollispedagogisilla luokilla on kuusi oppilaspaikkaa alakouluikäisille ja kymmenen oppilaspaikkaa yläkouluikäisille oppilaille. Kriteerinä oppilaaksi ottamiselle hoidolliselle koulupaikalle on jo olemassa oleva tai alkamassa oleva hoitokontakti lasten/nuortenpsykiatrian poliklinikalle. Oppilaalle on tehty erityisen tuen päätös tai vähintään sitä edeltävä pedagoginen selvitys. Tämän lisäksi oppilaaksiottoa on edeltänyt psykiatrisen sairaanhoitajan konsultaatio ja/tai interventio. Koulupaikan kestoa arvioidaan/tarkistetaan yksilöllisesti yhteistyössä huoltajan ja hoitotahon kanssa vähintään lukuvuosittain tai tarpeen muuttuessa.

Hoidollispedagogista iltapäivätoimintaa järjestetään alakoulussa tarpeen mukaan.

Hoidollispedagoginen valintaprosessi

- 1) On huoli oppilaan koulunkäynnistä
- 2) Oppilasasia käsitellään lähikoulussa (tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä = yksilöllinen oppilashuolto) yhteistyössä huoltajien kanssa.
- 3) Otetaan yhteyttä Hopen psykiatriseen sairaanhoitajaan konsultaatiolomakkeella.
- 4) Hopen sairaanhoitaja ja opettaja suunnittelevat ja toteuttavat konsultoinnit ja interventiot.
- 5) Jos näiden toimenpiteiden jälkeen todetaan tarve hakemukselle koulupaikasta, lähikoulu valmistelee hakemuksen yhteistyössä huoltajien ja Hope-luokan konsultaatiota antaneen henkilön kanssa. Hakemuspaperissa tulee olla huoltajien allekirjoitukset.
- 6) Hakemus ja asiantuntijalausunnot/liitteet lähetetään pedagogiselle sihteerille.
- 7) Hopen psykiatrinen sairaanhoitaja esittelee hakemukset Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmän valitseville asiantuntijatyöryhmälle, jotka kutsuvat Hope-luokan opettajat ja/tai rehtorit paikalle.

8) Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä valitsee oppilaat.

9) Pedagoginen sihteeri tekee määräaikaiset hallinnolliset päätökset ja tiedottaa päätöksistä asianosaisille.

Siirtyminen pois Hope -luokalta tehdään suunnitelmallisesti yhteistyössä lähikoulun, huoltajan ja hoitavan tahon kanssa.

.

Hoidollispedagogisen toiminnan seuranta ja arviointi

Kuntatason oppilashuollon ohjausryhmänä toimii Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä, joka ohjaa monialaisena asiantuntijaryhmänä oppilaaksiottoja sekä seuraa, arvioi ja kehittää hoidollispedagogisten palvelujen toimintakonseptia omalla asiantuntemuksellaan.

Hoidollispedagogisten luokkien yhteiseen ohjausryhmään kuuluvat sitä johtavien koulujen rehtorit, erityisluokanopettajat, varhaiskasvatuksen vastaavan ryhmän edustaja, psykiatriset sairaanhoitajat, pedagoginen sihteeri, vastaava kuraattori ja johtava psykologi.

Ohjausryhmän tehtävänä on ohjata, tukea, suunnitella, kehittää sekä arvioida luokkien toimintaa ja tukitoimia. Ohjausryhmä kokoontuu vähintään lukukausittain.

.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Opetusta ja kasvatusta tukeva muu toiminta on tärkeää kokonaisuuden kannalta. Oppilaalle on hyväksi saada monipuolinen kokonaiskuva yhteiskunnan erilaisista toimijoista jo peruskoulun aikana. Tavoitteena on lisätä laaja-alaisuutta ja avarakatseisuutta, sekä yhdenvertaisuutta.

Koulut kuvaavat omissa lukuvuosisuunnitelmissaan opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan toiminnan tavoitteet ja järjestämiskäytännöt.

.

Vihdin kerho- ja iltapäivätoiminta

Opetushallituksen laatimat Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet (2011) ohjaavat koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa.

Lähtökohtana iltapäivätoiminnan järjestämisessä on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle koulupäivän jälkeen. Toiminta tukee lapsen kasvua ja kehitystä ja auttaa perheitä heidän kasvatustehtävässään.

Iltapäivätoiminta on Vihdissä pääasiassa kunnan järjestämää koulujen yhteydessä tapahtuvaa toimintaa. Lisäksi kunnan tukemaa toimintaa on yhdistyksillä. Kunnalliset perhepäivähoitajat ovat tarjonneet iltapäivähoitoa koululaisille, jos ryhmään on jäänyt vapaita paikkoja.

Iltapäivätoimintaa tarjoaa myös Vihdin evankelisluterilainen seurakunta Nummelassa, Ojakkalassa ja Vihdin kirkonkylällä. Näiden lisäksi yksityiset koulut ovat ottaneet omiin iltapäivätoiminnan ryhmiinsä jonkin verran myös ulkopuolisia hakijoita.

Kehitysvammaisilla oppilailla on aamuhoitoa ja iltapäivätoimintaa Kuoppanummen koulun yhteydessä.

<http://www.vihti.fi/kasvatus-ja-koulutus/koululaisten-iltapaivatoiminta>

.

Kirjastotoiminta

Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyön tavoitteena on, että kirjasto tulee kaikille oppilaille tutuksi. Kirjaston tärkein tehtävä on oppilaiden lukuharrastuksen herättäminen ja vahvistaminen. Kirjasto tukee opettajia mediakasvatuksessa.

Pääteemat luokkatasoille 1 – 3

- Pää tavoitteena on oppilaiden lukuharrastuksen herättäminen. Kaikki 1. ja 2. luokkien oppilaat käyvät kirjastossa (tai kirjastoautossa) ja jokainen oppilas saa oman kirjastokortin. Oppilaita motivoidaan kirjavinkkauksella ja kerrotaan oppilaille, mikä on tieto- ja kaunokirjallisuuden ero. Lisäksi kirjastolla on valmius tukea opettajien mediakasvatustyötä.

Pääteemat luokkatasoille 4 -6

- Kirjasto vahvistaa oppilaiden lukuharrastusta ja tukee oppilaita oman tarinan tekemisessä. Kirjastolla on valmius tukea opettajia tekijänoikeuksien ja verkkotiedonhaun opettamisessa. Kirjasto tukee opettajia mediakasvatuksessa: tavoitteena oppilaiden medialukutaidon kehittäminen.

Pääteemat luokkatasoille 7 – 9

- Kirjasto jatkaa oppilaiden lukuharrastuksen vahvistamista mm. kirjavinkkauksella, jossa eri genret tulevat mukaan. Kirjastolla on valmius tukea opettajia tekijänoikeuksien ja tiedonhaun opettamisessa.

<http://www.vihti.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kirjasto>

Muut yhteistyötahot

Valtakunnallisten perusteiden mukaisesti Vihdin kunnassa ollaan aktiivisesti yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoja ovat esimerkiksi:

- Urheiluseurat
- Kulttuuriseurat
- Vihdin seurakuntaMusiikkiopisto/musiikkikoulut
- Kylätoimikunnat
- Yritykset, Yrityskylä, Pikkuyrittäjät
- Aatteelliset yhteisöt mm. Nummelan Helluntaiseurakunta, Sykkivä Sydän, Nummelan Adventtiseurakunta, Vapaa-ajattelijoiden liitto.

Koulut kertovat omassa lukuvuosisuunnitelmassaan, miten edistävät yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa. Lisäksi yhteistyöstä tiedotetaan huoltajia ennakkoon.

Uskonnon ja katsomuskasvatuksen järjestäminen

Opetushallitus on laatinut ohjeistuksen perusopetuksen uskonnon/elämäkatsomustiedon sekä katsomuskasvatuksen järjestämisestä.

[http://www.oph.fi/download/189009 Ohje perusopetuksen uskonnon ja elämäkatsomustiedon sekä esiopetuksen katso.pdf](http://www.oph.fi/download/189009_Ohje_perusopetuksen_uskonnon_ja_elamankatsomustiedon_seka_esiopetuksen_katso.pdf)

Ohjeen tarkoituksena on varmistaa sivistyksellisten ja uskonnon vapautta koskevien perusoikeuksien toteutuminen perusopetuksessa, edistää suvaitsevaisuutta ja moniarvoisuutta sekä varmistaa, että opetus on oppilaita uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Uskonnon/elämäkatsomustiedon opetus järjestetään perusopetuksen valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden ja niiden määräämällä tavalla laadittujen paikallisten opetussuunnitelmien mukaisesti (ks. OPS luvut Oppiaineosiot).

Uskonnon opetukseen sisältyy olennaisena osana oman uskonnon tuntemus. Uskontoon perehtymiseen kuuluu myös tutustuminen uskonnonharjoittamisen muotoihin ja tapoihin. Tutustuminen rukouksiin, virsiin ja uskonnollisiin toimituksiin on osa uskonnon opetusta (eduskunnan perustuslakivaliokunnan mietintö 10/2002 vp). Esimerkiksi opetukseen liittyvä opintokäynti, jossa tutustutaan kirkkoon, moskeijaan tai vastaavaan uskonnolliseen rakennukseen tai seurataan uskonnollista toimitusta siihen osallistumatta, ei ole uskonnollinen tilaisuus vaan osa opetusta. Kaiken opetuksen ja muun toiminnan tulee olla pedagogisesti perusteltua.

Suomessa perusopetuksessa on useita perinteisiä juhlia, kuten joulujuhla, kevätjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla. Juhliin voi sisältyä myös joitakin uskontoon viittaavia elementtejä. Tällaiset juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria. Juhlaan mahdollisesti sisältyvän yksittäisen virren laulamisen tai joulukuvaelman johdosta juhlaa ei voida uskonnollisen suvaitsevaisuuden nimissä pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena (perustuslakivaliokunnan mietintö 10/2002 vp ja 2/2014 vp). Perusopetuksen juhlat ovat osa opetusta ja toimintaa, johon oppilaiden tulee osallistua.

Koulun tulee tehdä yhteistyössä kotien kanssa mm. tiedottamalla oppilaiden huoltajille järjestettävistä tapahtumista ja niiden sisällöstä. Tarvittaessa huoltajien kanssa voidaan sopia oppilasta koskevista yksilöllisistä järjestelyistä ja mahdollisesta vaihtoehtoisesta toiminnasta, jos huoltaja ei halua oppilaan osallistuvan kaikkeen juhlaan kuuluvaan ohjelmaan.

Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset ovat uskonnon harjoittamista. Vihdin perusopetuksessa voidaan järjestää uskonnollisia tilaisuuksia yhteistyössä paikallisseurakuntien kanssa. Näistä tilaisuuksista tiedotetaan huoltajia aina etukäteen. Perustuslain 11 §:n 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapautteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Perustuslain 11 §:n 2 momentin tarkoituksena ei ole estää positiivista uskonnon harjoittamisen vapautta. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että vapaus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen toteutuu, mikäli huoltaja on sen Wilmassa ilmoittanut, esimerkiksi siten, että vaihtoehtoiset tilaisuudet järjestetään fyysisesti erillään. Erityisesti koulun työpäivään sijoitettavia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa harkittaessa tulee varmistua siitä, että niihin liittyvät käytännön järjestelyt voidaan toteuttaa siten, ettei oppilaiden yhdenvertainen kohtelu vaarannu ja ettei leimautumista aiheudu. Vaihtoehtoisen toiminnan tulee olla, uskonnollista sisältöä lukuun ottamatta, luonteeltaan ja tavoitteiltaan mahdollisimman samankaltaista kuin siinä tilaisuudessa, jonka tilalla muuta toimintaa järjestetään.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua erilaisuuden kunnioittamiseen sekä vastuullisuuteen, yhteistyöhön ja toimintaan, joka edistää ihmisryhmien, kansojen, aatteiden, uskontojen ja kulttuurien välistä kunnioittamista ja luottamusta (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 2 §:n 2 mom. 422/2012). Näiden tavoitteiden tulee olla lähtökohtana myös opetukseen liittyvän suomalaisen juhlaperinnön vaalimisessa ja kehittämisessä.

Perustuslakivaliokunta on korostanut uskonnollisen suvaitsevaisuuden ja moniarvoisuuden huomioon ottamista koulujen toiminnassa (mietintö 2/2014 vp). Myös eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavien oppilaiden kotoutumisen kannalta on tärkeää, että heillä on mahdollisuus tutustua opetuksessa ja juhlissa suomalaiseen kulttuuriin.

Oppilaan huoltaja ilmoittaa lukuvuoden alussa Wilmassa oppilaan henkilötiedoissa, osallistuuko oppilas uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin tai niille vaihtoehtoiseen toimintaan. Ilmoituksen voi tehdä kertaluonteisesti. Ilmoituksen jälkeen koulu huolehtii siitä, että oppilaan osallistuminen uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen taikka niille vaihtoehtoiseen toimintaan toteutuu huoltajan ilmoituksen mukaisena.

Oman uskonnon opettaminen

Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus opettaa myös muuta uskontoa tai elämänkatsomustietoa, jos niiden opetukseen osallistuvia oppilaita on vähintään kolme. Muuhun Suomessa rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuin evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluville oppilaille, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta, jos heidän huoltajansa sitä pyytävät ja kolmen oppilaan vähimmäismäärä täyttyy. Oppilaiden tulee olla kyseisen uskonnollisen yhdyskunnan jäseniä tai opetettavan uskonnon tulee oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan perusteella ilmeisesti vastata hänen uskonnollista katsomustaan (perusopetuslaki 13 § 6 mom.). Koulu voi tarvittaessa pyytää oppilaan huoltajalta luotettavan selvityksen uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyydestä tai oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan vastaavuudesta opetettavan uskonnon kanssa.

- Muussa kuin enemmistön uskonnon opetuksessa muodostuvien opetusryhmien pienuuden takia opetus voidaan joutua käytännössä järjestämään siten, että samassa opetusryhmässä on eri vuosiluokkien oppilaita ja että opetus annetaan muussa kuin oppilaan omassa koulussa.
- Mikäli vanhempi toivoo lapselleen oman uskonnon opetusta, tulee hänen toimittaa rehtorille kirjallinen hakemus.
- Katsomusopetusta koskeissa valinnoissa pyritään samalla tavoin kuin muidenkin opintojen valinnoissa siihen, että ratkaisu on pysyvä, eikä valintaa voida muuttaa. Jos oppilaan uskonnollinen yhdyskunta muuttuu tai oppilas ei enää kuulu mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan, oppilaan huoltajalla on kuitenkin oikeus muuttaa valintaa. Tällöin toimitetaan kirjallinen hakemus rehtorille.

Kouluruokailu

Vihdissä kouluruokailu on ravitsemuskasvatuksen käytännön harjoitustilanne, oppituntiin verrattava tilanne. Perustuslain mukaan kouluaterian tulee olla oppilaalle maksutonta sekä opettajan ohjaamaa ja valvomaan. Vihdin suurimmissa kouluissa myydään myös verotonta välipalaa oppilaille.

Ruokailutilanteissa tavoitteena on harjoitella käytännössä terveellisen aterian koostamista lautasmallin mukaisesti ja sosiaalisia taitoja. Koululounaan tulisi olla virkistyshetki koulupäivän lomassa ja siihen tulisi varata riittävästi aikaa. Mikäli kouluruokailussa toteutuvat ruokailutilannetta mittaavat hyvien käytäntöjen kriteerit ravitsemuksellisesti, kasvatuksellisesti ja ekologisesti kestävä kouluruokailun edistämisestä, koulu voi myös ansaita valtakunnallisen kouluruokadiplomin.

Koulujen ruokalistan aterioiden suunnittelun pohjana ovat suomalaisten ravitsemussuositukset (2014), koululaisten ateriasuositus (2008) ja valtuuston päätös neljästä kasvisruokapäivästä kuudessa viikossa (kh 14.2.2011 34§). Ruokalistaa suunnitellaan yhteistyössä koulujen oppilaskuntien edustajien ja Vihdin Vanhempainyhdistyksen kanssa, jotka ovat edustettuina vuosittain vähintään kahdessa ruokalistapalaverissa. Asiakastytyväisyyskysely tehdään vuosittain oppilaille. Oppilaiden toiveruokapäiviä on 1-4 kpl lukuvuoden aikana.

Kouluissa opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Koulukohtaisten käytäntöjen sopiminen tapahtuu yhteisissä säännöllisissä palaverissa. Huoltajille voidaan suunnitella yhdessä toteutettavia vanhempainiltoja tai tutustumiskäyntejä. Näissä tilaisuuksissa voidaan tarjolla kouluaterioita, esitellä koulun keittiötä ja Vihdin Aterian toimintaa.

Ruokailuun liittyvät erityistarpeet

Lasten vanhemmat voivat hakea erityisruokavaliota, kun lapsella on terveydellinen peruste erityisruokavalioon.

Kansallisen allergiaohjelman (2008–2018) mukaisesti lieviä allergiaoireita, kuten ohimenevää suun kirvelyä, kutinaa tai suun punoitusta, ei enää tule hoitaa välttämällä vaan altistamisella ja vähitellen siedättämällä. Ruokavaliosta jätetään pois vain ne ruoka-aineet, joiden välttäminen on merkittävien oireiden takia perusteltua. Näin ollen lievistä allergiaa aiheuttavista ruoka-aineista ei enää laadita hakemusta ateriapalveluun.

Yksilölliset vaativat erityisruokavaliot tarvitsevat lääkärintodistuksen.

<http://www.vihti.fi/kuntana/ateria-ja-puhdistus/erityisruokavalion-ilmoittaminen>

Koulumatkat

Koulukuljetuksista tiedotetaan lukuvuoden alussa huoltajille koulukohtaisissa tiedotteissa, lukuvuosisuunnitelmassa sekä Wilman kautta. Huoltajat voivat olla tarvittaessa yhteydessä koulun rehtoriin tai kunnan koulukuljetusvastaavaan.

Oppilaiden kanssa käydään lukuvuoden alussa läpi, miten koulumatkoilla toimitaan. Erityisesti kiinnitetään huomiota siihen, että jokaisella lapsella on oikeus liikkua turvallisesti koulumatkoilla. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä.

<http://www.vihti.fi/kasvatus-ja-koulutus/koulukuljetukset>

Kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskeva suunnitelma

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatustietoa ja erilaisia kurinpitotoimia. Kasvatustietoa ja kurinpitotoimissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

Kasvatustietoa ja kurinpidollisia keinoja koskeva suunnitelma on laadittu rehtorien kesken osaksi paikallista opetussuunnitelmaa ja se on yhtenäinen kaikissa Vihdin kunnan kouluissa.

Jokainen koulu täsmentää lukuvuosisuunnitelmaan oman koulun järjestyssäännöt, sekä oppilaan ohjauksen muodot ja käytännöt, joiden mukaan oppilaan tulee toimia.

Oppilaalla on velvollisuus perusopetuslain (POL) §:n 35 mukaan osallistua opetukseen, hoitaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti. Jos oppilas laiminlyö perusopetuslain mukaisten velvollisuuksien asianmukaisen noudattamisen tai esimerkiksi rikkoo koulun järjestyssääntöjä, häntä voidaan ohjata tai häneen voidaan kohdistaa kurinpitotoimia.

Opetushallituksen ohjeistus:

http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ohjeet/koululainsaadannon_soveltaminen/kurinpitokeinot_ ja_turvaamistoimenpiteet_perusopetuksessa

Kasvatustietojen käyttö ja niiden toteuttamisen käytännöt

Toimenpiteet alkavat aina oppilaan kuulemisella mahdollisimman pian rikkeen jälkeen. Oppilaalla on silloin mahdollisuus selittää toimintaansa tai oikaista mahdollinen väärinkäsitys. Koulun henkilökunta voi kuulla oppilasta ennen ilmoittamista vanhemmille ja arvioida tarvitaanko kasvatustietoa, johon huoltaja voi osallistua. Huoltajalla ei ole oikeutta vaatia läsnäoloa oppilaan kuulemisessa. Kuuleminen kirjataan ylös.

Kasvatustietoa (POL 35 a §)

Kasvatustietoa on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatustietoa käytetään.

~~Kasvatustietoa on ensisijainen puhuttelu, ohjaus, ja neuvottelu keino puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Kasvatustietoa käytetään, kun oppilas rikkoo koulun järjestyssääntöjä ja/tai käyttäytyy sopimattomasti, häiritsee muiden oppilaiden opiskelua tai aiheuttaa vaaratilanteen itselleen tai toisille, tai kun oppilas ei huolehdi velvollisuuksistaan. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi.~~

Kasvatustietojen toteuttamisen käytännöt

Kasvatustietoihin määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatustietoa tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajille. Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatustietoihin tai osaan siitä, jos se 2 momentissa esitetty huomioon ottaen katsotaan tarpeelliseksi.

Opettaja käy kasvatustietojen oppilaan/oppilaiden kanssa mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen ja keskustelua voidaan jatkaa huoltajien kanssa, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. Kasvatustietoihin ei tarvita huoltajien lupaa. Keskustelu voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella ja se voi kestää enintään kaksi tuntia. Kasvatustietoa ja siihen osallistuneet henkilöt kirjataan

Wilmaan. On myös tilanteita, joissa huoltajien läsnäolo on suotavaa (esimerkiksi silloin, kun kasvat keskustelu toistuu).

Koulu käyttää lakisääteistä julkista valtaa. Opettajalla on oikeus päättää huoltajan läsnäolon tarpeellisuudesta kasvat keskustelussa. Huoltajan lupaa kurinpitotoimiin ei tarvita. Huoltajat eivät voi myöskään mitätöidä koulun antamaa rangaistusta.

Alakoulussa kasvat keskustelun hoitaa luokanopettaja ja/tai tilanteessa paikalla ollut muu opettaja. Yläkoulussa keskustelun hoitaa tapauksesta riippuen luokanohjaaja tai tilanteessa paikalla ollut muu opettaja.

Lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämistä vastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt

Vastuut rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa

Opettaja on vastuussa kuulemisesta, kasvat keskusteluista, tilanteiden selvittämisestä, ilmoittamisesta asianomaisille ja kirjaamisesta. Opettaja voi myös poistaa oppilaan opetustilasta, poistaa oppilaalta opetusta häiritsevä esine tai antaa jälki-istuntoa.

Huoltajien vastuu: Huoltajilla on ensisijainen kasvat vastuu omasta lapsestaan. Jos huoltaja haluaa selvittää rangaistuksen syytä, tulee hänen olla ensisijaisesti yhteydessä rangaistuksen määränneeseen opettajaan ja tarvittaessa rehtoriin. Perusopetuslaki (36 §) määrittelee koulussa käytettävät kurinpitotoimet.

Rehtori voi lisäksi poistaa oppilaan koulusta loppupäivän ajaksi ja antaa kirjallisen varoituksen.

Oppilashuoltoryhmää konsultoidaan, kun rikkeet ovat toistuvia ja tarvitaan monialaista apua, sekä määräaikaisessa erottamisessa.

Väkivaltatilanteesta voidaan tarvittaessa tehdä ilmoitus poliisille ja lastensuojeluun.

Muut menettelytavat

Poissaolot (POL)

Huoltajan tulee välittömästi ilmoittaa poissaolosta koululle, joko Wilmassa tai muulla viestintävälineellä.

Opettaja kirjoittaa poissaolon syyn Wilmaan.

Jos kasvat keskustelun jälkeenkin poissaoloja esiintyy paljon, koulukohtaisesti tulee olla hälytysraja poissaolojen määrälle, noin 50 tuntia lukukaudessa. Mukana voi olla sekä selvitetty, että selvittämättömät poissaolot. Selvittämättömien poissaolojen syytä selvitetään ja otetaan tarvittaessa käyttöön oppilashuollolliset toimenpiteet.

Huoltajan vastuulla on, että lapsi suorittaa oppivelvollisuutensa. Jos oppivelvollisuuden suorittaminen vaikeutuu poissaolojen vuoksi, laaditaan koulun suorittamisesta suunnitelma yhdessä huoltajien ja oppilashuollon kanssa.

Kotitehtävien suorittaminen koulupäivän jälkeen

Oppilaan velvollisuus on tehdä hänelle annetut tehtävät tunnollisesti (Pol 35 § 2 mom.). Huoltajan tulee seurata, kuinka lapsi kotitehtävistään suoriutuu.

Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään.

Huoltajalle on ilmoitettava, kun oppilaan läksyt ovat tekemättä. Koulut tiedottavat lukuvuosisuunnitelmassaan, miten tekemättömien koulutehtävien suorittaminen tapahtuu.

Oppilaan poistaminen opetustilasta

Opettaja voi määrätä opetusta häiritsevän oppilaan poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Oppilaalle ikä ja kehitystaso huomioiden ensin huomautetaan suullisesti häiritsevästä käytöksestä ja siitä, mitä seuraa, ellei hän muuta käytöstään. Oppilaan tulee olla valvonnan alaisena tilassa, jonne hänet oppitunnilta poistetaan (PoL 31 a § 5 mom.).

Lisäksi työrauhan turvaamiseksi, rehtori voi evätä oppilaan oikeuden osallistua opetukseen jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Huoltajaa pyydetään hakemaan lapsi pois koulusta. Oppilaan opetukseen osallistumisen epääminen enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi on ennemminkin turvaamistoimenpide eikä ojentamis- tai kurinpitokeino.

Korvaaminen ja jälkien siivoaminen

Se, joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle aineellisen vahingon, on velvollinen korvaamaan sen (POL 35§). Jos tekijä on varmuudella tiedossa ja yksilöitävissä, koulun opettaja tai rehtori voi kasvatuksellisista syistä määrätä oppilaan puhdistamaan tai uudelleen järjestämään oppilaan tahallaan tai huolimattomuuttaan likaaman tai epäjärjestykseen saattaman koulun omaisuuden tai tilan. Tehtävä tulee suorittaa valvotusti eikä se saa muodostua oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle vaaralliseksi tai raskaaksi eikä sen suorittaminen saa kestää enempää kuin kaksi tuntia. Oppilas ei voi tehtävän suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta. Mikäli tehtävä suoritetaan oppilaan työpäivän ulkopuolella, siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Tehtävän suorittaminen tulee ottaa huomioon päätettäessä tämän lain mukaisista kurinpidollisista toimenpiteistä. (30.12.2013/1267)

Vahingonkorvausvastuu koskee lähtökohtaisesti kaiken ikäisiä oppilaita.

Oppilas ei voi tehtävän suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta.

Kurinpidolliset keinot ankaruusjärjestyksessä (POL 36 §):

Kouluissa käytetään ainoastaan laissa määrättyjä kurinpidollisia keinoja, joita ovat jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36h §:ssä tarkoitettuna oppilashuoltana mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tukemiseksi. Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kurinpitotoimesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata. Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määrääjäksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä.

Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitettuna opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen. Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa, kun hänet on poistettu luokkahuoneesta, muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai kun oppilaan opetukseen osallistuminen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi.

Jälki-istunnot

Jälki-istuntoa annetaan, jos oppilasta on kuultu, kasvatuskeskustelu on pidetty, rike on toistunut ja toiminta ei muutu. Jos oppilaalle tulee jälki-istuntoja toistuvasti, asia otetaan puheeksi oppilashuoltoryhmässä.

Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä, harjoituksia ja tehtäviä, joiden tulee olla kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia, oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin sekä ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle sopivia. Oppilas voidaan myös velvoittaa istumaan hiljaa jälki-istunnon ajan. (30.12.2013/1267)

Jälki-istunto voi kestää enintään kaksi tuntia.

Jälki-istuntoa ei voida järjestää siten, että oppilas joutuisi sen seurauksena jäämään pois opetussuunnitelman tai muun koulun toimintaa koskevan suunnitelman mukaisesta opetuksesta. Jälki-istunto kirjataan Wilmaan.

Kirjallinen varoitus

Kirjallinen varoitus annetaan oppilaalle, joka häiritsee opetusta, rikkoo koulun järjestystä tai menettelee vilpillisesti, jos jälki-istunnoista huolimatta epäasiallinen käyttäytyminen jatkuu tai tilanteissa esiintyy väkivaltaa tai päihteitä.

Ennen kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Ennen kurinpitovirangan antamista on myös oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Kirjallinen varoitus on määräaikaista erottamista edeltävä toimenpide, josta tehdään viranhaltijapäätös. Siihen liitetään muutoksenhakuohjeet hallinto-oikeuteen. Muutosta on haettava 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta, jonka jälkeen rangaistus on lainvoimainen ja voidaan laittaa täytäntöön.

Oppilashuollollisen tuen tarve on syytä arvioida kirjallisen varoituksen antamisen yhteydessä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.

Määräaikainen erottaminen

Jos oppilas jatkaa epäasiallista toimintaa ja on saanut jälki-istuntoa ja yksilöidyn kirjallisen varoituksen siitä, rehtori voi yhdessä monialaisen toimielimen kanssa evätä oikeuden osallistua koulupäivään. Erottamista edeltävät toimenpiteet ovat samat kuin kirjallisessa varoituksessa, viranhaltijapäätös, 14-päivän muutoshaku ja lainvoimaisuus mukaan lukien.

Vakavissa tapauksissa, missä oppilas on käyttäytynyt niin väkivaltaisesti tai uhkaavasti, että toisen oppilaan tai koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus on kärsinyt tai vakavasti vaarantunut ja on olemassa ilmeinen vaara, että väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen toistuu, on mahdollista erottaa oppilas välittömästi, ilman 14-päivän muutoshakuaikaa.

Määräaikainen erottaminen voi kestää korkeintaan kolme kuukautta.

Oppilaalle tulee järjestää opetus ja oppilashuolto määräaikaisen erottamisen ajaksi. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan.

Hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen

Kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon ja ottaen huomioon kokonaistilanne. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Jos häiriötilanteita ilmenee, on mahdollista käyttää seuraavia keinoja:

Oppilaan tarkastaminen (POL 36 §, kirjataan):

- Opettaja tai rehtori voi tarkastaa jonkun muun aikuisen kanssa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa häiritsevän tai kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi. Tällainen esine tai aine voi olla sellainen, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta. Esineen tai aineen hallussapito tulee olla ilmeistä ja oppilaalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy. Tarkastajan tulee olla samaa sukupuolta kuin oppilas ja hän voi olla oppilaan toivoma henkilö, paitsi jos asia on kiireellinen.

Häiritsevän, kielletyn tai vaarallisen esineen/aineen poisottaminen tai hävittäminen (POL 36§, kirjataan):

- Tällaisen esineen tai aineen hallussapito on tällöin ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole. Tarkastamisessa ja esineiden haltuun ottamisessa on noudatettava hienotunteisuutta ja kunnioitettava henkilökohtaista koskemattomuutta ja yksityisyyttä.

Häiritsevän, kielletyn tai vaarallisen esineen/aineen palauttaminen (POL 36 d §, kirjataan):

- Opettajan tai rehtorin haltuun ottama häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle oppitunnin tai koulun tilaisuuden päättymisen jälkeen. Jos on todennäköistä, että häirintä jatkuu oppitunnin jälkeen, häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle viimeistään työpäivän päättyessä. Kielletyt esineet ja aineet luovutetaan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos oppilaalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.

Opiskelutilasta poistaminen voimakeinoin (POL 36§)

- Pääsääntönä on, että vältetään viimeiseen asti tarttumasta oppilaaseen, mutta aina tämä ei ole mahdollista.
- Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä.
- Aina kun mahdollista pyritään varmistamaan, että turvauduttaessa voimakeinoin paikalla on useampia aikuisia ja muita oppilaita, joilta kaikilta pyydetään heti tapahtuman jälkeen kirjallinen kertomus omin sanoin siitä, mitä tilanteessa tapahtui ja miksi. Huoltajalla on oikeus saada nämä asiakirjat nähtäväkseen, ja hän voi tällöin arvioida tilannetta paremmin.
- Voimakeinoja voidaan käyttää myös erottamaan riitelevät oppilaat toisistaan.
- Mikäli joku tilanteeseen osallistunut saa vammoja, hänet on viipymättä toimitettava lääkäriin tai terveydenhoitajan luokse vammojen toteamista ja hoitamista varten. Ennen oppilaan toimittamista lääkäriin on oltava yhteydessä hänen huoltajaansa, mikäli tilanne ei ole niin akuutti, että oppilas vaatii välittömästi hoitoa. Lisäksi laaditaan läheltä piti- ilmoitus vakuutusyhtiölle.

- Voimakeinojen käytöstä annetaan välittömästi kirjallinen selvitys opetuksen järjestäjälle.

Opettajan tehtävänä on hoitaa asian kuulemiset, selvittämiset, kirjaamiset ja tiedottamiset.

.

Henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä

Henkilökunta perehdytetään paikallisen opetussuunnitelman ohjeistukseen. Rehtori huolehtii, että uudetkin opettajat ja ohjaajat perehdytetään kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämiseen. Kouluilla asiaa käsitellään opettajainkokouksissa ja järjestetään myös tarpeenmukaisia koulutuksia.

Käytännöt kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan, käydään läpi ja arvioidaan vuosittain.

.

Suunnitelmasta, järjestysäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpidollisista keinoista tiedottaminen

Koulu kertoo vanhempainilaisuudessa lukuvuoden alussa järjestysäännöistä ja kasvatuskeskustelu- ja kurinpidollisesta suunnitelmasta. Lisäksi koulu ohjaa huoltajat tutustumaan koulun nettisivuihin, lukuvuosisuunnitelmaan ja muihin mahdollisiin tiedotteisiin. Lukuvuosisuunnitelma on näkyvässä huoltajille myös Wilmassa.

.

Suunnitelman seuraamisen sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointi

Suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan huhti-toukokuussa koulun tasolla.

6. 6 Oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi

Paikallisesti päätettävät asiat

Yhteistyö huoltajien kanssa arvioinnin osalta ja arvioinnista tiedottamisen muodot

Oppilaita ja huoltajia informoidaan arvioinnin käytänteistä Wilman kautta.

Wilmaan laaditaan yhteiset pysyvät, tarpeen mukaan päivitettävät tiedotteet arviointiin liittyen. Tiedotteissa avataan arviointikäytänteet oppilaille ja huoltajille.

Opettajat käyttävät Wilmaa sekä summatiivisen että formatiivisen arvioinnin työvälineenä. Osa formatiivista arviointia ovat tuntimerkinnot, joita huoltajan ja yläkoulun oppilaan on hyvä seurata. Wilmassa annetaan summatiivisen arvioinnin osalta tietoa oppilaan arvioitavista suorituksista, esimerkiksi isojen projektitöiden ja esseiden arvosanoista sekä koearvosanoista.

Opettaja käy oppilaiden kanssa yhdessä läpi oppiaineiden tavoitteet ja arvioinnin kriteerit aina siinä vaiheessa, kun uusi oppimisjakso on alkamassa. Näin oppilaalla on tiedossa, mihin arviointi kohdistuu. Tavoitteiden läpikäynnissä huomioidaan oppilaan ikäkausi ja edellytykset.

1.–3. ja 8. -luokilla pidetään oppimiskeskustelu (entinen arviointikeskustelu), joka on formatiivista arviointia. Oppimiskeskustelussa painotetaan työskentelyn arviointia. Kuudennen luokan aikana pidetään nivelvaihepalaveri, jossa keskustellaan yläkouluun siirtymiseen liittyvistä asioista. Ainakin 1. ja 7. -luokilla pidetään vanhempainvartit, joilla vahvistetaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä.

9. luokan alussa pidetään vanhempainilta, jossa käsitellään tulevan lukuvuoden tavoitteita yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa Vihdin opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja kunnassa yhteisesti linjattuihin koulujen järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät erityistarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Käyttäytymisen arviointiin osallistuvat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Käyttäytymisen arvioinnin tavoitteena on hyvän käytöksen vahvistaminen.

Käyttäytymisen tavoitteet ja kriteerit vuosiluokilla 1.–3.

Vuosiluokilla 1.–3. käyttäytyminen arvioidaan sanallisesti asteikolla

erinomaisesti - hyvin - kohtalaisesti - osittain. Käyttäytymisen tavoitteet on jaettu kolmeen osa-alueeseen.

	Toisten ihmisten ja ympäristön huomioon ottaminen	Hyvien tapojen noudattaminen ja tilannetietoinen käyttäytyminen	Koulun yhteisten toimintatapojen ja sääntöjen noudattaminen
tavoitteet	Oppilas ei kiusaa ja on toisia kohtaan ystävällinen. Oppilas hyväksyy erilaisuutta.	Oppilas käyttäytyy kohteliaasti ja avuliaasti. Oppilas toimii rehellisesti. Oppilaan kielenkäyttö on toisia kunnioittavaa.	Oppilas noudattaa koulun järjestyssääntöjä. Oppilas sitoutuu sovittuihin toimintatapoihin.

	Oppilas tukee omalla toiminnallaan työrauhaa.	Oppilas käyttäytyy asiallisesti ja tilannetietoisesti kaikissa koulun tapahtumissa.	Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti.
	Oppilas huolehtii oma-aloitteisesti ja vastuullisesti kouluympäristön viihtyvyydestä.		Oppilas ottaa vastuuta yhteisten asioiden hoidosta.
			Oppilas on ajoissa oppitunneilla.

Todistuksen sanallinen arvio muodostetaan seuraavien kriteerien pohjalta:

Oppilas on saavuttanut tavoitteet	Kuvaus käyttäytymisestä
erinomaisesti	Oppilas hallitsee erinomaisesti käyttäytymisen tavoitteet. Oppilas toimii esimerkillisesti ja kannustaa omalla esimerkillään muitakin käyttäytymään ja työskentelemään hyvin.
hyvin	Oppilas hallitsee hyvin käyttäytymisen tavoitteet. Joissakin näistä oppilaan käyttäytyminen on vaatinut keskustelua ja ohjausta, mutta hän on kyennyt kehittämään toimintaansa arvioitavan jakson aikana.
kohtalaisesti	Oppilas hallitsee kohtalaisesti käyttäytymisen tavoitteet. Oppilaan käyttäytyminen on vaatinut usein keskustelua ja ohjausta, mutta hän on kyennyt jonkin verran kehittämään toimintaansa arvioitavan jakson aikana.
osittain	Oppilas hallitsee osittain käyttäytymisen tavoitteet. Oppilaan käyttäytyminen on jatkuvasti vaatinut keskustelua ja ohjausta, eikä hän ole juurikaan pystynyt kehittämään toimintaansa arvioitavan jakson aikana.

Käyttäytymisen tavoitteet ja kriteerit vuosiluokilla 4.–9.

Vuosiluokilla 4.–9. käyttäytyminen arvioidaan arvosanoilla 4–10. Käyttäytymistä arvioitaessa otetaan huomioon oppilaan ikätaso. Kriteereitä tarkasteltaessa on huomioitava se, millaista toimintaa oppilaalta voi kohtuudella eri tilanteissa vaatia. Arvioinnissa otetaan huomioon myös se, että mikäli oppilaan käytös on joidenkin kriteerien osalta ansiokasta, voi se kompensoida pieniä puutteita toisten kriteerien osalta.

Käyttäytymisen tavoitteet on jaettu kolmeen osa-alueeseen.

	Toisten ihmisten ja ympäristön huomioon ottaminen	Hyvien tapojen noudattaminen ja tilannetietoinen käyttäytyminen	Koulun yhteisten toimintatapojen ja sääntöjen noudattaminen
9	Oppilas ylläpitää työrauhaa omalla esimerkillään.	Oppilas toimii rehellisesti.	Oppilas noudattaa koulun järjestyssääntöjä.

	<p>Oppilas edistää omalla käytöksellään luokan hyvää ilmapiiriä.</p> <p>Oppilas suhtautuu aikuisiin ja muihin oppilaisiin kohteliaasti ja kunnioittavasti.</p> <p>Oppilas auttaa ja kannustaa toisia ihmisiä.</p> <p>Oppilaalla on monipuoliset vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot.</p> <p>Oppilas ei kiusaa toisia ja osoittaa toiminnallaan, ettei hyväksy kiusaamista.</p> <p>Oppilas hyväksyy erilaisuutta.</p> <p>Oppilas huolehtii vastuullisesti kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää harkintakykyä erilaisissa kouluarjen tilanteissa.</p> <p>Oppilaan kielenkäyttö on asiallista.</p> <p>Oppilas säätelee omaa käyttäytymistään ja toimii vastuullisesti.</p>	<p>Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti.</p> <p>Oppilas on ajoissa oppitunneilla.</p> <p>Oppilas käy koulua säännöllisesti.</p>
8	<p>Oppilas ylläpitää työrauhaa omalla esimerkillään.</p> <p>Oppilas edistää omalla käytöksellään luokan hyvää ilmapiiriä.</p> <p>Oppilas suhtautuu aikuisiin ja muihin oppilaisiin kohteliaasti.</p> <p>Oppilas auttaa toisia.</p> <p>Oppilaalla on sujuvat vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot. Oppilas ei kiusaa toisia.</p> <p>Oppilas hyväksyy erilaisuutta.</p> <p>Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä.</p>	<p>Oppilas toimii rehellisesti.</p> <p>Oppilas osaa käyttää harkintakykyä erilaisissa kouluarjen tilanteissa.</p> <p>Oppilaan kielenkäyttö on pääsääntöisesti asiallista.</p> <p>Oppilas osaa pääsääntöisesti säädellä omaa käyttäytymistään.</p>	<p>Oppilas noudattaa koulun järjestyssääntöjä.</p> <p>Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaan.</p> <p>Oppilas on pääsääntöisesti ajoissa oppitunneilla.</p> <p>Oppilas käy koulua säännöllisesti.</p>

<p>7</p>	<p>Oppilas häiritsee ajoittain opetusta ja työrauhaa, mutta pyrkii asiasta huomautettaessa muuttamaan toimintaansa.</p> <p>Oppilas ei aina omalla käytöksellään edistä luokan hyvää ilmapiiriä, mutta ei myöskään tarkoituksella vaikuta ilmapiiriin negatiivisesti.</p> <p>Oppilaan suhtautuminen aikuisiin ja toisiin oppilaisiin vaihtelee, eikä ole aina kohteliasta ja kunnioittavaa. Oppilas kuitenkin pyrkii asiasta huomautettaessa muuttamaan toimintaansa.</p> <p>Oppilaalla saattaa toisinaan olla haasteita vuorovaikutus- ja yhteistyötilanteissa.</p> <p>Oppilas on saattanut olla mukana joissain yksittäisissä kiusaamistilanteissa.</p> <p>Oppilaan toiminnasta käy toisinaan ilmi, että hänen on vaikeaa hyväksyä erilaisuutta.</p> <p>Oppilas ei kaikissa tilanteissa kanna vastuutaan kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä.</p>	<p>Oppilas pyrkii rehellisyyteen, mutta ei toimi kaikissa tilanteissa rehellisesti.</p> <p>Oppilaalla on toisinaan haasteita toimia harkiten erilaisissa kouluarjen tilanteissa.</p> <p>Oppilaan kielenkäyttö ei aina ole asiallista, mutta oppilas pyrkii asiasta huomautettaessa muuttamaan toimintaansa.</p> <p>Oppilaalla on toisinaan haasteita säädellä omaa käyttäytymistään.</p>	<p>Oppilas noudattaa pääsääntöisesti koulun järjestyssääntöjä.</p> <p>Oppilas noudattaa yleensä annettuja ohjeita.</p> <p>Oppilas on yleensä ajoissa oppitunneilla, mutta hänellä saattaa olla jonkin verran myöhästymisiä.</p> <p>Oppilas käy koulua säännöllisesti, mutta hänellä saattaa olla jonkin verran luvattomia poissaoloja koulusta.</p>
<p>5</p>	<p>Oppilas häiritsee toistuvasti opetusta ja työrauhaa.</p> <p>Oppilas vaikuttaa omalla käytöksellään negatiivisesti luokan ilmapiiriin.</p>	<p>Oppilas toimii useassa tilanteessa epärehellisesti.</p> <p>Oppilas häiritsee käyttäytymisellään erilaisia kouluarjen tilanteita.</p>	<p>Oppilas rikkoo tietoisesti koulun järjestyssääntöjä ja muita ohjeita.</p> <p>Oppilas myöhästelee usein oppitunneilta.</p> <p>Oppilaalla on säännöllisesti luvattomia poissaoloja koulusta.</p>

	<p>Oppilaan suhtautuminen aikuisiin ja toisiin oppilaisiin on toistuvasti epäkohteliasta ja -kunnioittavaa.</p> <p>Oppilaalla on toistuvasti ongelmia vuorovaikutus- ja yhteistyötilanteissa.</p> <p>Oppilas on saattanut olla mukana kiusaamistilanteissa.</p> <p>Oppilaan toiminnasta käy ilmi, että hän ei hyväksy erilaisuutta.</p> <p>Oppilas ei kannu vastuuta kouluympäristöstä eikä opiskeluvälineistä.</p>	<p>Oppilaan kielenkäyttö on toistuvasti epäasiallista.</p> <p>Oppilaalla on haasteita säädellä omaa käyttäytymistään.</p>	
4	<p>Oppilas on omalla toiminnallaan vaaraksi itselleen ja muille.</p>	<p>Oppilas on useassa tilanteessa jatkuvasti epärehellinen.</p> <p>Oppilas tarkoituksella häiritsee käyttäytymisellään erilaisia kouluarjen tilanteita.</p> <p>Oppilaan kielenkäyttö on epäasiallista.</p> <p>Oppilaalla on merkittäviä haasteita säädellä omaa käyttäytymistään.</p>	<p>Oppilas rikkoo tietoisesti ja jatkuvasti koulun järjestyssääntöjä ja muita ohjeita.</p> <p>Oppilas myöhästelee jatkuvasti oppitunneilta.</p> <p>Oppilaalla on paljon luvattomia poissaoloja koulusta.</p>

Käytösarvosanojen 10 ja 6 kriteerejä ei ole erikseen määritelty. Arvosanaa 10 harkittaessa tarkastellaan kiitettävän (9) käytöksen kriteerejä. Arvosanan 10 voi saavuttaa oppilas, jonka käytös on kiitettävän käytöksen kriteerien mukaista ja lisäksi monen tavoitteen osalta esimerkillistä.

Arvosanaa 6 harkittaessa tarkastellaan sekä tyydyttävän (7) että välttävän (5) käytöksen tavoitteita. Arvosanan 6 voi saavuttaa oppilas, jonka käytös on joidenkin tavoitteiden osalta selvästi tyydyttävän arvosanan tavoitteiden mukaista, mutta joidenkin kriteerien osalta täyttää arvosanan 5 kriteerit. Arvosanoille 4 ja 5 annetaan kirjalliset perustelut.

Opinnoissa etenemisen, vuosiluokalta siirtymisen ja vuosiluokalle jättämisen periaatteet ja käytännöt

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, mikäli hän on saavuttanut vuosiluokan oppimäärään kuuluvissa oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan arvosanan tai sanallisen arvion. Oppilas voi siirtyä seuraavalle vuosiluokalle hylätyistä arvosanoista huolimatta, mikäli oppilasta opettavat opettajat ja rehtori yhdessä arvioivat, että oppilas kykenee suorittamaan seuraavan vuosiluokan opinnot hyväksytysti.

Jos oppilaan suoritus on hylätty yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppiaineessa, oppilas voidaan jättää vuosiluokalle. Kuitenkin ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus osoittaa, että hän on saavuttanut hyväksyttävät tiedot ja taidot.

Osaaminen osoitetaan erillisessä näytössä joko lukuvuoden koulutyön aikana tai koulutyön päätyttyä kesäkuun kahden ensimmäisen viikon aikana. Järjestelyistä vastaa oppilaan koulu. Jotta oppilaalla on paras mahdollisuus osoittaa osaamistaan, erillinen näyttö voi oppiaineesta riippuen sisältää kirjallisia tehtäviä, suullisia tehtäviä ja/tai muita oppiaineelle ominaisia suoritustapoja.

Oppilas arvioidaan hyväksytysti lukuvuositoludistuksessa, jos näyttö järjestetään ennen lukuvuoden päättymistä ja oppilas suoriutuu hyväksytysti. Jos näyttö järjestetään lukuvuoden päätyttyä, oppilaalle voidaan antaa ehdollinen päätös luokalle jättämisestä lukuvuositoludistukseen. Päätöksessä määritellään, mitkä vuosiluokan osa-alueet edellyttävät hyväksyttyä suoritusta, jotta oppilas voidaan siirtää seuraavalle vuosiluokalle. Mikäli oppilas suoriutuu hyväksytysti lukuvuoden päättymisen jälkeen järjestetystä näytöstä, hyväksytty suoritus merkitään liitteenä lukuvuositoludistukseen.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, luokanopettaja tai aineenopettaja ilmoittaa siitä oppilaalle ja hänen huoltajalleen hyvissä ajoin ennen lukuvuoden päättymistä. Tiedottaminen tulee tehdä sellaisena ajankohtana, että oppilaalla on vielä mahdollisuus parantaa suorituksiaan ennen lukuvuosiarviointia välttääkseen hylätyn arvosanan. Luokanopettaja tai aineenopettaja tiedottaa myös rehtorille hyvissä ajoin, että on olemassa riski, että oppilaan suoritus jossakin oppiaineessa tai oppiaineissa hylätään.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

Lukuvuositoludistukseen merkitään tieto siitä, että oppilas siirretään seuraavalle vuosiluokalle tai että hänet jätetään luokalleen. Todistus on päätös seuraavalle vuosiluokalle siirtämisestä tai luokalle jättämisestä.

Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Vihdin kunnassa voi opiskella vuosiluokkiin sitomattomasti. Oppilaalle tehdään tällöin oma henkilökohtainen opinto-ohjelma, jonka mukaan hän opiskelee. Jokaisen oppilaan henkilökohtaiseen opinto-ohjelmaan merkitään oppiaineen tai oppiaineiden tavoitteet ja opintokokonaisuudet, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen oppiaineessa tai oppiaineissa.

Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositoludistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin.

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

Sanallisen arvion ja numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa

Vihdin kunnassa oppiaineista annetaan sanallinen arviointi vuosiluokkien 1.–3. lukuvuositoludistuksissa. Todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty. Arviointia voidaan täydentää kirjallisella palautteella, joka annetaan erillisellä liitteellä.

Vuosiluokkien 4.–8. väli- ja lukuvuositolistuksissa annetaan kaikissa oppiaineissa numeroarvosanat. Yhdeksannen luokan välitodistuksessa ja päättötodistuksessa annetaan numeroarvosanat.

S2-oppilaiden arviointi voi olla sanallista yhdeksannen luokan päättöarviointia lukuun ottamatta. Valmistavassa opetuksessa olevat oppilaat saavat sanallisen arvioinnin. Arviointia voidaan täydentää kirjallisella palautteella, joka annetaan erillisellä liitteellä.

Käyttäytyminen arvioidaan luokilla 1.–3. sanallisesti erillisellä liitteellä ja luokilla 4.–8. numeroarvosanalla. Luokilla 4.–8. arviointia voidaan täydentää sanallisesti erillisellä liitteellä. Tieto erillisestä liitteestä merkitään todistuksen lisätietoihin.

Kaikille yhdeksäsluokkalaisille annetaan välitodistuksen yhteydessä erillisellä liitteellä numeroarvosana käyttäytymisestä. Päättöarvioinnin yhteydessä arvosana annetaan liitteellä pyydettyä. Yhdeksannen luokan väli- tai päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa todistukseen.

Käyttäytymisen arvosanoille 4 ja 5 annetaan sanallinen perustelu vuosiluokilla 4.–9.

Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa sen mukaan, miten opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa

Valinnaisaineet arvioidaan päättöarvioinnissa numeroarvosanoilla. Vihdin kunta ei lähtökohtaisesti tarjoa alle kahden vuosiviikkotunnin valinnaisaineita, jotka voitaisiin arvioida sanallisesti.

Välitodistukset, mikäli opetuksen järjestäjä niitä päättää antaa

Vihdin kunnassa oppilaille annetaan välitodistukset 4. vuosiluokasta alkaen. Arviointi annetaan välitodistuksissa numeroarvosanoilla. Yksilöllistetyssä opetuksessa, S2-oppilailla ja KOKO-opetuksessa olevilla arviointi voi olla myös sanallista.

Erityisen tutkinnon suorittamisen mahdollisuudet ja ajankohdat

Tällä hetkellä erityisen tutkinnon suorittaminen ei Vihdin kunnassa ole mahdollista. Jos laki oppivelvollisuuden laajentamisesta 18 ikävuoteen tulee voimaan, päätetään siinä vaiheessa erikseen erityisen tutkinnon suorittamisesta.

Lisänäyttöjen antaminen päättöarvosanaa varten

Arviointi on perusopetuksessa luonteeltaan monipuolista. Oppilaalla on opintojen aikana mahdollisuus kehittää ja osoittaa osaamistaan monin tavoin. Oppilas voi kuitenkin antaa lisänäyttöä osaamisestaan ennen päättöarvosanan antamista tietyin reunaehdoin.

Lisänäyttöä on mahdollista antaa ennen päättötodistuksen antamista. Lisänäytön antamisen ajankohta ja laajuus sovitaan hyvissä ajoin arvioivan opettajan kanssa.

Jotta oppilas voi antaa lisänäyttöä, oppilaalla tulee olla arvosanan korottamisen suhteen realistiset tavoitteet. Lisänäytön antamista pohdittaessa opettaja käy oppilaan kanssa keskustelua siitä, mitä arvosanan korottaminen vaatii ja millaiseen työmäärään oppilas on valmis sitoutumaan. Lisänäytön antamista puoltavana seikkana voi olla esimerkiksi oppilaan haastava elämäntilanne, joka on vaikuttanut oppiaineessa suoriutumiseen.

Lisänäyttö kohdistuu useampiin keskeisiin tavoitteisiin. Koska tarkoitus on antaa näyttöä useiden tavoitteiden hallinnasta, lisänäyttö on selvästi esimerkiksi yksittäistä koetta tai esseettä laajempi työ tai useita töitä. Lisänäyttö tai lisänäytöt annetaan koulussa erikseen arvioivan opettajan kanssa sovittuna ajankohtana.

7.Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana Vihdissä ovat sekä opetusryhmän että kunkin oppilaan vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsevät yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista.

Tuen järjestämistä Vihdin perusopetuksessa ohjaavat seuraavat periaatteet:

- Erilaisten oppijoiden ja erilaisten oppimistapojen huomioiminen koulutyössä.
- Oppilaan kasvun ja oppimisen tukeminen mahdollisimman varhain.
- Lähikouluperiaatteen noudattaminen.
- Oppilaan pienryhmätarpeen arvioiminen alueellisessa monialaisessa työryhmässä.

Varhaisen puuttumisen toimintamalli

Vihdissä perusopetuksessa toteutetaan varhaista puuttumista, jossa oppilasta tuetaan opiskelussaan ja hyvinvoinnissaan yhteistyössä perheiden ja muiden toimijoiden kanssa niin, että oppilas pystyisi etenemään opinnoissaan ja kasvamaan tasapainoisissa olosuhteissa omien edellytystensä mukaisesti.

Vihdissä **varhaisen puuttumisen periaatteet** ovat:

- Auttaa oppilasta mahdollisimman varhain ja oikealla tavalla.
- Mahdollisimman moni oppilas tulisi autetuksi yleisen tuen ja tehostetun tuen keinoin.
- Mahdollisimman moni oppilas voisi opiskella lähikoulussa.
- Pienryhmiin sijoittamisen kriteerit linjataan oppilashuollon kuntatason johtoryhmässä. Pienryhmien oppilailla on erityisen tuen päätös.
- Oppilaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen sekä perheen tukeminen.

Varhaisella puuttumisella ja tuella pyritään vähentämään syrjäytymistä ja löytämään sujuva oppimispolku jokaiselle lapselle ja nuorelle.

Oppilaan oppimisen ja kasvun tukea ohjaavat luottamuksellisuus sekä tietosuojaa ja salassapitoa koskevat säädökset. Yksittäistä oppilasta koskevat luottamukselliset tiedot kirjataan järjestelmällisesti säädösten mukaisesti. Kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitys korostuu kaikissa oppimisen tukeen ja kasvuun liittyvissä asioissa.

Linkki [Oppilashuoltosuunnitelmaan](#)

Ennaltaehkäisy

Jo ennen kouluikää pyritään eri yhteistyötahojen kautta tukemaan lapsen oppimista ja kehitystä, pitäen mielessä lapsen luonnolliset kehitysvaiheet. Lähtökohtana on ennaltaehkäistä tuen tarpeen syntyminen. Koulussa kiinnitetään huomiota tavalliseen arkiseen opetukseen. Panostamalla opetuksen laatuun ja kouluviihtyvyyteen tuetaan jokaisen oppilaan oppimista.

Tuen tarpeen tunnistaminen

Tärkeää on hyvissä ajoin havaita ja tunnistaa riskitekijät, jotka johtavat tuen tarpeeseen. Tarkoituksenmukaisilla tukitoimilla voidaan luoda marginaaliin joutumisen riskissä oleville lapsille ja nuorille mahdollisimman hyvät kasvu- ja kehitysedellytykset. Lisäksi toimitaan ripeästi, jotta ongelmat eivät kasaantuisi ja kasvaisi. Jotta saadaan kokonaiskuva tilanteesta, on syytä arvioida lapsen taustan lisäksi koulussa oppilaan oppimisympäristö ja opettajan opetustapa, sekä tarkastella koko luokan ja koulu yhteisön toimintaa.

Tuen tarpeen tunnistaminen alkaa yleensä luokassa opettajan huolesta ja havainnoista, jolloin opettajalla on vastuu puuttua asiaan. Varhaisen puuttumisen tarve nousee, kun lapsen käyttäytyminen herättää ihmetystä, lapsen kanssa ei päästä asetettuihin tavoitteisiin, esiintyy koulu-uupumusta ja väsymystä, tarkkaavaisuushäiriöitä, aggressiivisuutta, alisuoriutumista, vetäytymistä tai heikkoa itsetuntoa. Oppilasta tulee kuulla, mikä hänen oma näkemys on omasta oppimisestaan.

Huolen asteen ymmärtämisen apuna toimii Huolen vyöhykkeistö (Tom Arnkil & Esa Eriksson, THL):

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mieleessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa. Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Huoli erittäin suuri: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

* kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa esim. päihteiden käyttöä.

(Tom Arnkil & Esa Eriksson, THL)

Toimintaohjeita huolen puheeksioton tilanteeseen:

- Kuuntele toista, varmista, että toisella tulee kuulluksi tulemisen tunne.

- Ole kärsivällinen
- Puhu suoraan
- Viivytä oman kantasi lukkoon lyömistä
- Luota epäilyksiisi
- Ajattele hitaasti
- Ole valmis korjaamaan tai muuttamaan käsityksiäsi
- Tavoitteena avoin vuoropuhelu, erilaisten ratkaisujen löytäminen yhdessä asiakkaan kanssa, tunne kuulluksi tulemisesta!

Toimenpiteet

Opettaja on pedagoginen asiantuntija, joka arvioi milloin ja miten lapsen tuen tarvetta on syytä tehostaa ja ottaa asia puheeksi huoltajien kanssa. Opettaja vie myös asian eteenpäin monialaisen yhteisön arvioitavaksi. Psykologin arviointi ja psykologisten testien käyttö ja tarve harkitaan tarkemmin ja lisänäytön merkityksestä neuvotellaan tapauskohtaisesti oppilashuoltoryhmässä. Tuen muodot valitaan yhdessä tilanteen mukaan ja niistä sovitaan oppilaan ja huoltajien kanssa. Tärkeintä toiminnassa on oppilaan oma motivaatio ja yhteistyö vanhempien ja perheen sekä koulun kanssa. Pienet ja konkreettiset tavoitteet ovat tehokkaita, joita kohti edetään kohtuullisin ja toteutettavissa olevin askelin.

Tuen seuranta ja jatkuminen

Tukimuotoja seurataan ja arvioidaan vuosittain, jotta ne voidaan tarpeen vaatiessa muuttaa. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta nivelvaiheissa lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

Varhaisen puuttumisen vaiheet:

1. Toteutetaan varhaisen tuen/ puuttumisen periaatetta
2. Painotetaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, mm. opetustavat, luokan dynamiikka
3. Huolen puheeksi ottaminen muiden opettajien kanssa, jotka lasta opettavat
4. Vanhempien/huoltajien kanssa keskustelu: Toimitaan yhteistyössä vanhempien kanssa (esiopetuksessa kasvatuskumppanuus, perusopetuksessa huoltajayhteistyö)
5. Huolen puheeksi ottaminen monialaisessa oppilashuoltoryhmässä erityisopettajan, kuraattorin, psykologin, rehtorin, terveydenhoitajan, lastensuojelun tai poliisin kanssa
6. Päätetään yhdessä tuen muodosta/ jatkotoimenpiteistä
7. Seuranta ja kehittäminen

Henkilöstön hyvinvointia tukevia toimenpiteitä:

1. Koululla työskentelee riittävä määrä henkilöstöä, joka on koulutettua ja ammattitaitoista
2. Järjestetään täydennyskoulutusta/ tarjotaan mahdollisuuksia osallistua muiden koulutuksen tarjoajien järjestämiin koulutuksiin -> siten lisätään mm. valmiuksia työskennellä erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa
3. Kehitetään yhteistyötä ja vuorovaikutusta (henkilökunnan, yksiköiden ja eri toimintojen sisällä ja välillä)
4. Tiedonkulun ja yhteistyön sujuvoittaminen erityisesti nivelvaiheissa.

Toiminnan ja yhteistyön toimintamalli nivelvaiheissa

Kasvatus- ja opetushenkilöstön tulee huolehtia siitä, että lapsen ja nuoren opinpolku muodostaa selkeän, yhtenäisen jatkumon ja oppilaan tarvitsema tuki jatkuu eri siirtymävaiheissa aukottomasti ja mahdollisimman yhtenäisenä siirtymävaiheiden yli.

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyötapoja ja toimintamalleja kehitetään koko perusopetuksen ajalle ja koulunkäynnin nivelvaiheisiin. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Koulun henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön oppilaan tukeen liittyvissä asioissa. Huoltajalle annetaan tietoa niiden soveltamisesta koulun arjessa, esimerkiksi oppilasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojensaannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Koulun henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä kotiin heti, kun oppilaalla ilmenee oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon salassa pidettävät tiedot voidaan siirtää esiopetuksesta alkuopetukseen huoltajalta pyydettävällä yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella.

Perusopetuksessa ja perusopetuksesta toiselle asteelle siirryttäessä salassa pidettävät tiedot voidaan siirtää oppilaan, ja tarvittaessa huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella (tämä on suositeltavaa/ yleinen käytäntö, mitä nuoremasta lapsesta on kysymys).

Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle. Tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

.

Nivel/siirtymävaiheita ovat mm.

- varhaiskasvatuksesta esiopetukseen
- esiopetuksesta alkuopetukseen
- alkuopetuksesta toiselta luokalta kolmannelle
- kuudennelta seitsemännelle luokalle
- perusopetuksesta toiselle asteelle
- tehostetun ja erityisen tuen tuomat muutokset
- kun oppilas muuttaa kunnan sisällä koulusta toiseen
- sairaalaopetuksen ja oman koulun välillä
- siirtyminen kuntien välillä
- siirtyminen kotiopetukseen

.

Perusopetuksen alkuvaiheessa tehtävät seulat ja kartoitukset ovat osa tuen tarpeen tunnistamista. Siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen Vihdissä erityislastentarhanopettaja, luokanopettaja ja/tai erityisopettaja tekevät kouluvalmiuden kartoituksia sekä kielellisiä ja matemaattisia seuloja.

Huoltajille järjestetään vanhempainiltoja eri nivelvaiheissa, jolloin informoidaan yläkouluun siirtymisestä, jatko-opintoihin hakeutumisesta ja muista ajankohtaisista asioista.

Sekä lähetävä että vastaanottava taho vastaavat siirtymävaiheyhteistyön toteutumisesta.

.

Linkkejä:

Oppilashuoltosuunnitelma

Esiopetuksen opetussuunnitelmassa on myös kuvattu siirtymävaihe esiopetuksesta alkuopetukseen.

Esiopetuksen ja alkuopetuksen siirtymävaihe ja yhteistyö:

Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon siirtymävaiheessa. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Perusopetus toimii yhteistyössä esiopetuksen kanssa. Alueellisesta yhteistyöstä sovitaan monialaisessa oppilashuoltoryhmässä (Reppu-tiimeissä ks. OPS Luku 8.5). Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa tarkennetaan vuosittain koulun ja esiopetuksen yhteistyön teemat ja muodot (esimerkiksi yhteiset tapahtumat, teemat, opettajavaihdot, oppilasvierailut, kummitoiminta). Esiopetusvuoden aikana esioppilaita tutustutetaan kouluun ja opettajiin. Myös joustavia opetusjärjestelyjä voidaan toteuttaa esi- ja alkuopetuksen välillä.

Esiopetusvuoden aikana tiivistyy myös yhteistyö kiertävän alueellisen erityislastentarhanopettajan sekä koulun osa-aikaisen erityisopettajan kanssa. Tarvittaessa tässä nivelvaiheyhteistyössä on myös koulukuraattori mukana. Opetuksen järjestämiseksi tarvittava tieto siirretään esiopetuksesta alkuopetukseen nivelyhteistyöpalaverissa. Päiväkodin johtaja ja rehtori vastaavat siirtymävaiheyhteistyöstä.

Esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheessa toimitaan kolmella eri tasolla:

- valmistetaan lasta tulevaan koulun alkamiseen
- huomioidaan huoltajien osallisuus siirtymävaiheessa
- huolehditaan tarvittavan lasta koskevan pedagogisen ja opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellisen tiedon siirtyminen esiopetuksesta kouluun.
- huolehditaan tarpeen vaatiessa myös lapsen muun elämän kannalta merkittävän tiedonsiirtymisestä (perheen elämäntilanne, lapsen sosiaalinen tilanne)
  - Erytisesti koulun kannalta olisi hyvä käsitellä oppilaasta siirtopalaverissa:
    - Oman toiminnan ohjaus ja työskentelytaidot
    - Sosiaaliset taidot
    - Tunnetaidot
    - Oppimisvalmiudet
    - Mahdolliset käytetyt tukitoimet

Kouluvalmiuden arvioimisprosessissa tehdään oppilashuollollista yhteistyötä, johon liittyvät esiopetuksen henkilökunta, alueellinen erityislastentarhanopettaja, psykologi ja terveydenhoitaja ja kutsuttaessa terapeutit. Tarvittaessa myös koulukuraattoria voi konsultoida. Yksittäisen lapsen asiaa käsiteltäessä mukana on myös huoltaja. Mikäli lapsen tarve edellyttää poikkeamista säädetystä oppivelvollisuuden aloittamisvuodesta, huoltajat täyttävät hakemuksen koulunkäynnin poikkeuksellisesta alkamisajankohdasta siihen erikseen tarkoitetulla lomakkeella. Hakemusta täydennetään asiantuntijalausunnoilla tai muilla tarpeellisilla lasta koskevilla asiakirjoilla. Pedagoginen sihteeri tekee asiasta hallintopäätöksen.

Esiopetuksesta alkuopetukseen lähettävä lastentarhanopettaja huolehtii siitä, että lapsella on tarvittaessa kirjattuna Wilmaan pedagoginen arvio/pedagoginen selvitys tuen järjestämiseksi ja tehostetun tuen oppimissuunnitelma tai erityisen tuen henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Tarvittavat tiedot tulee olla vastaanottavan tahon käytettävissä huhtikuun alueellisen monialaisen työryhmän kokouksessa, viimeistään esiopetuksen päättyessä toukokuussa. Mikäli lapsi saa esiopetusvuoden aikana erityistä tukea, tuen tarpeen jatkuminen arvioidaan viimeistään 2. luokan kevätlukukaudella ja aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa.

Eriyislastentarhanopettajan ja erityisopettajan työn laajentaminen yli oman sektorin esiopetuksesta kouluun ja koulusta esiopetuksen puolelle tukevat pedagogisen jatkumon muodostumista ja näin vahvistavat tukea opinpolun alkuvaiheessa.

Toimintatapoja edellä kuvattujen hyvien käytänteiden lisäksi:

- Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö arjessa
- Lasten vierailut
- Opettajien vierailut
- Oppilashuoltoryhmän tuki
- Koulun oppilashuoltoryhmän (tai osan siitä) vierailut esiopetuksessa
- Tiedon siirto 1-luokkien muodostamisen avuksi
- Tieto tulevista ekaluokkalaisista rehtorille luokkien muodostamista varten
- Pedagogiset siirtopalaverit
- Esiopetussuunnitelman siirtäminen alkuopetukseen
- Lastentarhanopettajan ja 1-luokanopettajan tapaaminen
- Eriyisopettajan ja erityislastentarhanopettajan (erityislastentarhanopettaja=elto, alueellinen elto = aelto, kiertävä elto = kelto) työskentely jatkumon turvaamiseksi yli oman sektorin.
- Tarvittaessa koulukuraattorin osallistuminen tiedonsiirtoon.
- Tarvittaessa yksilöllisesti järjestetty tutustuminen tulevaan kouluun.
- Ensimmäisen luokan syksyn palautekeskustelut esiopetuksen ja perusopetuksen välillä.

Lisää siirtymävaiheesta esiopetuksesta alkuopetukseen Vihdin kunnan Esiopetuksen opetussuunnitelmassa ([linkki](#)).

Siirtyminen toiselta kolmannelle luokalle:

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa ennen 3. luokan alkua koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

Toisen luokan opettaja vastaa siitä, että kaikki tarvittava oppilaskohtainen tieto siirtyy kolmannen luokan opettajalle.

Oppilaan siirtyessä toiselta kolmannelle ja kuudennelta seitsemännelle luokalle käydään keväällä tiedonsiirtopalaverit. Toiselta luokalta kolmannelle luokalle siirryttäessä tiedonsiirtopalaveri käydään luokanopettajien kesken ja kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle siirryttäessä luokanopettajan ja vastaanottavan yläkoulun määrittelemän oppilashuoltoryhmän kesken.

Tiedonsiirtopalavereissa tarkistetaan yhteistyössä toisen ja kuudennen vuosiluokan pedagogiset asiakirjat.

Kuudennen ja seitsemännen luokan siirtymävaihe:

Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien työskentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Siirryttäessä kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle kouluittain koottava yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä huomioi oppilaiden toiveet ja erityistarpeet. Myös huoltajien näkemykset huomioidaan. Oppilaiden sopeutumista uuteen ympäristöön ja toimintakulttuuriin tuetaan erilaisin yhteistyömuodoin ala- ja yläkoulun välillä. Oppilaiden ja huoltajien osallistaminen määritellään tarkemmin koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Oppilaan jatkaessa opiskelua seitsemännellä luokalla yhtenäiskoulussa opetuksen järjestämiseksi tarvittava tieto siirtyy saumattomasti ja oppimisympäristö on oppilaalle entuudestaan tuttu. Mikäli oppilas vaihtaa koulua seitsemännellä luokalla, siirretään oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellinen tieto uuteen kouluun. Huoltajalle tiedotetaan tästä käytännöstä.

Toimintatapoja:

- Vastaanottavan yläkoulun osa-aikainen erityisopettaja, oppilaanohjaaja ja kuraattori sopivat tapaamisen kuudennen luokan luokanopettajan kanssa opetuksen järjestämistä koskevien tarpeellisten tietojen siirtämiseksi.
- Yläkoulun oppilashuoltoryhmä siirtää tarvittavat tiedot luokanohjaajalle.
- Luokanohjaaja siirtää tarvittavat tiedot kaikille oppilasta opettaville aineenopettajille.
- Kuudennen luokan oppilaille ja huoltajille järjestetään tutustumiskäynti tulevaan yläkouluun.
- Pedagogiset siirtopalaverit ja pedagogisten asiakirjojen sekä muiden asiantuntijalausuntojen siirtäminen.
- Tiedot välitetään hyvissä ajoin keväällä ja oppilasta koskevat asiakirjat toimitetaan vastaanottavalle rehtorille 10.6. mennessä.

Huomioitavaa:

Alakoulun rehtori vastaa siitä, että alakoulussa on päivitetty kaikki pedagogiset asiakirjat nivelvaiheessa ennen yläkouluun siirtymistä.

Kuudennen ja seitsemännän luokan nivelvaiheessa sekä ala- että yläkoulun oppilashuoltoryhmä määrittelee kuka tekee ja on vastuussa tarpeellisten tietojen siirrosta muun muassa luokanohjaajille. Koulut määrittelevät vastuuhenkilöt ja käytännön toimenpiteet lukuvuosisuunnitelmassaan.

Kuudesluokkalaisille ja heidän huoltajilleen järjestetään tutustuminen tulevaan yläkouluun. Yläkoulussa useat eri toimijat ryhmäyttävät seitsemäsluokkalaisia. Ryhmäyttämiseen voivat osallistua esimerkiksi luokanohjaajat, tukioppilaat, oppilaskunta ja koulun ulkopuoliset toimijat.

Perusopetuksen ja toisen asteen opiskelun siirtymävaihe ja jatkoseuranta:

Oppilaan opiskeluolosuhteissa tapahtuu suuria muutoksia yläkouluun siirryttäessä. Mikäli 8. luokan aikana herää huoli oppilaan pärjäämisestä tulevassa siirtymävaiheessa, on tärkeää ohjata oppilas tuen piiriin, jotta tarvittava tuki saadaan järjestetyksi ajoissa.

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon

merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin kuin koulukuraattorilta. Kuraattori voi tarvittaessa kartoittaa oppilaiden vahvuuksia sekä käsitellä oppilaiden kanssa heidän ajatuksia ja toiveita liittyen tulevaisuuteen. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

Yhdeksännen luokan talvella oppilas täyttää yhdessä huoltajansa kanssa luvan tiedonsiirtoon perusopetuksesta toiselle asteelle. Lomake palautetaan oppilaanohjaajalle. Luvan saatuaan oppilaanohjaajat, kuraattorit ja erityisopettajat siirtävät opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toisen asteen oppilaitokseen lukioon tai ammatilliseen oppilaitokseen.

Keväällä, yhteishakuprosessin aikana, informoidaan oppilaita kouluissa heinäkuun täydennyshausta ja elokuun jälkihausta. Täydennys – ja jälkihauissa oppilailla on mahdollisuus hakea eri aloilta täyttämättä jääneitä koulutuspaikkoja.

Oppilaan seuranta jatkuu vielä perusopetuksen jälkeen (Kouluta – järjestelmän avulla). Perusopetuksen oppilaanohjaaja seuraa oppilaan kiinnittymistä jatko-opintoihin ensimmäisen vuoden ajan yhteistyössä toisen asteen vastuuhenkilön kanssa. Nuorisosaseman työntekijät auttavat opiskelujen taitekohdassa olevia nuoria.

.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi

Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää opettajan ja erityisopettajan oppilaistaan tekemiä havaintoja, kartoituksia, seuloja ja testejä, arviointimateriaalia sekä hyödyntää huoltajan antamaa tietoa oppilaan terveyttä koskevista tiedoista. Tuen oikea-aikaisuus, tuen taso sekä tuen muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä.

Opintojen aikana tehtäviä kartoituksia tekevät sekä erityisopettajat että luokan- tai aineenopettajat tarpeen mukaan. Oppimisvaikeuksia kartoitettavia tutkimuksia tehdään yleensä oppilashuoltoryhmän tai huoltajien aloitteesta, mutta aina yhteistyössä huoltajien kanssa. Tutkimuksia tekevät erityisopettajat ja lähetteellä terveyskeskuspsykologit.

Tuen tarpeiden seulat löytyvät kunnan intrasta – Sivistyskeskus – Perusopetus – Oppilashuolto – Oppilashuollon ohjeistuksia – kansiossa

.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako opetustoimessa sekä muiden hallintokuntien kanssa

Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä

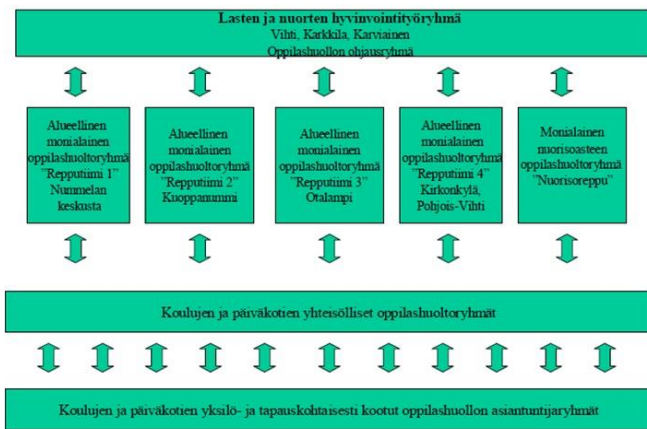
Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa kuntia laatimaan lastensuojelusuunnitelman, joka hyväksytään kunkin kunnan valtuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja suunnitelmaa laadittaessa. Perusturvakuntayhtymä Karviaisen alueella tehtävää hoitaa Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä, johon kuuluvat peruskuntien sivistysjohtajat, nuorisotoimenjohtaja(t) varhaiskasvatuspäälliköt, Karviaisen Perheiden palvelulinjan johtavat viranhaltijat sekä muita käsiteltävään asiaan liittyviä asiantuntijoita kutsuttaessa. Hyvinvointiryhmä täydennettynä asiantuntijoilla muodostaa lakisääteisen lastensuojelun asiantuntijaryhmän sekä nuorisolain mukaisen nuorten palvelu- ja ohjausverkoston. Hyvinvointiryhmän tehtäviin kuuluvat Lasten ja nuorten hyvinvointistrategian laatiminen = hyvinvointisuunnitelma, yhteisten rakenteiden ja toimintamallien luominen, toiminnallisten painopistealueiden valinta, hyvinvointisuunnitelman toimeenpano, päivittäminen ja seuranta Karviaisen alueella. Hyvinvointisuunnitelmassa esitetyt linjaukset huomioidaan kunnan opetussuunnitelmaa, talousarviota ja oppilashuollollisia palvelurakenteita laadittaessa.

Lisäksi *Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä* johtaa kuntarajat ylittävää monialaista lastensuojelun yhteistyötä.

- Ehkäisevän lastensuojelun koordinointi

- Yhteisten asioiden valmistelu
- Palveluiden ja rakenteiden yhteensovittaminen/kehittäminen

Vihdin oppilashuolto-organisaatio

Kuntatasoinen oppilashuolto

Perusopetuksen oppilashuolto koostuu opetussuunnitelman mukaisesta oppilashuollosta sekä kouluterveydenhuollosta että lastensuojelulaissa tarkoitetusta koulunkäynnin tukemisesta. Oppilashuolto edistää oppilaan hyvää oppimista, hyvää psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Oppilashuoltotyö kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Oppilashuoltoa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilashuoltoon kuuluvat sekä yhteisöllinen että yksilöllinen tuki. Yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön kuuluu

koulu – ja päiväkotiyhteisön hyvinvoinnin kehittäminen, seuranta ja arviointi. Erityistä huomiota oppilashuoltotyössä on kiinnitettävä oppilaan psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseen varhaisen tuen keinoin yhteistyössä huoltajan kanssa. Oppilaan hyvinvointia ja turvallisuutta edistävää monialaista yhteistyötä tehdään sosiaali- ja terveystointia edustavan perusturvakuntayhtymä Karviaisen kanssa.

Karviainen tuottaa psykologipalveluita, toiminta- ja puheterapiapalveluita, perheneuvolan, nuorisoseuran ja lastensuojelun palveluita. Erikoissairaanhoidon palvelut Karviainen hoitaa ostopalveluina.

Oppilashuollon ohjausryhmä

Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä täydennettynä alueellisten oppilashuoltoryhmien puheenjohtajilla ja näiden kutsumilla asiantuntijoilla toimii myös oppilashuollon ohjausryhmänä. Ohjausryhmän tehtävänä on kuntatasoinen oppilashuoltotyön yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi.

Alueelliset monialaiset oppilashuoltoryhmät

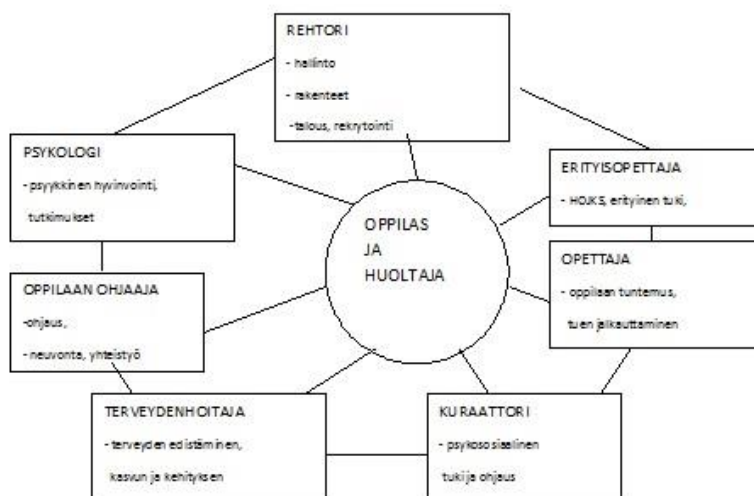
Alueellisia monialaisia oppilashuoltoryhmiä eli ”repputiimejä” on viisi. Alueet muodostuvat pääsääntöisesti yläkoulujen aluejaon perusteella. Yläkoulujen aluejakoon perustuvia oppilashuoltoryhmiä on neljä. Viides monialainen ”repputiimi” on nuorisoseuran oppilashuoltoryhmä. Nuorisoreppu on nuorisolain määrittelemä nuorten asioita käsittelevä monialainen hyvinvointiryhmä. Viranomaisyhteistyötä tekevät paikallistasolla opetus-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen edustajat, työhallinnon edustaja, poliisin edustaja ja seurakunnan edustaja. Ryhmän tavoitteena on edistää nuorille suunnattuja palveluja. Nuorisoreppu tekee yhteistyötä lasten hyvinvointiryhmän sekä alueellisten monialaisten työryhmien kanssa. Alueellisten monialaisten oppilashuoltoryhmien tehtävänä on alueellisen oppilashuoltotyön suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen, ohjaus ja arviointi. Alueellisissa oppilashuoltoryhmissä käydään arvokeskustelua, puhutaan alueellisista ilmiöistä

ja suunnitellaan paikallisia ennaltaehkäiseviä ja korjaavia oppilashuollollisia toimenpiteitä. Ryhmä antaa alueellisia tietoja oppilashuollon ohjausryhmälle ja käy tämän kanssa vuoropuhelua. Alueellisissa ryhmissä suunnitellaan myös yksiköiden välinen nivelvaihteyöskentely. Alueellisten monialaisten oppilashuoltoryhmien yhteydessä kokoontuvat myös alueelliset pedagogiset työryhmät. Niiden tehtävänä on siirtää opetuksen järjestämisen kannalta oleellinen tieto yksiköiden välillä oppimisen nivelvaiheissa. Alueelliseen pedagogiseen työryhmään kuuluvat ne henkilöt, joiden tehtäviin koulupolun suunnittelu kuuluu.

Monialaisten oppilashuoltoryhmien alueet ja työskentelyyn liittyvät yksiköt "Reppu tiimit"				
1. Nummelan keskustan alue	2. Kuoppanummen alue	3. Otalammen alue	4. Kirkonkylän ja Pohjois-Vihdin alue	5. Nuorisosaatan monialainen oppilashuoltoryhmä
Daghemmet Aleksandra Enärannan päiväkot Hiidenrannan päiväkot Huhmarnummen koulu Huhmarnummen päiväkot Nummelan koulu Nummela skola Nummelanharjun koulu Pajuniityn perhekeskus Perhepäivähoito Vihdin lukio	Enärannan päiväkot Kuoppanummen koulu Kuoppanummen päiväkot Lankilan päiväkot Nummanselän päiväkot Ojakkalan koulu Ojakkalan päiväkot Perhepäivähoito	Haimoon koulu Haimoon päiväkot Otalammen koulu Otalammen päiväkot Perhepäivähoito Tervalammen koulu Vihtijärven koulu Vihtijärven päiväkot	Jokikunnan koulu Kirkkoniemien koulu Metsäpolun päiväkot Myrskylänmäen päiväkot Oinasjoen koulu Pappilanpellon koulu Pappilanpellon päiväkot Perhepäivähoito Vanjärven koulu Vanjärven päiväkot Vihdin yhteiskoulu	Vihdin lukio Etsivä nuorisotyö Luksia Karvaisen edustus Nuorisosaatan työntekijä Lastensuojelun sosiaalityöntekijä Terveystenhoitaja

Oppilashuollon monialaista työtä koordinoidaan ja kehitetään kiinteässä yhteistyössä esi- ja perusopetuksen, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa. Terveysteen ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.

Koulutasoinen oppilashuolto

Kaavio: Monialainen oppilashuolto

Jokaisessa koulussa ja päiväkodissa toimii säännöllisesti monialainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, joka kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Yksikön oppilashuoltoryhmää johtaa rehtori tai tehtävään nimetty johtaja, ja päiväkodin oppilashuoltoryhmää päiväkodinjohtaja. Yksikkö määrittää ryhmän kokoonpanon, johon lisäksi kuuluu oppilashuollon asiantuntijoina koulukuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko yhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään voidaan kutsua eri yhteistyötahojen edustajia asian ja toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

~~Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän tehtävänä on muun muassa yhteisön toimintakulttuurin, yhteisöllisen hyvinvoinnin ja oppimisympäristön kehittäminen. Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimia, joilla edistetään yhteisön kaikkien jäsenten hyvinvointia, terveyttä, oppimista, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä oppimisympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä hyvinvointia luodaan muun muassa tukemalla sosiaalista ilmapiiriä, vahvistamalla osallisuutta ja lisäämällä oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia ja kuulluksi tulemistä. Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutetaan lähtökohtaisesti yhteistyössä oppilaiden, huoltajien ja muiden sidosryhmien kanssa. Yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä ei käsitellä yksittäisen oppilaan asioita tunnisteellisesti. Siellä voidaan käsitellä esimerkiksi terveyskyselyjen tuloksia, koulun ilmapiiriasioita ja erilaisia teemoja ja toiminta-kulttuuriin liittyviä asioita (mm. kodin ja koulun välinen yhteistyö, vertaissovittelu, Kiva – koulu, turvallisuuden vahvistaminen, ryhmädynamiikan tukeminen, välitunti, kerho ja iltapäivätoiminta, turvallisuus ja osallisuuden tukeminen). Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä vastaa koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinnasta. Oppilashuoltoryhmät tekevät lisäksi yhteistyötä alueellisten monialaisten työryhmien ”Repputiimien” kanssa.~~

Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan koulu ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Oppilashuolto luo koulu yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät koulu yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulu kohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Koulu yhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Koulu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä koulu yhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

Yksikössä kokoontuu oppilashuoltoryhmän lisäksi pedagoginen työryhmä. Pedagoginen työryhmä toimii yhteistyössä yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kanssa. Myös pedagogista työryhmää johtaa rehtori, tehtävään nimetty johtaja tai päiväkodin johtaja. Pedagoginen työryhmä vastaa opetuksen järjestämistä koskevasta suunnittelusta koulu-, oppilasryhmä ja yksilötasolla. Pedagogisen työryhmän tehtävänä on oppimisen ja kasvun

tukeen liittyvä opetuksen järjestämistä koskeva arviointi, suunnittelu ja seuranta (yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki). Pedagogiseen työryhmään voi kuulua tai siihen voidaan kutsua

oppilashuollon asiantuntijoita. Pedagoginen työryhmä voi keskustella salassapitosäännösten puitteissa lapsen oppimiseen liittyvistä asioista henkilöstön tekemien havaintojen perusteella. Mikäli syventävä keskustelu lapsen asioiden käsittelystä on tarpeen, sovitaan monialaisesta yksilöllisestä oppilashuoltoryhmän kokouksesta. Tällöin asian ympärille kootaan asiantuntijaryhmä. Tuettaessa oppilaan kasvua ja oppimista oleellista on jatkuva yhteistyö huoltajien kanssa. Tavoitteena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Opettaja voi tarpeen mukaan konsultoida muita asiantuntijoita. Oppilaiden, huoltajien, koulun/päiväkodin henkilöstön ja muiden tärkeiden yhteistyötahojen tulee saada riittävä tieto siitä mitä oppilashuolto on, mitä palveluita on tarjolla ja miten palveluiden piiriin pääsee sekä tiedon lakisääteisestä oikeudesta palveluihin.

Koulun pedagoginen työ tuen järjestämiseksi kuvataan edellä mainituissa toimintamalleissa ja täsmennetään lukuvuosisuunnitelmissa.

Kotien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet oppimisen ja koulunkäynnin tuen kysymyksissä

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Perheet ovat yksilöllisiä ja tämän vuoksi yhteistyömuodotkin ovat erilaisia. Vanhemmilla on oikeus tulla kuulluksi lasta koskevista asioista. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Yhteistyö huoltajien kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen järjestämisessä. Luottamuksellisen yhteistyön avulla huoltajat voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö että yksilötasolla. Yhteistyön onnistumisen kannalta on tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus tutustua koulun toimintakulttuuriin ja vaikuttaa koulun kasvatustavoitteita koskevista keskusteluista. Luokan yhteisissä tilaisuuksissa luodaan pohjaa huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle.

Huoltajalle ja oppilaalle on annettava tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan oppilaalle omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen tarve välttämättä edellytä oppilaan opetuksen järjestämistä toisessa opetusryhmässä tai koulussa.

Yksikön yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän ja pedagogisen työryhmän toiminnasta sekä yksilökohtaisesta oppilashuoltotyöstä ja siihen liittyvistä käytänteistä tiedotetaan asianosaisia vähintään lukuvuosittain. Tiedotuskanavia ovat pääasiassa vanhempainillat ja muu suullinen tiedottaminen, sähköiset tiedotteet, toimintasuunnitelmat ja paperitiedotteet. Mikäli syventävä keskustelu lapsen asioissa on tarpeen muilta, kuin opetuksen järjestämiseen liittyviltä osiltaan, perustetaan asian ympärille lapsen ja / tai huoltajan suostumuksella yksilökohtainen oppilashuollollinen asiantuntijaryhmä tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palveluiden järjestämiseksi. Tällöin laaditaan oppilashuoltokertomus. Opetuksen järjestämiseen liittyviltä osilta kootaan tarpeen mukaan yksilöllinen moniammatillinen asiantuntijaryhmä esim. pedagogisia asiakirjoja laadittaessa. Tällaisia kokoontumisia ei koske säännös oppilashuoltokertomuksen laatimisesta, vaan opetuksen järjestämistä koskevat seikat kirjataan kyseessä olevaan pedagogiseen asiakirjaan. Tämän lisäksi oppilaalla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Oppilashuoltoryhmän toiminnasta tiedotetaan huoltajille lukuvuoden alussa. Tiedotteessa kuvataan kyseisen yksikön oppilashuoltoryhmän toimintamalli ja ryhmän jäsenet.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä

Tiedot oppilaasta kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin sähköisessä Wilma – järjestelmässä.

Yksilökohtainen Oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia neuvola- ja kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Yksittäisen oppilaan tai tietyn oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään yksilö-, tai tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

Yksilö- tai tapauskohtainen oppilashuollollinen asiantuntijaryhmä

Monialaisen oppilashuoltoryhmän kokoa ensimmäiseen kokoontumiseen pääsääntöisesti oppilaan luokanopettaja tai luokan ohjaaja, päiväkodissa alueellinen erityislastentarhanopettaja yhteistyössä lastentarhanopettajan kanssa. Ryhmän kokoaja voi olla myös muu opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu, esim. terveydenhoitaja tai koulukuraattori. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Tarkoituksenmukaista on, että vastuuhenkilönä toimii pääsääntöisesti ryhmän kokoaja. Jos oppilas on ollut asiakuudessa ja tuen tarve ilmennyt sitä kautta, toimii terveydenhoitaja, koulukuraattori tai terveyskeskuspsykologi koollekutsujana, mikäli oppilas ja huoltaja tähän suostuvat.

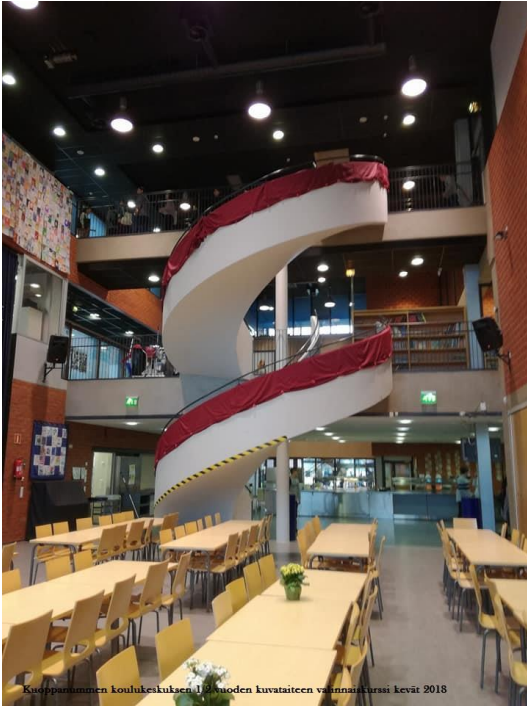
Ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Alaikäinen oppilas voi painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa osallistumasta itseään koskevan asian käsittelyyn. Arvion oppilaan edun toteutumisesta tällaisessa tilanteessa tekee tällöin oppilashuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Oppilashuoltokertomuksen kirjaa ryhmän nimetty vastuuhenkilö. Mikäli asiantuntijaryhmään on kutsuttuna kuraattori ja tai terveydenhuollon edustaja, kuraattori kirjaa asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen ja psykologi sekä kouluterveydenhuollon edustaja potilaskertomukseen. Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin.

Oppilashuoltorekisteri

Oppilashuoltokertomukset ja muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan yksilökohtaisissa kansioissa/ aktissa oppilashuoltorekisteriin, jota säilytetään lukollisessa tilassa ja jonka yksikkökohtaisesta ylläpidosta ja henkilötietojen käsittelystä vastaa yksikön esimies tai oppilashuollon asioista vastaava henkilö. (Alkuun oppilashuoltokertomukset säilytetään paperiversioina, ennen kuin kuntaan saadaan tarkoituksenmukainen sähköinen alusta).

Kolmiportainen tuki

Yleinen tuki

Yleinen tuki kuuluu kaikille oppilaille osana hyvää kouluarkea. Opettajilla on vastuu sekä opetusryhmän että oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioon ottamisessa opetuksessa. Opettajan on arvioitava kaikissa opetustilanteissa oppilaan tuen tarpeita sekä tarjottava tarvittava tuki. Arjen tilanteiden havainnointi ja Vihdissä yhteisesti sovitut havainnointimenetelmät ja seurat ohjaavat tukimuotojen suunnittelua. Seula- ja testikalenteri löytyy Oppilashuollon käsikirjasta. Yleisellä tuella mahdollistetaan oppilaan oppivelvollisuuden suorittaminen edellytystensä mukaisesti ikätovereidensa joukossa sekä ennalta ehkäistään tehostetun tai erityisen tuen tarpeen syntymistä.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken

Yleisen tuen muotoja ovat mm.

- koulun toimintakulttuuri, huolehtiva ja välittävä ilmapiiri
- monipuoliset opetusmenetelmät
- oppilaiden osallisuuden lisääminen
- yhteistyö huoltajien kanssa
- oppilashuollolliset tukitoimet
- oppilaanohjaus
- joustavat opetusjärjestelyt (esimerkiksi oppimisryhmät)
- samanaikaisopetus
- ennakoiva tukiopeutus
- ajoittainen tukiopeutus
- osa-aikaisen erityisopettajan lyhytaikainen tuki
- eriyttäminen
- aamu- ja iltapäivätoiminta
- kerhotoiminta

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa

Yleisessä tuessa opettajat huolehtivat vanhempien informoimisesta kaikesta, mikä liittyy oppilaan koulunkäyntiin tiedotteiden ja Wilman avulla. Opettajat järjestävät myös vanhempainvartteja oppilaan ja/tai huoltajien kanssa, samoin kuin vanhempainiltoja. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa kirjataan koulun omaan lukuvuosisuunnitelmaan.

Tehostettu tuki

Kun oppilas ei saavuta vuosiluokan tavoitteita yleisen tuen avulla, annetaan oppilaalle tehostettua tukea. Tehostettu tuki rakentuu edellä kuvatuille perusopetuksen yleisesti käytössä oleville tukimuodoille. Tehostettu tuki on kuitenkin yleistä tukea vahvempaa, pitkäkestoisempaa ja saattaa sisältää useampia eri tukimuotoja. Tehostetulla tuella ehkäistään ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista. Tehostetun tuen vaikuttavuutta tarkistetaan säännöllisesti esimerkiksi oppimissuunnitelman päivityksen yhteydessä.

Osa-aikainen erityisopetus, joustavat opetusjärjestelyt, oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut, oppilashuollon tuki ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö korostuvat tehostetun tuen aikana. Joustavia opetusjärjestelyjä ovat oppimisryhmätyöskentelyn lisäksi esimerkiksi työpainotteiset sekä toiminnalliset opiskelumenetelmät, joita voidaan käyttää eri oppimisympäristöissä.

Pedagogisen arvon laadintaan liittyvät käytänteet

Ennen tehostettuun tukeen siirtymistä oppilaalle laaditaan kirjallinen pedagoginen arvio. Pedagogisen arvon oppilashuollollinen päävastuu on luokanopettajalla tai luokanvalvojalla. Aineenopettaja vastaa siitä, että hän kirjaa pedagogiseen arvioon oppilaan oppimista tai kasvua koskevan huolen kyseisestä oppiaineesta sekä saattaa tiedon huolestaan myös luokanvalvojalle ja tarvittaessa osallistuu oppimissuunnitelmapalaveriin. Pedagoginen arvio sisältää havainnointia oppilaan koulunkäynnistä, tietoja oppimistuloksista sekä mahdollisia testien ja seulojen tuloksia. Pedagoginen arvio tehdään Wilmassa.

Toimintatavat oppilaan tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä

Luokanopettaja/luokanvalvoja vastaa siitä, että tehostetun tuen aloittaminen käsitellään koulun pedagogisessa työryhmässä pedagogiseen arvioon perustuen. Huoltajien on myös tiedettävä asian käsittelystä.

Tehostetun tuen aikana tukimuotojen käyttöä tehostetaan esimerkiksi siten, että tuen intensiteettiä lisätään, vaihdetaan opetusmenetelmää, tehostetaan edistymisen seuranta, lisätään osa-aikaista erityisopetusta sekä tiivistetään yhteistyötä huoltajien kanssa. Myös oppilashuollon osuutta lisätään oppilaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Tehostetun tuen vaiheessa ei oppiaineiden oppimäärää yksilöllistetä. Tehostetun tuen aikana on kuitenkin mahdollista määritellä oppimissuunnitelmaan opiskelun painoalueita. Niiden avulla voidaan auttaa oppilasta oppimaan opintojensa etenemisen kannalta välttämättömät sisällöt. Painoalueet eivät voi olla aiempien vuosiluokkien oppimäärien sisältöjä.

Koulun pedagogisessa työryhmässä käsitellään myös oppilaan mahdollinen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin tai erityisen tuen tarpeen selvittämisen aloittaminen.

Oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet

Tehostetun tuen alkaessa oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma Wilmassa. Oppimissuunnitelma päivitetään vuosittain.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvon ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa

Luokanopettaja/luokanvalvoja tai aineenopettaja keskustelee tuen tehostamisen tarpeesta huoltajan kanssa sekä tarvittaessa konsultoi myös muita opettajia/oppilashuollon asiantuntijoita. Luokanopettaja/luokanvalvoja tai aineenopettaja laatii Wilmaan pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman, jonka toteutuminen arvioidaan ja päivitetään vuosittain.

Myös oppilashuollon osuutta lisätään oppilaan hyvinvoinnin edistämiseksi tehostetun tuen aikana.

Menettelytavat ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa

Tehostetun tuen aikana tiivistetään yhteistyötä huoltajien kanssa. Painoalueista sovitaan huoltajan ja oppilaan kanssa. Lisäksi huoltajaa informoidaan, miten suurta osaa oppiaineen sisällöistä oppimissuunnitelmaan kirjatut painoalueet edustavat ja miten niiden hallinta suhteutuu hyvän osaamisen kuvauksiin (tasoon kahdeksan). Vuosittain järjestetään palaveri, jossa seurataan ja arvioidaan tuen vaikutukset.

Erityinen tuki

Mikäli oppilaan edistyminen ei enää ole mahdollista yleisen ja tehostetun tuen avulla, annetaan hänelle erityistä tukea. Tällöin kaikki perusopetuksen tukimuodot ovat käytettävissä. Erityisen tuen ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet voidaan saavuttaa.

Erityistä tukea voidaan antaa koulussa monin eri tavoin:

- yleisopetuksen luokassa erityisopettajan konsultaation turvin
- yleisopetuksen luokassa erityisopettajan kanssa
- yleisopetuksen luokassa avustajan (kouluohjaajan) tukemana ja osittain erityisopetuksessa
- erityisopetuksen pienryhmässä ja osittain yleisopetuksessa
- erityisopetuksen pienryhmässä

Jos oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita, oppimäärä yksilöllistetään.

Pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet

Ennen erityistä tukea koskevan hallinnollisen päätöksen tekemistä arvioidaan oppilaan kokonaistilanne, oppiaineissa eteneminen ja tuen tarpeet monialaisessa oppilashuoltoryhmässä. Erityisen tuen päätöksen tekemistä varten laaditaan pedagoginen selvitys.

Oppilaan ja huoltajan kuulemiseen liittyvä menettely

Monialaisen oppilashuoltoryhmän tehtävänä on myös huolehtia sekä oppilaan että huoltajan tai laillisen edustajan kuulemisesta asiassa.

Pedagogiseen selvitykseen on kirjattava selkeästi huoltajille järjestetty kuulemistilaisuus tai –tilaisuudet päivämäärineen sekä huoltajien kanta erityisen tuen päätökseen. Asiakirjan laatineet vastaavat antamansa tiedon oikeellisuudesta.

Erityisen tuen päätöksen tekeminen

Erityisen tuen päätöksen tekemiseen liittyvä menettely:

Erityisen tuen päätöstä varten laaditaan monialaisesti pedagoginen selvitys kunnan yhteiselle lomakkeelle Wilmassa. Lomake sisältää opettajien laatiman pedagogisen osuuden ja oppilashuollollisen osuuden. Huoltajia kuullaan ja oppilasta ikäkauden mukaan.

Tarvittaessa hankitaan myös muita lausuntoja esimerkiksi psykologin tai lääkärin lausunto. Asiakirjat lähetetään allekirjoitettuina koulu toimistoon. Pedagogisen selvityksen pohjalta pedagoginen sihteeri tekee kirjallisen erityisen tuen päätöksen, johon liitetään valitusosoite. Erityisen tuen päätös on määräaikainen hallinnollinen päätös.

Perusopetuslaissa tarkoitetut tukimuodot on säädetty oppilaan oikeudeksi ja niihin ovat oikeutettuja sekä yleisopetuksessa että erityisopetuksessa olevat oppilaat silloin, kun laissa mainitut edellytykset niiden järjestämiselle täyttyvät. Joissakin tilanteissa oppilaan huoltaja saattaa vastustaa oppilaan ottamista tai siirtämistä erityisopetuksen piiriin sekä sitä varten tarvittavien tutkimusten tai selvitysten tekemistä. Oppilaan huoltajalla on perusopetuslain 42 § 2 momentin nojalla mahdollisuus hakea muutosta vastoin huoltajan tahtoa tehtyyn erityisopetuspäätökseen. Huoltaja voi tehdä kuntalaisen hallintovalitusoikeuksiin perustuvan valituksen tai kantelun.

Erityisen tuen päätöksen tarkistaminen

Erityisen tuen päätös tarkistetaan 2. vuosiluokan kevätlukukaudella sekä 6. vuosiluokan aikana. Lisäksi erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistus etenee yllä kuvatun erityisen tuen siirtymisprosessin mukaisesti.

Toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena

Pedagogisen selvityksen pohjalta erityisen tuen päätöstä jatketaan tai tehdään päätös erityisen tuen lopettamisesta. Jatkamisesta tai lopettamisesta tehdään hallinnollinen päätös. Erityisen tuen lopettamisen jälkeen oppilas siirtyy oppimissuunnitelman turvin tehostetun tuen piiriin.

HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet

HOJKS on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva pedagoginen asiakirja, joka sisältää oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämisen edellyttämät tiedot. Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) lomakkeelle, joka on tallennettu Wilmaan.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa

HOJKS:n laadinnasta vastaa luokanopettaja/ luokanohjaaja yhteistyössä erityisopettajan tai muiden opettajien sekä huoltajan kanssa. Tarvittaessa laadinnassa voi olla mukana myös muita asiantuntijoita. Mitä vanhemmasta oppilaasta on kyse, sitä vahvemmin hänet otetaan mukaan omien opintojensa suunnitteluun. HOJKS:n sisällöissä hyödynnetään oppilaalle aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa, lausuntoja ja pedagogista selvitystä sekä huoltajien suostumuksella myös lapselle mahdollisesti laadittua kuntoutussuunnitelmaa. HOJKS:n tavoitteena on tukea oppilaan pitkäjännitteistä oppimista ja kuntoutumista. Sen avulla selvennetään opetuksen tavoitteita ja opetusjärjestelyjä oppilaan yksilölliset tarpeet ja erityisvaikeudet huomioiden. HOJKS:n avulla varmistetaan järjestelmällisesti oppilaan edistymisen seuranta ja tukitoimien suunnittelu sekä toteutus. HOJKS tarkistetaan oppilaan tarpeiden mukaan, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä

Prosessikuvaus erityisen tuen päätöksestä

Oppimäärän yksilöllistämiseen liittyvät toimintatavat osana pedagogisen selvityksen laadintaa, erityisen tuen päätöstä ja HOJKSin laatimista.

Jos oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita, oppimäärä yksilöllistetään. Yksilöllistäminen vaatii hallinnollisen päätöksen, jonka tekee pedagoginen sihteeri. Yksilöllistämispäätöksen tueksi suositellaan psykologin lausuntoa.

Ennen oppimäärän yksilöllistämistä käytetään koulun muita tukitoimenpiteitä:

- tukiopetus
- opetuksen eriyttäminen
- oppimäärän ydinsisältöihin keskittyminen
- tiivis kodin ja koulun sekä muiden tahojen yhteistyö
- (osa-aikaisen) erityisopetuksen tuki
- avustajapalveluiden käyttäminen
- oppimissuunnitelma
- oman opinto-ohjelman mukaan opiskelu
- joustavien opetusryhmien käyttäminen esim. oppimisryhmät

Näiden toimenpiteiden vaikutusta seurataan ja arvioidaan joko tehostetun tuen oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Mikäli oppilas ei eri tukimuodoista huolimatta kykene saavuttamaan oppiaineen ydinsisältöihin liittyviä tavoitteita hyväksytysti, voidaan yksi tai useampi oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Tällöin opettaja ja /tai erityisopettaja on todennut oppilaalla olevan laaja-alaisia vaikeuksia, jotka eivät korjaannu tuen avulla tai oppilaan heikko koulumenestys ei johdu oppilaan motivaation puutteesta, puutteellisesta opiskelutekniikasta tai poissaoloista.

Oppilaan tilanne arvioidaan pedagogisessa selvityksessä, jonka opettaja tai useampi opettaja yhdessä laativat. Suositeltavaa olisi, että terveyskeskuspsykologi kartoittaisi oppilaan tilanteen ja antaisi lausunnon oppimäärän yksilöllistämisen tarpeesta. Lausunto liitetään pedagogiseen selvitykseen. Huoltajalle tiedotetaan tilanteesta ja selvitetään oppiaineen/oppiaineiden oppimäärän yksilöllistämisen merkitys oppilaan opiskelulle sekä sen mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin. Pedagogisen selvityksen ja huoltajien kuulemisen jälkeen tehdään oppiaineen tai oppiaineiden oppimäärän yksilöllistämisestä erityisen tuen päätös kuten edellä on kuvattu. Mikäli myöhemmin ilmaantuu tarve yksilöllistää lisää oppiaineiden oppimääriä, laaditaan siitä uusi pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös.

Yksilöllistetyn oppiaineen tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan HOJKS:ssa.

Erytisen painavista syistä oppiaineen opiskelusta vapauttaminen on mahdollista. Jos oppilas vapautetaan jonkin aineen opiskelusta, tulee hänelle järjestää muiden oppiaineiden opetusta tai ohjattua toimintaa, ettei hänen viikkotuntimääränsä vähene. Myös oppiaineen opiskelusta vapauttamisesta tehdään hallintopäätös.

.

Pidennetyn oppivelvollisuuden järjestäminen

Lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, monialainen yhteistyö prosessissa

Pidennetyn oppivelvollisuuden päätös pyritään tekemään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkua. Kun päätös tehdään 5-vuotiaana, merkitään päätökseen, että pidennetty oppivelvollisuus alkaa 1.8. sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Jos huoltaja päättää, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa 5-vuotiaana, annetaan hänelle heti erityistä tukea, ja hänelle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta.

Lapsen esiopetuksen pituus, sen ajoittuminen ja opetusjärjestelyt suunnitellaan yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan. Esiopetus voi kestää enintään kaksi vuotta. Opiskelun järjestämisestä neuvotellaan yksilöllisesti lapsen tarpeet huomioiden huoltajien, esiopetuksen järjestäjän ja erityisopetuksen edustajan, muiden kuntoutukseen osallistuneiden asiantuntijoiden sekä hoitoon osallistuneen varhaiskasvatuksen /esiopetuksen henkilöstön kanssa.

.

Opetuksen käytännön järjestäminen

Oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetus järjestetään esiopetusryhmässä. Lapselle laaditaan HOJKS, josta tulee ilmetä erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Lapsi aloittaa perusopetuksen laaditun suunnitelman mukaisesti lähikoulussa tai hänelle muutoin osoitetussa koulussa.

Jos oppilaan tilanne muuttuu esi- tai perusopetuksen aikana, voidaan päätös poikkeuksellisesti tehdä myöhemminkin. Tällöin oppivelvollisuus ei voi enää pidentyä, mutta päätös vaikuttaa oppilaan opetusryhmän kokoon ja se voi vaikuttaa myös opetettaviin oppiaineisiin.

.

Yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako

Koulunkäynnin poikkeuksellisesta alkamisajankohdasta täydennetään hakemus asiantuntijalausunnoilla tai muilla tarpeellisilla lasta koskevilla asiakirjoilla. Pedagoginen sihteeri tekee asiasta hallintopäätöksen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvan lapsen tuen järjestämiseksi yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä on välttämätöntä. Yhteistyötä tehdään myös tarvittaessa vammaispalveluiden sekä lasta tutkivan ja/tai kuntouttavan tahon kanssa.

.

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa

Huoltajille on selvitettävä ne erilaiset tavat, joiden mukaan pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan opetus voidaan järjestää. Opiskelun järjestämisestä neuvotellaan yksilöllisesti lapsen tarpeet huomioiden huoltajien kanssa.

Mikäli lapsen oppimisen ja kasvun tukemisen kannalta on tarpeen, lapsi voi aloittaa koulun myös vuotta säädettyä myöhemmin. Tällöin huoltajat täyttävät hakemuksen koulunkäynnin poikkeuksellisesta alkamisajankohdasta siihen erikseen tarkoitettulla lomakkeella.

Oppiainekokonaisuuksiin/ toiminta-alueisiin perustuva opetussuunnitelma eli KOKO-ops

Oppiainekokonaisuuksittainen opetussuunnitelma (KOKO-ops) on tarkoitettu erityisen tuen oppijoille, joilla on pidennetty oppivelvollisuus ja kokonaan tai pääasiallisesti yksilöllistetty oppimäärä. Oppijoilla voi olla laaja-alaisia kognitiivisen kehityksen haasteita. Oppijoilla saattaa olla kehitysvamma, vaikea somaattinen tai psyyken sairaus, aisti- tai liikuntavamma tai autismin kirjon kuuluvia ominaisuuksia. Heillä voi olla myös laajojen kielellisten pulmien vuoksi suuri tuen tarve korvaavien kommunikointikeinojen käyttöön.

KOKO-opsin mukaisesti opiskelevan vaikeimmin vammaisen tai näihin verrattavan oppilaan oppimisen tavoitteet asetetaan toiminta-alueittain ja myös arviointi suoritetaan toiminta-alueiden osalta. Muiden KOKO-opsin mukaisesti opiskelevien oppimisen tavoitteet asetetaan oppiainekokonaisuuksittain. Kaikille KOKO-opsin mukaisesti opiskeleville oppijoille voidaan määrittää muita kuntouttavia tavoitteita toiminta-alueittain. Tavoitteet kirjataan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan HOJKSiin.

KOKO-opsissa opiskelu on kokonaisvaltaista, toiminnallista, eheyttävää, elämyksellistä ja moniaistisuuden perustuvaa.

Vaikeimmin vammaisten tai näihin rinnastettavien oppijoiden arviointi suoritetaan lukuvuositodistuksessa toiminta-alueittain asetettujen tavoitteiden suunnassa. Muiden KOKO-opsin mukaisesti opiskelevien osalta arviointi lukuvuositodistuksessa tapahtuu oppiainekohtaisesti.

Oppiainekokonaisuudet/ toiminta-alueet KOKO-opsissa

Päivittäisten arjen ja elämänhallinnan taitojen tavoitteet KOKO-opetuksessa

Arjen ja elämänhallinnan/ päivittäiset taidot (toiminta-alueittainen opetus = t.a.) muodostuvat kaikista yleisopetuksen opetussuunnitelman oppiainesisällöistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Oppija kehittyy mahdollisimman itsenäiseksi, omat vahvuutensa tunnistavaksi toimijaksi elämän eri osa-alueilla.	Harjoitellaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita.	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.
Oppija kehittyy hallitsemaan sopivat toiminta- ja suhtautumistavat esim. hygieniaansa, seksuaalisuuteensa ja omien velvollisuuksiensa hoitamiseen, sekä kehittämään itsesäätelytaitojaan.	Harjoitellaan itsestä huolehtimisen taitoja (ruokailu, puukeutuminen, hygienia), toisista huolehtimista sekä oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja.	Työelämätaidot ja yrittäjyys.
Oppija oppii tunnistamaan ne elämänhallintaan liittyvät asiat, joissa hän tarvitsee tukea. Avun pyytämisen taito.	Harjoitellaan itseohjautuvuutta, omatoimisuutta, tarkkaavuutta ja toiminnanohjausta arjen eri tilanteissa.	
Opiskelutaitojen kehittyminen. Sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkityksen ymmärtäminen. Päätöksen teko.	Harjoitellaan opiskelutaitoja, toiminnallisuutta kokeellisuutta pelillisyyttä, oppimaan oppimisen taitoja	

Mahdollisimman itsenäinen liikkuminen ja asioiminen koulussa ja muissa ympäristöissä. Yksityisyyden ymmärtäminen ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksen tiedostaminen.	Harjoitellaan liikkumista monenlaisissa ympäristöissä (esim. liikennevälineet, julkiset kohteet, lähiympäristö). Keskeisten turvallisuuteen liittyvien symbolien tuntemisen harjoittelu.	
Ajankulun hahmottaminen.	Harjoitellaan päiväohjelman jäsentämistä sekä aikaan ja paikkaan liittyvien käsitteiden ja niiden merkityksen hahmottamista.	

Sosiaalisten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tavoitteet KOKO-opetuksessa

Tunne- ja vuorovaikutustaidot/ sosiaaliset taidot (t.a.) muodostuvat kaikista yleisopetuksen opetussuunnitelman oppiainesisällöistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Myönteisen minäkuvan kehittyminen.	<p>Oppija saa tilaisuuden kokea ja tunnistaa oman erityislaatuisuutensa, arvokkuutensa ja kehittymismahdollisuutensa.</p> <p>Oppija saa positiivista palautetta, onnistumisen kokemuksia ja tukea omien vahvuuksien esille nostamisessa.</p> <p>Oppijaa ohjataan tunnistamaan ja vahvistamaan omaa minäkuvaansa.</p>	<p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen.</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen.</p>
Oppija kehitty omien tunteidensa ilmaisemisessa, tunnistamisessa, sanoittamisessa sekä säätelyssä.	Harjoitellaan tunteiden nimeämistä, tunnistamista ja tunnetaitoja yksilölle sopivien keinojen avulla.	
Oppija kehitty toisten ihmisten tunneilmaisujen tunnistamisessa (kehon kieli, eleet ilmeet).	Harjoitellaan toisten ihmisten tunteiden tunnistamista koulun arjessa.	

Sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen.	Oppijaa tuetaan kaverisuhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä. Häntä ohjataan omien henkilökohtaisten fyysisten rajojen tiedostamisessa ja yksityisyyden suojaamisessa. Harjoitellaan yhteistoiminnallisia taitoja, esim. vuorovaikutusaloitteiden tekemistä sekä niihin vastaamista.	
Oppija saa tilaisuuden oppia arvostamaan niin muita ihmisiä kuin itseään tärkeänä osana yhteisöä.	Oppijalle annetaan tilaisuuksia kokea yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunteita oppimisympäristössä. Harjoitellaan hyviä käytöstapoja.	
Oppija oppii tunnistamaan, kehittämään ja vahvistamaan empatian ja myötätunnon taitojaan.	Oppijaa ohjataan ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamisessa ja hallinnassa, toisten ihmisten koskemattomuuden kunnioittamisessa sekä tuetaan tunnetaitojen kehittämisessä.	

Kommunikaatio, kieli- ja ilmaisutaitojen tavoitteet KOKO-opetuksessa

Kielen ja ilmaisun taidot/ kommunikaatiotaidot (t.a.) muodostuvat äidinkielen ja kirjallisuuden, vieraiden kielen, kuvataiteen, liikunnan, käsityön ja musiikin oppiainesisällöistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Oppija harjoittelee tiedon tuottamista esim. sanallisesti, kuvallisesti, draamallisesti tai korvaavin kommunikaatiokeinoin.	Oppijan käsite- ja sanavarasto laajenee ja hän löytää itselleen sopivan kommunikaatiokeinoon.	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
Oppija tunnistaa ja käyttää omia kielellisiä vahvuuksiaan ja siten kehittyä mahdollisimman itsenäiseksi kielen avulla toimijaksi.	Oppijan kielellinen tietoisuus ja kielellinen ilmaisu vahvistuu vuorovaikutuksellisessa käytössä.	
Oppija saa mahdollisuuden omien ilmaisullisten taitojensa ja luovuutensa toteuttamiseen, niistä iloittamiseen sekä niiden kehittämiseen ja tunnistamiseen.	Oppija harjoittelee erilaisten ilmaisujen ymmärtämistä ja tuottamista sekä ilmeiden, eleiden ja muun kehonkielen ymmärtämistä.	
Oppija tiedostaa ja arvostaa omia vahvuuksiaan.	Oppijaa tuetaan ajatteluntaitojensa kehittämisessä, omien taitojensa sekä kehittämisalueidensa tunnistamisessa.	
Oppija kehittyä kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaidoissaan.	Ohjataan oppijaa kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista sekä tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppija opiskelee lukemista, kirjoittamista, vieraita kieliä (ruotsi, englanti), harjoittelee	

	omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen ymmärtämistä.	
Oppijaa ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologiaa ja ilmaisukeinoja.	Harjoitellaan erilaisia kommunikoinnin keinoja sekä hyödynnetään TVT-välineitä.	
Monilukutaidon kehittäminen	Oppija harjoittelee kвалukutaitoa, kuvien ja symbolien ymmärtämistä, erilaisten viestien tulkitsemista ja tuottamista ja kriittistä ajattelua	

Kognitiivisten ajattelu- ja matemaattisten taitojen tavoitteet KOKO-opetuksessa

Ajattelutaidot ja matemaattiset taidot/ kognitiiviset taidot (t.a.) koostuvat mm. matematiikan, ympäristöopin, fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä äidinkielen oppisisällöistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Oppija kehittyi tarkkan havainnoinnin, järjestelmällisen tiedonkeruun, nimeämisen, ajan ja avaruudellisten suhteiden kokoamisessa.	Oppija harjoittelee havainnointia ja hahmottamista, systemaattista työskentelyä sekä erilaisten käsitteiden ymmärtämistä monikanavaisesti.	Ajattelu ja oppimaan oppiminen. Monilukutaito.
Oppija harjoittelee tiedon käsittelyä sekä päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja.	Oppija harjoittelee suunnittelua, vertailua, luokittelua, sarjoittamista, ja syy-seuraussuhteiden huomioimista, pysyvyyden käsitteen ymmärtämistä, asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien sekä kokonaisuuksien hahmottamista.	
Oppija kehittyi lukumäärätaidoissa, lukujen vertailutaidoissa sekä muissa keskeisissä matematiikan perustaidoissa.	Oppija harjoittelee numero- ja lukukäsitteiden sekä matemaattisen kielen ymmärtämistä	
Oppija harjoittelee ymmärtämään arjen matematiikkaa ja sen merkitystä omassa elämässään. Hän omaksuu mahdollisimman vahvat arjessa tarvittavat matemaattiset taidot.	Oppija harjoittelee rahan käsittelyä, ajan kulumiseen liittyviä käsitteitä sekä erilaisten mittayksiköiden ymmärtämistä.	

Tietoaineiden tavoitteet KOKO-opetuksessa

Tietoaineet muodostuvat mm. ympäristöopin, biologian ja maantiedon, historian ja yhteiskuntaopin, uskonnon, elämäntutkimuksen, fysiikan ja kemian, terveystiedon sekä oppilaanohjauksen oppiainesialloista..

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Oppija tutustuu perheensä, ympäristönsä, kotimaansa, maailman ja maailmankaikkeuden ilmiöihin.	Vierailaan, liikutaan ja retkeillään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Tutustutaan käsitteisiin, tutkitaan sekä tehdään havaintoja. Harjoitellaan ongelmanratkaisutaitoja, ymmärretään yhteys omaan arkeen ja omaan elämään. Tutustutaan ihmisoikeudellisiin kysymyksiin. Harjoitellaan toisten näkemysten kunnioittamista ja tilanteeseen sopivaa käyttäytymistä.	Monilukutaito. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.
Oppija tutustuu terveyden ja hyvinvoinnin perusteisiin.	Harjoitellaan omaan ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistamista sekä hyvien terveystottumusten merkityksen ymmärtämistä omalle hyvinvoinnille.	
Oppija harjoittelee ajan kulumisen ja sen myötä tapahtuneiden muutosten merkityksen ymmärtämistä.	Oppija tutustuu siihen, miten ennen elettiin. Tutustutaan käsitteisiin, tehdään vierailuja ja retkiä.	
Oppija tutustuu elämäntutkimuksensa mukaisesti vuodenvaihtoon, sen sisältöihin ja perinteisiin.	Tehdään yhteistyötä eri tahojen kanssa (esim. seurakunta), tehdään vierailuja, tutustutaan erilaisiin tapoihin sekä järjestetään erilaisia juhlia.	
Oppija tutustuu oppimisen taitoihin, ammatteihin ja työelämään.	Vierailaan yrityksissä ja kutsutaan vierailijoita. Oppijat suorittavat TET-jakson. Oppiminen tapahtuu monikanavaisesti.	
Oppija oppii tekemään havaintoja, tunnistamaan syy-seuraussuhteita sekä tekemään johtopäätöksiä.	Oppijalla on mahdollisuus tutkia ja kokea konkreettisesti kautta omalle elämälleen merkityksellisiä asioita.	
Ohjataan oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta, omista vaikutusmahdollisuuksistaan sekä hahmottamaan itsensä yksilönä sekä erilaisten yhteisöjen jäsenenä	Oppija harjoittelee käytännössä tilanteeseen sopivia vuorovaikutustaitoja sekä arkeen liittyviä asioimistaitoja. Hän perehtyy mediataitoihin. Hän ymmärtää tasa-arvoisuuden omaksumista.	

Taitoaineiden tavoitteet KOKO-opetuksessa

Taitoaineet / motoriset taidot (t.a.) koostuvat musiikin, liikunnan, kuvataiteen, käsityön ja kotitalouden oppiainesialloista.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen

Mahdollistaa musiikin monipuolisen käytön ja osallistumisen.	Oppijalla on mahdollisuus ilmaista itseään laulamalla, soittamalla, kuuntelemalla, liikkumalla.	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen.
Positiivisten elämysten ja kokemusten saaminen.	Oppija saa kokea osallisuuden tunnetta sekä onnistumisen kokemuksia.	
Tukea omaa luovaa ilmaisua.	Oppijaa rohkaistaan ja kannustetaan ilmaisemaan itseään kuvallisen ilmaisun, musiikin-, liikunnan- ja draaman keinojen avulla.	
Tutustua ja harjoitella erilaisia liikunnan muotoja.	Oppijalle tarjotaan monipuolisia liikuntakokemuksia vuodenaikojen mukaan niin sisällä kuin ulkona. Oppijalla on mahdollisuus leikinomaiseen liikkumiseen ja erilaisten taitojen harjoitteluun yhdessä toisten kanssa.	
Ohjataan oppijaa arjen liikuntaan ja terveellisiin elämäntapoihin.	Vahvistetaan oppijan myönteistä minäkäsitystä, tuetaan vastuullisuuteen kasvamista ja kannustetaan fyysiseen aktiivisuuteen.	
Erilaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin tutustuminen.	Oppija harjoittelee monipuolisesti taiteellista työskentelyä ja saa mahdollisuuden nauttia itsensä toteuttamisesta.	
Ohjataan oppijaa löytämään itselleen mieluisia tapoja toteuttaa luovuuttaan ja osaamistaan.	Oppija harjoittelee omien vahvuksiensa tunnistamista ja arvostamista sekä omien taitojen kehittämistä. Oppilaalla on mahdollisuus tutkia, keksiä ja kokeilla.	
Oppilaalla on monipuolisia mahdollisuuksia saada ideoita, suunnitella, kokeilla ja toteuttaa erilaisia töitä niin itsenäisesti kuin yhdessä toisten kanssa.	Oppija harjoittelee pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työskentelyä	
Oppija saa mahdollisuuden nähdä oman kädenjälkensä merkityksellisyyden.	Oppijan töitä laitetaan esille.	

Oppilaan arviointi

Jokaiselle oppilaalle laaditaan HOJKS, jossa määritetään yksilölliset oppimisen tavoitteet. KOKO-opsissa arvioinnin lähtökohdaksi on jokaisen oppilaan yksilöllisten tavoitteiden toteutumisen seuraaminen jatkuvana ja dynaamisena toimintana. Arvioinnin painopiste on oppimisen prosessissa. Oppilasta voidaan arvioida myös oppiainekokonaisuuksien sisältöalueiden mukaan asetettujen tavoitteiden saavuttamisen perusteella. Arvioinnissa keskitytään myös tavoitteiden arviointiin ja niitä säädellään tarpeen mukaan siten, että opetuksessa pysytään oppijan lähikehityksen vyöhykkeellä. Siten varmistetaan oppimisen ilon ilmapiiri.

Arvioinnin painopiste on työskentelyssä, jota arvioidaan jatkuvalla välittömällä positiivisella palautteella tai tarpeen mukaan rajaavalla ja ohjaavalla palautteella. Palaute voi olla luonteeltaan kokemuksellista (esim. kuvakepalautte), sanallista tai keskustelevaa. Arvioinnin tavoitteena on kehittää ja vahvistaa myös oppilaan realistisia itsearviointitaitoja. Lisäksi oppilas voi arvioida työskentelytaitojaan ja osaamistaan monipuolisesti yksilöllisesti laadittujen itsearviointimenetelmien avulla. Itsearviointia voidaan toteuttaa myös kirjallisesti oppilaan taidot huomioiden. Lisäksi oppilaita ohjataan ja kannustetaan positiiviseen ja rakentavaan vertaisarviointiin.

Lukuvuosiarviointi annetaan sanallisena oppiainekokonaisuuksittain tai toiminta-alueittain lukukauden päättyessä. Lisäksi voidaan käyttää monipuolisesti erilaisia väliarvioita. Päätösarviointi annetaan oppiainekohtaisesti sanallisena.

Päivittäisten arjen ja elämänhallinnan / päivittäisten taitojen (t.a.) arviointi
Harjoittelen/tiedostan/osaan/ ymmärrän omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen sekä arjen sujumiseen liittyviä perusasioita, kuten itsestä huolehtimisen taitoja (ruokailu, pukeutuminen, hygienia).
Harjoittelen tunnistamaan ne elämänhallintaan liittyvät asiat, joissa tarvitsen tukea. Osaan pyytää apua tarvittaessa.
Arjen eri tilanteissa harjoittelen/tiedostan/osaan toimia itseohjautuvasti, omatoimisesti ja tarkkaavaisesti.
Harjoittelen/vahvistan oppimaan oppimisen taitoja.
Harjoittelen/tiedostan/ymmärrän sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkityksen.
Noudatan sääntöjä ja sopimuksia.
Osaan liikkua erilaisissa ympäristöissä mahdollisimman itsenäisesti.
Harjoittelen/tiedostan/osaan/ymmärrän oman henkilökohtaisten rajojen merkityksen ja suojaamisen.
Harjoittelen/tiedostan/osaan hahmottaa ajankulkua.

Sosiaalisten tunne- ja vuorovaikutustaitojen / sosiaalisten taitojen (t.a.) arviointi
Tiedostan oman erityislaatuisuuteni ja arvokkuuteni.
Tiedostan/ tunnistan/ ymmärrän mahdollisuuteni oppimiseen.
Ymmärrän oman osuuteni oppimisen prosessissa.
Harjoittelen/osaan vastaanottaa ja antaa positiivista palautetta.
Harjoittelen/ tunnistan/nimeän omia vahvuksiani.
Harjoittelen tunnistamaan omia tunteitani.
Harjoittelen/ osaan ilmaista, sanoittaa ja säädellä tunteitani.

Harjoittelen tunnistamaan toisten ihmisten tunneilmaisuja.

Harjoittelen ymmärtämään/ ymmärrän tunteiden merkityksen.

Harjoittelen/ osaan/ vahvistan kykyjäni toimia sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa.

Harjoittelen/ tiedostan/ osaan yhteisössä toimimisen pelisääntöjä.

Tunnistan/ kehitän/ vahvistan empatian ja myötätunnon taitojani.

Harjoittelen ymmärtämään syy-seuraussuhteita sosiaalisissa tilanteissa ja toimimaan tilanteissa vastuullisesti.

Kommunikaatio, kieli ja ilmaisutaitojen/ kieli- ja kommunikaatiotaitojen (t.a.) arviointi

Harjoittelen/ vahvistan/ osaan käyttää itselleni ominaista ilmaisumuotoa; suullinen ilmaisu, korvaavat kommunikaatiokeinot.

Harjoittelen/ tiedostan/ osaan ilmaista omia ajatuksiani, mielipiteitäni, sekä osallistun vuorovaikutustilanteisiin keskustellen/ käyttäen muita kommunikaation välineitä esim. kuvia.

Harjoittelen/ osaan pohtia ja perustella omia näkemyksiäni ja mielipiteitäni.

Harjoittelen/ tiedostan/ osaan vuorovaikutustilanteiden osa-alueita: kuunnella, odottaa omaa vuoroani, tuoda esille omia ajatuksiani loogisesti ja rakentavasti.

Harjoittelen/ vahvistan/osaan tuottaa tekstiä käyttäen erilaisia välineitä, materiaaleja ja teknologiaa.

Harjoittelen/ vahvistan/ kehitän monilukutaitoa, erilaisten viestien tulkitsemista, luetun ymmärtämistä, tiedon etsimistä, tiedon käsittelyä ja kriittistä ajattelua.

Tutustun/ harjoittelen/vahvistan englannin ja ruotsin kielen taitoja.

Kognitiivisten, ajattelu- ja matemaattisten taitojen/ kognitiivisten taitojen (t.a.) arviointi

Harjoittelen/ osaan/ kehityn/ vahvistan tarkkaa havainnointia, järjestelmällistä tiedonkeruuta, nimeämistä, käsitteiden ymmärtämistä, ajan ja avaruudellisten suhteiden hahmottamista.

Harjoittelen/ osaan/ kehityn/ vahvistan tiedon käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaitojani.

Harjoittelen/ osaan/ kehityn/ vahvistan/ ymmärrän matematiikan peruskäsitteitä.

Harjoittelen/ osaan/ kehityn/ vahvistan itselleni tarpeellisia ja merkityksellisiä matemaattisia taitoja.

Tietoaineiden arviointi

Harjoittelen/ vahvistan/ osaan eri tietoaineiden: ympäristöoppi, biologia, maantieto, historia, yhteiskuntaoppi, uskonto, elämäkatsomustieto, fysiikka, kemia, terveystieto, oppilaanohjaus sisältöjä omien hojksiin kirjattujen/ sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Harjoittelen/ vahvistan/ osaan tehdä havaintoja ja tunnistaa syy-seuraussuhteita ja tehdä johtopäätöksiä.

Harjoittelen/ osaan liittää uutta tietoa aiemmin oppimaani.

Ympäristöoppi, biologia, maantieto, fysiikka, kemia

Tutustun perheeni, ympäristöni, kotimaani, maailman ja maailmankaikkeuden ilmiöihin.

Harjoittelen/osaan/ kehityn/vahvistan ymmärtämään niiden yhteyden omaan arkeeni ja elämään.

Historia, yhteiskuntaoppi

Harjoittelen/ tiedostan/ ymmärrän ajankulumisen ja sen myötä tapahtuneen muutoksen merkityksen.

Harjoittelen/vahvistan käsitystäni ympäröivästä yhteiskunnasta ja itsestä yksilönä sekä erilaisten yhteisöjen jäsenenä.

Harjoittelen tiedostamaan omat vaikutusmahdollisuuteni ja toimimaan niiden mukaisesti erilaisissa arjen tilanteissa.

Uskonto

Tutustun elämäkatsomukseni mukaisesti kirkkovuoden kierto, sen sisältöihin ja perinteisiin.

Tutustun maailman uskontoihin, kulttuureihin ja tapoihin.

Tutustun/harjoittelen toimimaan/ osaan toimia eettisten- ja moraalisten arvojen mukaisesti.

Harjoittelen/ osaan ymmärtää/ arvostaa erilaisuutta.

Elämäkatsomustieto

Tutustun maailman uskontoihin, kulttuureihin ja tapoihin.

Tutustun/ harjoittelen toimimaan/ osaan toimia eettisten- ja moraalisten arvojen mukaisesti.

Harjoittelen/ osaan ymmärtää/ arvostaa erilaisuutta.

Terveystieto

Tutustun terveyden ja hyvinvoinnin perusteisiin.

Harjoittelen/tiedostan/osaan/ ymmärrän omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, terveyteen, turvallisuuteen sekä arjen sujumiseen liittyviä perusasioita kuten itsestä huolehtimisen taitoja.

Oppilaanohjaus

Tutustun oppimisen taitoihin, ammatteihin, työelämään sekä realistisiin jatko-opiskelumahdollisuuksiin.

Ymmärrän oman peruskoulupolkuni päättymisen ja uuden elämänvaiheen alkamisen.

Taitoaineiden/ motoristen taitojen (t.a.) arviointi

Harjoittelen/ vahvistan/ osaan musiikin, kotitalouden, liikunnan, kuvataiteen ja käsityön oppisisältöjä omien hojksiin kirjattujen/ sovittujen tavoitteiden mukaisesti, noudattaen osin taitoaineiden keskeisiä sisältöjä.

Harjoittelen/ osaan arvostaa omaa sekä toisten työtä.

Harjoittelen/vahvistan kokonaismotorisia taitoja, kehon hahmottamista ja hallintaa, hienomotorisia taitoja, visuumotorisia taitoja.

Musiikki

Harjoittelen/vahvistan/osaan: ilmaista itseäni laulamalla, soittamalla, kuuntelemalla, liikkumalla, sekä tutustumalla soveltaen musiikin sisältöihin.

Kotitalous

Harjoittelen/ vahvistan/ osaan:

yhdessä toimimista, erilaisia kodin töitä, ruoan valmistamista, leipomista, ruokailuetikettiä, ohjeen mukaan toimimista.

Harjoittelen/vahvistan/ osaan: asiointia, ekologista ymmärrystä, siisteyteen kuuluvia asioita, ruokaan ja itseen liittyviä hygienia-asioita. Tiedostan terveellisen ravinnon merkityksen.

Liikunta

Tutustun erilaisiin liikuntalajeihin vuodenaikojen mukaan niin sisällä kuin ulkona.

Tiedostan/ ymmärrän liikunnan vaikutuksia terveyden ylläpitämiseen.

Harjoittelen/ vahvistan omia liikkumistaitojani, yhteisten pelisääntöjen noudattamista ja toteuttamista, ohjeen mukaan toimimista, yhdessä toimimista, omasta hygieniasta huolehtimista liikuntasuorituksen jälkeen.

Kuvataide

Harjoittelen/vahvistan/osaan:

ilmaista asioita kuvataiteen keinoin, erilaisten materiaalien ja työtapojen kokeilemistä, erilaisten työskentelyvälineiden käyttämistä, ohjeen mukaan toimimista, omaa luovaa ilmaisua.

Tekstiilikäsityö/tekninen käsityö

Harjoittelen/vahvistan/ osaan:

oman työn suunnittelemista, erilaisten tekniikoiden kokeilemista, materiaalien työstämistä, työvälineisiin tutustumista, työn loppuunsaattamista, ohjeen mukaan toimimista.

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Koulu määrittelee omassa lukuvuosisuunnitelmassaan kolmiportaisen tuen muodot ja toimintatavat, joita arvioidaan lukuvuosiarviointin yhteydessä.

.

Tukiopetus

Tukiopetus tulee järjestää suunnitelmallisesti ja koulun yhteisten periaatteiden mukaisesti. Tukiopetusta järjestetään tarpeen mukaan oppilaan edun mukaisella tavalla joko oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella. Tukiopetusta voidaan antaa myös samanaikaisopetuksena tai oppituntien aikana voidaan tehdä joustavia ryhmittelyjä tukiopetuksen toteuttamiseksi. Aloitteen tukiopetuksen aloittamisesta tekee pääsääntöisesti opettaja tiedottaen myös huoltajia tukiopetuksen tarpeesta ja järjestämisestä. Tukiopetus painottuu yleisen tuen vaiheeseen, mutta sitä voidaan hyödyntää myös muissa tuen vaiheissa oppilaan tarpeet huomioiden.

.

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on löytää oppilaan vahvuudet ja hänen yksilöllinen tapansa oppia sekä antaa tukea oppimiselle, tarvittaessa yksilöllisin opetusjärjestelyin. Erilaisia opetusjärjestelyjä voivat olla esimerkiksi yksilölliset tehtävät ja harjoitteet sekä koejärjestelyt. Oppimisvaikeudet voivat ilmetä kielellisellä alueella, hahmottamisessa, motorisissa, muistin alueella, tarkkaavaisuudessa, keskittymiskyvyssä, toiminnanohjauksessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen alueella. Tukea voidaan antaa yleisen, tehostetun ja erityisen tuen vaiheissa. Oppilaat ohjautuvat osa-aikaiseen erityisopetukseen oppilaan, opettajien sekä huoltajien aloitteesta tai erilaisten seulontatestien kautta. Tukea pyritään antamaan tarpeen mukaisesti.

Erityisopettaja arvioi luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa mm. oppilaiden äidinkielen ja matematiikan taitoja sekä suunnittelee ja sopii erityisopetuksesta yhteistyössä opettajien ja huoltajien kanssa. Osa-aikainen erityisopetus painottuu tehostetun tuen vaiheeseen ja sitä järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan jaksoina tai toistuvana opetuksena yhdessä tai useammassa oppiaineessa yleis- tai erityisopetuksen yhteydessä. Tätä aiemmin on jo käytetty muita yleisen tuen keinoja. Tehostetun tuen aikana annettava osa-aikainen erityisopetus kirjataan oppimissuunnitelmaan. Erityisen tuen aikana annettava osa-aikainen erityisopetus tavoitteineen kirjataan HOJKS-asiakirjaan.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaiden koulutuntien aikana. Erityisopettaja voi työskennellä myös samanaikaisopettajana luokan- tai aineenopettajan kanssa oppilaan omassa luokassa. Joustavien oppimisryhmien avulla voidaan myös huomioida oppilaan sen hetkinen tuen tarve.

Perusopetuksen alkuvaiheessa pyritään ehkäisemään tai korjaamaan lukemisen, kirjoittamisen sekä muiden alueiden oppimisvaikeuksia. Oppilasta ohjataan oikeiden opiskelustrategioiden käyttöön jo ensimmäisestä luokasta alkaen. Oppilaita tuetaan kokonaisvaltaisesti eri oppiaineissa koko perusopetuksen ajan. Erityisopetuksen tarkoituksena on antaa yksilöllistä ohjausta, pienryhmäopetusta tai samanaikaisopetusta ja löytää oppilaan vahvat alueet ja hänen tapansa oppia. Osa-aikainen erityisopettaja ohjaa yhdessä aineenopettajan kanssa oppilasta löytämään itselleen sopivat opiskelustrategiat. Osa-aikainen erityisopettaja toimii konsultoivassa roolissa oppilaan kokonaisvaltaisessa tukemisessa sekä toimii opetusjärjestelyiden asiantuntijana oppilashuollollisissa palaverissa.

.

Erityisopetus

Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue oppilaan oppimisen tukemiseksi ja kuntouttamiseksi. Erityinen tuki Vihdissä järjestetään ensisijaisesti lähikouluperiaatteen mukaisesti. Lähikouluja

täydentävät alueelliset erityisluokat. Kaikille erityisen tuen päätöksen saaneille oppilaille on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Eryistä tukea saavalle oppilaalle on tärkeää määritellä sellainen oppimisympäristö, jossa oppilaan sosiaalisen kasvun edistäminen voidaan toteuttaa oppilaan tuen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lähikouluperiaatteen mukaisesti jokaisessa perusopetuksen koulussa on mahdollista saada erityistä tukea, mikäli se on oppilaan opetuksen ja tarvittavien tukitoimien järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaista. Eryistä tukea saavan oppilaan sijoittaminen muun opetuksen yhteyteen edellyttää kuitenkin huolellista opetusryhmän rakenteen ja toimintaedellytysten arviointia. Toimintaedellytyksillä tarkoitetaan mm. tilaratkaisuja, mahdollisuuksia oppilaiden joustavaan ryhmittelyyn ja käytettävissä olevia tukipalveluita. Myös erityistä tukea saavan oppilaan kuntoutuksen, hoidon ja apuvälineiden tarve ja mahdollisuudet huolehtia niistä on arvioitava. Eryistä tukea saavan oppilaan edistyminen edellyttää, että kaikki häntä opettavat opettajat ovat tietoisia oppilaan tuen tarpeista, eriyttävistä toimenpiteistä ja vahvuuksista huomioiden ne opetuksessaan.

Eryisen tuen aikana ovat käytettävissä myös kaikki muut perusopetuksen tukimuodot erityisopetuksen lisäksi.

Mikäli oppilaan erityisen tuen tarve on suuri, sijoitetaan hänet pienryhmään.

Eryisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja koulussa noudatetusta tuntijaosta oppilaan oppimisedellytysten mukaan. Poikkeamasta määrätään erityisen tuen päätöksessä ja se kirjataan HOJKS:iin.

Eryisen tuen vaikuttavuutta seurataan. Mikäli erityisen tuen tarve poistuu kokonaan, erityisen tuen päätös puretaan pedagogisen selvityksen perusteella ja oppilas siirtyy tehostetun tuen piiriin.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken

Tukiopetuksessa aloitteen tukiopeutuksen aloittamisesta tekee pääsääntöisesti opettaja tiedottaen myös huoltajia tukiopeutuksen tarpeesta ja järjestämisestä.

Osa-aikaisessa erityisopetuksessa oppilaat ohjautuvat erityisopetukseen oppilaan, opettajien sekä huoltajien aloitteesta tai erilaisten seulontatestien kautta. Eryisopettaja arvioi luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa mm. oppilaiden äidinkielen ja matematiikan taitoja sekä suunnittelee ja sopii erityisopetuksesta yhteistyössä opettajien ja huoltajien kanssa. Eryisopettaja voi työskennellä myös samanaikaisopettajana luokan- tai aineenopettajan kanssa oppilaan omassa luokassa. Osa-aikainen erityisopettaja toimii konsultoivassa roolissa oppilaan kokonaisvaltaisessa tukemisessä sekä toimii opetusjärjestelyiden asiantuntijana oppilashuollollisissa palavereissa.

Osa-aikainen erityisopettaja ohjaa yhdessä aineenopettajan kanssa oppilasta löytämään itselleen sopivat opiskelustrategiat. Osa-aikainen erityisopettaja toimii konsultoivassa roolissa oppilaan kokonaisvaltaisessa tukemisessä sekä toimii opetusjärjestelyiden asiantuntijana oppilashuollollisissa palavereissa.

Osa-aikainen erityisopetus tulee järjestää suunnitelmallisesti ja koulun yhteisten periaatteiden mukaisesti. Luokanopettaja/luokanohjaaja, aineenopettaja ja erityisopettaja keskustelevat oppilaan osa-aikaisen erityisopetuksen tarpeesta ja järjestämisestä. Arviointi tehdään yhteistyössä luokanopettajan/ aineenopettajan kanssa. Koulun tulee tiedottaa asiasta huoltajalle. Tiedottamista koordinoi luokanopettaja tai luokanohjaaja.

Eryisopetuksessa integraation onnistumisen edellytyksenä on myös opettajien saama tuki ja konsultaatio erityisopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöltä.

Oppilaalle ja huoltajille tiedottamiseen ja oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat

Kodin ja koulun välinen tiedotus on olennainen osa yhteistyötä. Vanhempainillat, kasvatuskeskustelut ja henkilökohtaiset tapaamiset, puhelinsoitot sekä Wilman kautta tapahtuva yhteydenpito ovat kodin ja koulun välistä viestintää. Kouluissa käytetään viikko-, kuukausi- ja lukuvuosiedotteita. Huoltajille tiedotetaan koulun

toimintamallit ja tiedotuskäytänteet erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Koulun lukuvuosisuunnitelma on Wilmassa, josta sen voi lukea kaikki kouluyhteisön jäsenet.

Oppilaan poissaolojen seuranta on tärkeää. Oppilas, joka ei saavu kouluun tai poistuu kesken koulupäivän ilman lupaa, on aina huoltajan vastuulla. Huoltajan tulee ilmoittaa oppilaan poissaoloista koulun lukuvuosisuunnitelmassa määritellyn käytänteen mukaisesti ja koululta ilmoitetaan luvattomista poissaoloista heti asian ilmaannuttua huoltajalle.

Huoltajilla on aina mahdollisuus antaa palautetta koulun toiminnasta.

Huoltajien ja koulun yhteistyö voi yrityksistä huolimatta toisinaan kangerrella. Huoltajat voivat kertoa huolensa koulun johdolle ja tarvittaessa myös opetuksen järjestäjälle (sivistystoimi, Lasten ja nuorten lautakunta). Oppilaan ja huoltajien oikeusturvan toteutumista tukevat koululainsäädäntöön sisältyvät säännökset hallintovalitusoikeudesta. Myös opetuksen järjestäjän ratkaisuja voi valituksen ja oikaisuvaatimuksen avulla vaatia muutettaviksi. Koulun ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta voi tehdä myös hallintokantelun. Oppilaan ojentamisessa noudatetaan Perusopetuslakia ja – asetusta.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen Vihdissä

Avustajapalvelu on yksi koulun tukitoimista vammaiselle tai muulle tukea tarvitsevalle oppilaalle. Vihdissä avustajista käytetään nimitystä kouluohjaaja.

Tukitoimien järjestäminen kuuluu osana perusopetuksen järjestämistä. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tavoitteena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, mahdollistaa oppimistavoitteiden saavuttaminen sekä turvata esteetön oppimisympäristö.

Oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa mainitaan tarvittaessa tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen oppilaan oppimisen tueksi. Tavoitteena on, että niin tulkitsemispalvelulla kuin avustajan antamalla tuella edistetään oppilaan itsenäistä selviytymistä, omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä.

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjakoa on selkeä.

Ohjaaja toimii pääsääntöisesti useamman oppilaan yhteisenä avustajana. Koulukohtaisesti määritellään lukuvuoden alussa tuntimäärät/avustaja/luokka/oppilas sekä mahdolliset aamu- ja iltapäiväkerhotunnit. Koulussa sovitaan avustajan ja opettajan välisen yhteistyön järjestämisestä, vastuuhenkilöistä ja työhön perehdyttämisestä. Samalla määritellään yksityiskohtaisemmat avustajan tehtävät kirjallisesti ja laaditaan avustajien työsuunnitelmakokonaisuus, johon sisältyvät oppituntien lisäksi avustajien välituntivalvontavuorot opettajien työn tukena, oppilaiden vastaanotto ja saatto koulukuljetuksiin.

Oppilashuoltoryhmä harkitsee avustajatarvetta oppilasta koskevien asiantuntijalausuntojen perusteella sekä pedagogisen tarpeen mukaan. Avustaja toimii pääsääntöisesti useamman oppilaan yhteisenä avustajana.

Erityiset apuvälineet Vihdissä

Apuväline on väline, laite tai muu ratkaisu, joka edistää, tukee tai ylläpitää henkilön toimintakykyä ja osallistumista silloin, kun se on vamman tai sairauden vuoksi heikentynyt. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä. Oppilaan henkilökohtaiset lääkinnälliset apuvälineet tulevat terveydenhuollon kautta, ja yläkoululta alkaen opiskelussa tarvittavat vaativat opiskelun apuvälineet tulevat Kansaneläkelaitoksen kautta.

Vihdissä palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan monialaisena yhteistyönä hyödyntäen oppilaan ja huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden apuvälineet kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin.

Erytysten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Oppilaan kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat oppilasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Jos tarvitaan erityisosaamista, jota oman koulun henkilöstöllä ei ole riittävästi, hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten oppilaille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

8. Oppilashuolto

Oppilashuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa koulu yhteisössä. Perusopetuksen oppilashuolto koostuu opetussuunnitelman mukaisesta oppilashuollosta sekä kouluterveydenhuollosta että lastensuojelulaissa tarkoitettua koulunkäynnin tukemisesta. Oppilashuoltoa toteutetaan pääsääntöisesti ennaltaehkäisevänä, koko koulu yhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltana sekä tämän lisäksi yksilökohtaisena oppilashuoltana. Myös koko koulu yhteisön hyvinvoinnin kehittäminen, seuranta ja arviointi ovat osa toimivaa koulun oppilashuoltotyötä. Erytistä huomiota oppilashuoltotyössä on kiinnitettävä oppilaan psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseen varhaisen tuen keinoin yhteistyössä huoltajan kanssa.

Vihdin kunnassa on laadittu **Oppilashuoltosuunnitelma**. Vihdin oppilashuoltosuunnitelma on päivitetty 2014. Tällä sivulla olevat tiedot on Oppilashuoltosuunnitelmasta.

Vihdin kunnan sivuilla on myös lyhyesti kerrottu **Perusopetuksen Oppilashuollosta**.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma löytyy kunnan sivuilta.

Oppilashuollon kunnan sisäistä rakennetta on kuvattu myös Opetussuunnitelman luvussa **Oppimisen ja koulunkäynnin tuki**.

Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Oppilashuollon palveluiden järjestäminen, työn- ja vastuunjako sekä yhteistyö

Oppilashuollon monialaista työtä koordinoidaan ja kehitetään kiinteässä yhteistyössä esi- ja perusopetuksen, Karviaisen sosiaalitoimen ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Lastensuojelulain edellyttämä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää oppilas- ja opiskelijahuollon paikallisia tavoitteita ja toteuttamiseen liittyviä keskeisiä linjauksia ja periaatteita.

Karviainen tuottaa psykologipalveluita, toiminta- ja puheterapiapalveluita, perheneuvolan, nuorisoaseman ja lastensuojelun palveluita. Erikoissairaanhoidon palvelut Karviainen hoitaa ostopalveluina.

Poliisi sekä palo- ja pelastustoimi ovat myös tärkeitä yhteistyökumppaneita hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle yhteistyötä tehdään lisäksi työ- ja elinkeinotoimiston sekä nuorisopalveluiden kanssa.

Koulukuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan roolit oppilashuoltotyössä ovat tärkeitä. He osallistuvat alueellaan toimivien yksiköiden oppilashuoltoryhmiin sekä alueelliseen monialaiseen yhteistyöhön. Kuraattori- ja psykologipalveluiden avulla edistetään yhteisöllistä hyvinvointia ja yhteistyötä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Samalla tuetaan oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Kouluterveydenhuolto toteutetaan sisällöltään ja määrältään valtioneuvoston asetuksen mukaisesti suunnitelmallisesti, tasoltaan yhtenäisesti sekä yksilölliset tarpeet huomioiden. Vihdissä kuraattori-, psykologi-, ja kouluterveydenhuollon palveluita resursoidaan ja kohdennetaan alueellisen mallin mukaan. Jokaisella alueella toimii edellä mainittujen ammattikuntien nimetty toimija ja jokaiselle toimijalle kuuluu toiminta-alueellaan useampi koulu ja päiväkot.

.

Oppilashuoltopalvelut: Kouluterveydenhuolto-, psykologi- ja kuraattoripalvelut

Oppilaalle tulee järjestää henkilökohtainen keskustelumahdollisuus koulukuraattorin tai koulupsykologin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä sen jälkeen kun oppilas on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana työpäivänä. Psykologi/ kuraattori harkitsee tapauskohtaisesti asian kiireellisyyden.

Koulukuraattoreilla ja psykologeilla on omat osaamisalueensa, mutta akuuteissa tilanteissa molemmilla on kyky ottaa kiireellinen oppilasta koskeva asia hoidettavakseen ja tarvittaessa eteenpäin ohjattavaksi. Lastensuojelullisissa huolissa arvioidaan yhteydenoton tarve lastensuojeluun.

Koulukohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan:

- kouluterveydenhuolto
- kuraattori- ja psykologipalvelut

Kouluterveydenhoitaja

Kouluterveydenhoitaja on ennaltaehkäisevän terveydenhuollon asiantuntija, joka osallistuu sekä yhteisölliseen että yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön. Kouluyhteisön tasolla terveydenhoitaja tuo terveydenedistämisen näkökulman oppilashuoltotyöhön ja käy läpi terveystarkastusten tuottamat tulokset yhteisötasolla oppilashuollossa. Yksilötasolla terveydenhoitaja osallistuu oppilaiden tukitoimien suunnitteluun terveydenhuollon asiantuntijana kutsuttaessa. Terveydenhoitaja osallistuu myös sovitusti vanhempainiltoihin ja teematapahtumiin. Terveydenhoitaja vastaa omalta osaltaan koulun terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastuksista ja kriisityöhön liittyvistä tehtävistä.

Kouluterveydenhuoltoon ei sisälly sairaanhoitoa, lukuun ottamatta koulussa äkillisesti sairastuneiden tai tapaturmaan joutuneiden ensiapua ja hoitoa. Oppilaan terveyden ja sairauden hoitoon tarvittavan tuen ja seurannan järjestämisestä sovitaan aina yksilöllisesti huoltajien ja koulun muun henkilöstön kanssa yhteistyössä. Tapaturmien ennalta ehkäisy, ensiavun ja hoitoonohjauksen toiminnasta kerrotaan jäljempänä.

Kouluterveydenhuollossa toimivien terveydenhoitajien ja lääkäreiden työn sisältöä ohjaa valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Asetuksella säädellään mm. terveystarkastusten ja terveysneuvonnan sisältöä ja määrää.

Oppilaiden terveystapaamiset toteutetaan vuosittain tapahtuvilla terveystarkastuksilla. Vuosiluokilla 1, 5 ja 8-9 (15 v.) tarkastukset toteutetaan asetuksen mukaisesti ns. laajoina terveystarkastuksina. Laajoihin tarkastuksiin kutsutaan vanhemmat mukaan, jolloin huomioidaan koko perheen hyvinvointi.

Terveystarkastukseen sisältyy aina yksilöllinen lapsen, nuoren ja perheen kehitysvaiheen mukainen terveysneuvonta. Terveysneuvonnan aiheita ovat esimerkiksi liikunta, ravitsemus, painonhallinta, lepo, hygienia, suun terveys, tapaturmat, väkivalta, media, seksuaaliterveys, infektiot, päihteet, mielenterveys, koulunkäynti, ihmissuhteet ja vapaa-ajanvietto. Terveysneuvonta tukee oppilaan ja perheen kehitystä ja terveyttä.

Koululääkäri

Koululääkäri on kouluterveydenhuollon sekä oppilashuollon lääketieteellinen asiantuntija. Lääkäri toimii terveydenhoitajan työparina ja osallistuu laajoihin terveystarkastuksiin, jotka tehdään 1., 5. ja 8-9 (15 v.) luokan oppilaille.

Kouluterveydenhuollon lääkärin tehtävät voivat liittyä kouluyhteisöön, yksittäiseen oppilaaseen tai moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa.

Koulupsykologi

Perusturvakuntayhtymä Karviainen järjestää Vihdin koulupsykologipalvelut erityispalveluyksikön terveyskeskuspsykologien toimesta. Koululaisten kanssa työskentelevän psykologin työn tavoitteena on auttaa oppilaita koulunkäynnissä sekä edistää heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Psykologi toimii myös mm. vanhempien ja koko kouluyhteisön tukena. Psykologin tapaamiset ovat vapaaehtoisia, luottamuksellisia ja maksuttomia. Psykologi on koulun oppilashuoltoryhmän jäsen ja terveydenhuollon ammattihenkilö. Psykologin vastaanotolle voi myös hakeutua täysin luottamuksellisesti.

Psykologi on perehtynyt lapsen ja nuoren kehitykseen, psyykkiseen ja sosioemotionaaliseen hyvinvointiin sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviin kysymyksiin. Psykologi pyrkii edistämään oppilaan hyvinvointia ja koulunkäynnin sujumista siten, että mahdolliset oppimisvaikeudet ja muut kehityksen ja hyvinvoinnin riskitekijät sekä tuen tarpeet tunnistetaan ja niihin vastataan tehokkaasti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Psykologin työ voi ulottua yksittäisen oppilaan tapaamisesta ja hänen tilanteensa selvittelemisestä koko koulun toimintakulttuurin suunnitteluun osallistumiseen.

Milloin otetaan yhteyttä psykologiin?

Esimerkiksi jos

- lapsen koulunkäynnin aloittaminen mietityttää (kouluvalmius)
- lapsen kasvuun, kasvatukseen ja kehitykseen tarvitaan neuvoja ja tukea
- oppiminen on vaikeaa esim. mahdollisten oppimisen erityisvaikeuksien vuoksi
- oppilaan keskittyminen tai motivoituminen koulutyöhön on hankalaa
- tunne-elämän asiat huolestuttavat (oppilas on esim. pelokas, suuttuvainen tai alakuloinen)
- lapsi tarvitsee tukea uuteen ympäristöön sopeutumisessa
- koulunkäyntiin tarvitaan erityistä tukea tai muita erityisjärjestelyjä

.
Vanhemmat voivat ottaa suoraan yhteyttä psykologiin. Tuen tarve voi tulla esille myös oppilaan itsensä, yksittäisen opettajan kautta tai monialaisen asiantuntijaryhmän kautta.

Miten psykologi työskentelee?

- keskustelut oppilaan ja vanhempien kanssa
- keskustelut opettajien kanssa ja yhteistyö oppilaan tarvitseman tuen suunnittelussa
- oppituntien seuraaminen osana psykologista tutkimusta tai opettajan konsultointia
- psykologisten tutkimusten, arvioiden, selvitysten ja lausuntojen laatiminen
- vanhempien kanssa sovittu yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
- osallistuminen psykologian alan asiantuntijana oppilashuoltoryhmän toimintaan.

.
Työskentelyn kesto voi vaihdella yksittäisestä keskustelusta pitempiaikaiseen tukikontaktiin.

Psykologin ja vanhempien yhteistyö

.
Psykologien työhön kuuluu oleellisena osana yhteistyö vanhempien kanssa. Lapsen tilanteen ja tarpeiden ymmärtämiseksi sekä hänen mahdollisesti tarvitsemansa tuen suunnittelemiseksi on tärkeää saada vanhemmilta tietoa lapsen aiemmasta kehityksestä, koulunkäynnistä ja perheen tilanteesta. Psykologisten tutkimusten ja tukitoimien tarpeesta neuvotellaan aina ensin vanhempien kanssa. Samoin koulunkäyntiin liittyvät päätökset tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa. Psykologinen tutkimus ei itsessään johda tai sido mihinkään toimenpiteisiin, vaan sen avulla vanhemmat ja opettaja saavat tärkeää tietoa lapsesta koulunkäynnin tueksi.

Koulukuraattori

.
Koulukuraattori toimii yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajiensa, oppilasryhmien, opettajien, oppilashuollon asiantuntijoiden sekä muiden viranomaisten kuten lastensuojelun kanssa. Koulukuraattori kuuluu koulun henkilökuntaan.

Koulukuraattorin tehtävät voivat liittyä yksittäisen oppilaan tukemiseen, kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen tai oppilashuollon yhteistyöhön esimerkiksi seuraavasti:

Yksilöön kohdistuva työ

- Oppilaiden yksilöllinen tukeminen
- Tuen ja ohjauksen tarjoaminen oppilaille koulunkäyntiin, vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä tilanteissa.
- Perheiden tukeminen kasvatustehtävässä sekä erilaisissa ongelmatilanteissa

- Sosiaalisten selvitysten laatiminen
- Oppilaiden tukeminen koulunkäynnin nivelvaiheissa
- Oppilaan ja perheen ohjaaminen koulun ulkopuolisen tuen piiriin
- Osallistuminen yksilöllisiin monialaisiin asiantuntijaryhmiin
- Kirjallinen työ kuten asiakastyön kirjaaminen asiakaskertomukseen sekä lausuntojen ja yhteenvedojen laatiminen

Kouluyhteisöön liittyvä työ

- Koulu- tai oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen, kehittämiseen ja seuraamiseen osallistuminen
- Oppilashuollon toimintamallien kehittämiseen osallistuminen
- Ryhmien ja luokkien kanssa työskentely – Kuraattori voi tehdä erilaisia oppimisryhmiä ja luokkia koskevia interventioita ja kartoituksia (esim. koulukiusaaminen, kaverisuhteet, luokan työskentelyilmapiiri)
- Koulun kriisityöhön osallistuminen ja psykososiaalisen tuen tarjoaminen yhteisölle, ryhmille tai oppilaille. Kuraattori on koulun kriisityössä tärkeässä roolissa.

Yhteistyöhön ja kehittämiseen liittyvä työ

- Koulun tai monialaisen oppilas- ja opiskelijahuoltotyön kehittämiseen, toteuttamiseen ja arviointiin osallistuminen
- Alueelliseen monialaiseen oppilashuoltoryhmätyöskentelyyn osallistuminen
- Osallistuminen yhteisölliseen oppilashuoltoryhmän työskentelyyn
- Koulun opetussuunnitelman laatimiseen osallistuminen
- Koulun tai henkilöstön konsultaatio
- Kodin ja koulun yhteistyö
- Monialainen ja hallintokuntien rajat ylittävä yhteistyö sekä verkostomaisen toimintatavan edistäminen lasten, nuorten ja perheiden tukemisessa
- Oppilashuolto- ja koulukuraattoritoiminnan kehittämiseen sekä muuhun kehittämistoimintaan osallistuminen

Koulukuraattorin asiakastyötä säätelee koululainsäädännön ohella mm. lastensuojelulaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolaki. Koulukuraattori noudattaa työssään sosiaalityön ammattieettisiä periaatteita.

Oppilashuollon palveluiden kohdentaminen

Kouluterveydenhuolto toteutetaan sisällöltään ja määrältään valtioneuvoston asetuksen mukaisesti suunnitelmallisesti, tasoltaan yhtenäisesti sekä yksilölliset tarpeet huomioiden. Vihdissä kuraattori-, psykologi-, ja kouluterveydenhuollon palveluita resursoidaan ja kohdennetaan alueellisen mallin mukaan. Jokaisella alueella toimii edellä mainittujen ammattikuntien nimetty toimija ja jokaiselle toimijalle kuuluu toiminta-alueellaan useampi koulu ja päiväkot.

Oppilashuollon kaksi väylää

Yhteisöllinen oppilashuolto

-yhteisöllistä, koulu yhteisöä tukevaa
-ensisijaisesti ennaltaehkäisevää työtä

Yksilökohtainen oppilashuolto

-yksilöllistä tukea
-monialaista yhteistyötä

HYPERLINK "<http://www.vihti.fi/wp-content/uploads/oppilashuolto.jpg>"

Yhteisöllinen oppilashuolto

Jokaisessa koulussa ja päiväkodissa toimii säännöllisesti monialainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, joka kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Yksikön oppilashuoltoryhmää johtaa rehtori tai tehtävään nimetty johtaja, ja päiväkodin oppilashuoltoryhmää päiväkodinjohtaja. Yksikkö määrittää ryhmän kokoonpanon, johon lisäksi kuuluu oppilashuollon asiantuntijoina koulukuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko yhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään voidaan kutsua eri yhteistyötahojen edustajia asian ja toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän tehtävänä on muun muassa yhteisön toimintakulttuurin, yhteisöllisen hyvinvoinnin ja oppimisympäristön kehittäminen. Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimia, joilla edistetään yhteisön kaikkien jäsenten hyvinvointia, terveyttä, oppimista, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä oppimisympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä hyvinvointia luodaan muun muassa tukemalla sosiaalista ilmapiiriä, vahvistamalla osallisuutta ja lisäämällä oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia ja kuulluksi tulemistä. Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutetaan lähtökohtaisesti yhteistyössä oppilaiden, huoltajien ja muiden sidosryhmien kanssa. Yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä ei käsitellä yksittäisen oppilaan asioita tunnisteellisesti. Siellä voidaan käsitellä esimerkiksi terveyskyselyjen tuloksia, koulun ilmapiiriasioita ja erilaisia teemoja ja toiminta- kulttuuriin liittyviä asioita (mm. kodin ja koulun välinen yhteistyö, vertaissoveltelu, Kiva – koulu, turvallisuuden vahvistaminen, ryhmädynamiikan tukeminen, välitunti-, kerho- ja iltpäivätoiminta, turvallisuus ja osallisuuden tukeminen). Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä vastaa koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinnasta. Oppilashuoltoryhmät tekevät lisäksi yhteistyötä alueellisten monialaisten työryhmien ”Reputiimien” kanssa.

Yksikössä kokoontuu oppilashuoltoryhmän lisäksi pedagoginen työryhmä. Pedagoginen työryhmä toimii yhteistyössä yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kanssa. Myös pedagogista työryhmää johtaa rehtori, tehtävään nimetty johtaja tai päiväkodin johtaja. Pedagoginen työryhmä vastaa opetuksen järjestämistä koskevasta suunnittelusta koulu-, oppilasryhmä ja yksilötasolla. Pedagogisen työryhmän tehtävänä on oppimisen ja kasvun tukeen liittyvä opetuksen järjestämistä koskeva arviointi, suunnittelu ja seuranta (yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki). Pedagogiseen työryhmään voi kuulua tai siihen voidaan kutsua oppilashuollon asiantuntijoita. Pedagoginen työryhmä voi keskustella salassapitosäännösten puitteissa lapsen oppimiseen liittyvistä asioista henkilöstön tekemien havaintojen perusteella. Mikäli syventävä keskustelu lapsen asioiden käsittelystä on tarpeen, sovitaan monialaisesta yksilöllisestä oppilashuoltoryhmän kokouksesta. Tällöin asian ympärille kootaan asiantuntijaryhmä. Tuettaessa oppilaan kasvua ja oppimista oleellista on jatkuva yhteistyö huoltajien kanssa. Tavoitteena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioitava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Opettaja voi tarpeen mukaan konsultoida muita asiantuntijoita. Oppilaiden, huoltajien, koulun/ päiväkodin henkilöstön ja muiden tärkeiden yhteistyötahojen tulee saada riittävä tieto siitä, mitä oppilashuolto on, mitä palveluita on tarjolla ja miten palveluiden piiriin pääsee sekä tiedon lakisääteisestä oikeudesta palveluihin.

Koulun pedagoginen työ tuen järjestämiseksi kuvataan edellä mainituissa toimintamalleissa ja täsmennetään lukuvuosisuunnitelmissa.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä kuvataan myös koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa on kuvattu luvussa Oppimisen ja Koulunkäynnin tuki kohdassa Toiminnan ja yhteistyön toimintamalli nivelvaiheissa.

Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 §:n mukaista kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluhuollolla lain 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.

Terveydenhuoltolain mukaisilla koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluilla edistetään ja seurataan oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä opiskelu ympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 8 §)

Kouluterveydenhuolto auttaa koulun henkilöstöä tunnistamaan tehokkaammin oppilaiden varhaisen tuen tarpeet sekä antaa mahdollisuuden ohjata jatko hoitoon ja tutkimuksiin sekä tukea vanhempien ja huoltajien hyvinvointia ja kasvatustyötä. Koulu ympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin eteen tehdään päivittäin työtä koulun arjessa. Edellä mainittuja asioita edistetään osana yhteisöllistä ja yksilökohtaista oppilashuoltoa. Koulu yhteisön hyvinvointi sekä oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus ovat oppilaan terveyden edistämisen ja hyvinvoinnin kannalta tärkeitä, kuten myös välillisesti edellytyksenä tulokselliselle oppimiselle.

Koulu ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi tehdään tarkastuksia. Tarkastus on tehtävä yhteistyössä oppilaitoksen ja sen oppilaiden tai opiskelijoiden, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kesken. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain (Asetus 338/2011 12§ 17.9.2013).

Koulu ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastukset toteutetaan monialaisesti, joko konkreettisesti yhdessä tekemällä tai kokoamalla yhteen eri tahoilta kertynyt tieto (kouluterveyskyselyjen, hyvinvointiselvitysten, sisäilmatutkimusten, työhyvinvointitutkimusten, pelastustoimen tarkastusten yms. tulokset) edellä mainittujen tekijöiden edistämiseksi. Koulu yhteisön turvallisuutta edistetään

opetussuunnitelman edellyttämällä tavalla. Poliisi on antanut kouluille toimintaohjeet ulkopuolisen uhkatilanteen varalta (pommihälytys, väkivallan uhka). Opetussuunnitelmaa täydentää kunnassa Kriisi- ja turvallisuussuunnitelma.

Koulukohtainen osuus on lukuvuosisuunnitelmassa.

Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Koulujen terveysneuvontaa toteutetaan yhteisöllisesti, yksilöllisesti ja ryhmässä. Neuvontatyöhön osallistuvat kouluterveydenhuolto, koulun terveystiedon opettajat ja muut yhteistyötahot sopimuksen mukaan.

Koulun terveystieto

Opetuksen tarkoituksena on edistää oppilaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Opetuksen lähtökohtana on terveyden ymmärtäminen fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti toimintakyvyksi. Opetuksessa kehitetään tietoja ja taitoja terveydestä, elämäntavasta, terveystottumuksista ja sairauksista sekä kehitetään valmiuksia ottaa vastuuta ja toimia oman sekä toisten terveyden edistämiseksi. Kouluterveydenhuollon työntekijät voivat osallistua kutsuttaessa ja mahdollisuuksien mukaan erilaisiin koulun terveyttä edistäviin teemapäiviin sekä tarvittaessa koulun terveystiedon opetukseen. Hyvinvointia edistävien ryhmien/ kerhojen pitäminen koululla on myös mahdollista (resurssien salliessa).

Järjestyssäännöt

Järjestyssäännöt käydään läpi oppilaiden ja huoltajien kanssa. Lähtökohtaisesti koulujen tavoitteena on vähentää häiriökäyttäytymistä mm. lisäämällä yhteisöllisyyttä ja oppilaiden osallisuutta sekä vaikutusmahdollisuuksia koulun arkeen. Jokaisessa koulussa ja oppilaitoksessa tulee olla oppilas- tai opiskelijakunta, jota on kuultava ennen tärkeiden opiskelijoiden asemaan vaikuttavien päätösten tekemistä.

Jokaisella oppilaalla on oikeus rauhalliseen ja häiriöttömään työskentelyyn. Toisten työskentelyn tahallinen häiritseminen on kiellettyä. Jokaisella oppilaalla on velvollisuus saapua oppitunnille ajoissa, ettei muiden oppilaiden työskentely häiriinny. Sopimattomasta käyttäytymisestä esim. oppitunnilta myöhästymisestä ja luvottomien esineiden tuomisesta kouluun tulee merkintä Wilmaan. Koulun rehtori tai opettaja ilmoittaa aina tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajille. Oppilaalle järjestetään tarvittaessa oppilashuollollista tukea.

Oppilaan tulee huolehtia yhteisistä tiloista ja välineistä siivoamalla työnsä jäljet sekä ilmoittamalla havaitsemistaan vahingoista välittömästi opettajalle. Oppilaalla on velvollisuus vastata aiheuttamistaan vahingoista. Oppilas voidaan myös velvoittaa kasvatuksellisessa tarkoituksessa siistimään aiheuttamansa sotku. Opettajalla ja rehtorilla on toimivalta tarkastaa oppilaan tavarat koskien esineitä, joiden hallussapito on laissa kielletty tai muutoin vaarallisia esineitä tai aineita ja joiden kouluun tuomiseen ei ole hyväksyttävää syytä. Toimivaltaan sisältyy lupa ottaa haltuun vaaralliset esineet ja aineet.

Koulun käytännöt kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Järjestyssäännöt valmistellaan yhteistyössä koulun oppilaskunnan kanssa. Järjestyssäännöt käydään läpi oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Koulun opettajat seuraavat säännöllisesti oppilaiden poissaoloja ja merkitsevät ne sähköiseen Wilma -järjestelmään päivittäin. Poissaolojen kirjaamisesta vastaa luokanopettaja/luokanvalvoja tai luokan ohjaaja. Runsaat poissaolot saattavat olla merkki oppilaan tuen tarpeesta. Jos oppilas on luvatta poissa tai poissaoloja (selvitettyjäkin) kertyy paljon, tai niitä on säännöllisesti, seuraa asiasta kasvatustieteellinen keskustelu oppilaan kanssa. Opettaja on myös yhteydessä kotiin ja selvittää asiaa. Tarvittaessa myös huoltaja kutsutaan kasvatustieteelliseen keskusteluun. Tilanteen mukaan oppilasta ohjataan kouluterveydenhuoltoon, koulukuraattorille tai muihin oppilashuollon

tukipalveluihin. Koululta ollaan tarvittaessa yhteydessä myös sosiaalitoimeen (lastensuojeluilmoitus), mikäli oppivelvollisuutta ei hoideta.

Poissaoloihin puuttumisen tarkoituksena on päästä mahdollisimman varhain tarttumaan poissaolojen taustalla oleviin syihin yhdessä oppilaiden, huoltajien ja tarvittaessa viranomaisverkostojen kanssa. Pitkittyneet poissaolot voivat hankaloittaa opinnoissa etenemistä, vaikuttaa oppilaan kaverisuhteisiin ja pahimmillaan lisätä syrjäytymisen riskiä.

Oppilaan tehtävänä on huolehtia koulunkäynnistä työjärjestyksen mukaisesti ja huoltajan tulee ilmoittaa heti aamulla alakoulussa luokanopettajalle ja yläkoulussa luokanvalvojalle Wilma-viestillä, tekstiviestillä tai puhelimitse, mikäli oppilas on sairaana ja poissa koulusta. Lupa muihin poissaoloihin tulee anoa koulusta etukäteen. Poissaolojen aikana oppilaan velvollisuus on selvittää tehtäväksi annetut läksyt ja huolehtia niiden tekemisestä.

Koulun käytännöt kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

.

Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Tapaturmien ehkäisyssä kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden huomioiminen on ensisijaista. Koulutapaturmia seurataan, arvioidaan ja niistä kertynyttä tietoa hyödynnetään tapaturmien ehkäisyssä. Koulun henkilöstöä tiedotetaan kouluilla (mm. Kriisisuunnitelman avulla), miten tapaturmatilanteissa toimitaan ja miten tiedotus hoidetaan. Koulujen turvallisuuteen liittyviä harjoituksia järjestetään lukuvuosittain. Rehtori on vastuussa harjoitusten järjestämisestä, perehdyttämisestä sekä suunnitelmien päivittämisestä. Ks. alla Kriisisuunnitelma.

Kouluilla on tarkoituksenmukainen ensiapuvälineistö ja henkilökunnassa on ensiaputaitoisia henkilöitä. Jos koululla on terveydenhoitaja paikalla, voi hän arvioida/ suorittaa tarvittavat toimenpiteet tai ohjata oppilaan jatkohoitoon.

.

Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Vihdin kouluilla lasten- ja nuorten päihteiden käytön ennalta ehkäisevässä työssä on keskeisenä perustana kodin ja koulun välinen yhteistyö, nuorisopalveluiden järjestämä Kantti kestää -ohjelma ja kaikkia kouluja koskevaan Kriisisuunnitelmaan kirjatut yhteistyömallit. Koulun tavoitteena on päihteettömyyden ja terveiden elämäntapojen tukeminen, hyvien mallien antaminen elämään ja asiallinen tiedottaminen päihteiden käytön vakavuudesta. Tavoitteita ovat myös päihteiden käytön aloittamisen lykkääminen ja valmiudet torjua päihteet kokonaan. Oppilaalle järjestetään riittävä oppilashuollollinen tuki sekä yhteistyötoimet kodin kanssa näihin asioihin liittyen.

Tarkemmat toimintamallit päihteiden käytön ehkäisyyn, ennalta ehkäisevään päihdetyöhön tai akuutin päihtymis-/huumetilanteen hoitamiseen on kirjattu koulujen Kriisisuunnitelmaan ja koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

.

Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Vihdin kunnan koulukuljetusperiaatteet ja [koulukuljetusopas](#) löytyvät Vihdin kunnan nettisivuilta.

Lisäksi koulut lähettävät tiedotteita kuljetusjärjestelyistä ja kuljetuksiin liittyvistä asioista sähköisen Wilma – järjestelmän kautta. Säännöistä keskustellaan yhdessä oppilaiden kanssa ja heitä opastetaan turvalliseen liikennekäyttäytymiseen yhteistyössä huoltajien kanssa.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusamiselta ja häirinnältä

Jokaisella oppilaalla on koululainsäädännön mukaan oikeus turvalliseen kouluun, jossa ei tarvitse pelätä väkivallan, kiusaamisen tai häirinnän kohteeksi joutumista. Koulukiusaamiseen tulee puuttua välittömästi, kun sitä on havaittu tapahtuvan. Haluamme turvata sekä fyysisesti että psyykkisesti turvallisen oppimisympäristön.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville. Väkivalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa, sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista itsemääräämisoikeutta. Yhteisöllinen hyvinvointia ja osallisuutta edistävä koulun toimintakulttuuri ehkäisee väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintymistä ehkäistään kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman liitteessä (24.10.2006) kirjatulla tavoilla. Lisäksi kyseisessä liitteessä on kuvattu toimintamallit, toimintaohjeet sekä tiedotusohjeet edellä mainituissa tilanteissa.

Määritelmät

Väkivalta

Väkivalta on käyttäytymistä, joka aiheuttaa toisissa pelkoa. Fyysinen satuttaminen voi olla esimerkiksi lyömistä, tönimistä, potkimista tai väkivaltaisesti kiinnikäyminen.

Henkisen väkivallan muotoja ovat esimerkiksi nimittely, uhkailu, selän takana puhuminen ja yksityisasioiden julkikertominen, sekä yhteisön ulkopuolelle jättäminen. Nämä hoidetaan pääsääntöisesti koulukiusaamisena.

Työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

- Vakavissa tapauksissa, missä oppilas on käyttäytynyt niin väkivaltaisesti tai uhkaavasti, että toisen oppilaan tai koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus on kärsinyt tai vakavasti vaarantunut ja on olemassa ilmeinen vaara, että väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen toistuu, on mahdollista erottaa oppilas välittömästi, ilman 14-päivän muutoshakuaikaa.

Ks. myös luku Koulutyön järjestäminen ja sieltä Kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskeva suunnitelma.

Kiusaaminen

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että yksi tai useampi oppilas aiheuttaa tahallaan ja toistuvasti mielipahaa tai pelkoa jollekin oppilaalle koulussa tai koulumatkalla. Nimittely, pilkkaaminen, töniminen, lyöminen, nälviminen tai naurunalaiseksi tekeminen, haitanteko (tavaroiden piilottelu, omaisuuden särkeminen), syrjiminen (peleistä ja leikeistä poisjättäminen), yksin jättäminen ovat kiusaamista, jos teot kohdistuvat aina samaan oppilaaseen ja jatkuvat. Kiusaamistilanne ei ole koskaan tasa-arvoisten ja yhtä voimakkaiden nahistelua, vaan kiusattu on alakynnessä ja puolustuskyvytön suhteessa kiusaajaan/kiusaajiin.

Oppilaille tehdään selväksi, mitä kiusaaminen on ja että sitä ei hyväksytä koulussa.

.

Häirintä

Häirinnästä on kyse silloin, kun teoilla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Voidaan ajatella, että häirintä on yksi kiusaamisen muoto. Häirintään voi kuitenkin syyllistyä, vaikka ei tarkoittaisi pahaa. Kyseessä voi olla ei-toivottu huomio, joka ei kunnioita toisen rajoja. Häirinnälle on tyypillistä sen toistuvuus.

Sukupuoleen perustuva häirintä

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan ei-toivottua käytöstä, joka liittyy henkilön sukupuoleen, mutta ei ole luonteeltaan seksuaalista. Tällä käytöksellä loukataan tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta.

Ketkä kokevat häirintää ja kuka syyllistyy siihen?

Häirintä ei kohdistu vain tiettyyn sukupuoleen. Varsinkin fyysinen häirintä kohdistuu kuitenkin usein tyttöihin ja nuoriin naisiin. Tytöt kokevat enemmän myös vartalon muotojen arviointia ja seksuaalimoraalin kyseenalaistamista. Tätä ovat esimerkiksi häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu ja seksuaalisuutta loukkaava nimittely. Yleisimmin häirinnän tekijä on eri sukupuolta kuin kohde. Tekijä tai kohde voi kuitenkin olla kuka vain – oppilas, opettaja, koulun muuhun henkilökuntaan kuuluva. Koulu on paikka, jossa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kohtaavat eniten häirintää.

Miksi häirintää kokenut ei kerro asiasta?

Häirintä on hämmentävä kokemus. Käsittelemällä ilmiötä se voidaan tunnistaa paremmin. Lapsi tai nuori ei välttämättä osaa tai uskalla kertoa kokemastaan.

Syitä voi olla monia:

- pelko oman tilanteen pahentumisesta tai kostosta
- häiritsijän uhkaileva tai hyvittelevä käytös
- pelko leimautumisesta kantelijaksi tai uhriksi
- ohittaminen – olettaen, että häirintä loppuu, jos sen jättää huomioimatta
- voimattomuus – kokemus, että mikään oma toiminta ei riitä lopettamaan häirintää
- itsensä syyttäminen
- oman kokemuksen epäileminen
- pyrkimys lopettaa häirintä muuttamalla omaa käytöstä tai pukeutumista
- kokemus siitä, että kertominen ei johda mihinkään
- pelko siitä, että puuttuminen vaatisi esimerkiksi seksuaalisen suuntautumisen paljastamista.

Lisäksi internetissä tapahtuva kiusaaminen ja häirintä on lisääntynyt. Tähän toimintaohjeita..

Häirinnästä keskusteltaessa huomio siirtyy usein häirinnän kohteeseen. Tätä syytetään provosoinnista, vääränlaisesta pukeutumisesta, kiltteydestä, puolustautumattomuudesta tai siitä, että hän piti puoliaan. Usein häirinnän kohde kokee syyllisyyttä ja häpeää. On kuitenkin muistettava, että häirintä ei ole koskaan sen kohteeksi joutuneen syytä.

.

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen

Pitäytyminen perusopetuksen arvoperustaan ennaltaehkäisee häiriökäyttäytymistä. Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää voidaan ennaltaehkäistä opettelemalla tunnistamaan sitä omassa ja toisten käyttäytymisessä sekä opettelemalla vastustamaan vertaispainetta. Oppilaiden kanssa voidaan harjoitella yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää.

Ennaltaehkäiseviä keinoja:

- koulun arvot
- koulun säännöt
- Koulussa järjestetään tehokas välituntivalvonta ja turvallisuuskulttuuria kehittämällä vältetään otollisia tilanteita.
- koulun yhteishengen luominen (yhdessä eletty arki, juhlat, teemapäivät, kummitoiminta)
- luokkakohtainen toiminta (parityöt, ryhmätyöt, kaverin auttaminen)
- kummioppilastoiminta
- vertaissovittelutoiminta (Verso)
- KiVa-koulu
- kiusaamiskyselyt
- huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö (yhteiset tilaisuudet, huoltajien apu teemapäivissä)
- oppilashuoltotyöryhmä

Huoltajien olisi hyvä seurata lasten koulumatkoja, jotta koulumatkalla tehtävä kiusanteko saadaan estetyksi. Mahdollisesta kiusaamisesta otetaan yhteyttä koteihin. Mahdolliset kiusaamistapaukset otetaan esille säännöllisesti oppilashuoltoryhmässä.

Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttuminen

Oppilas voi omalla toiminnallaan vaikuttaa kiusaamistilanteeseen:

- Kiusaamistilanteessa sano päättäväisesti ja tarkasti, mistä et pidä: ”Jätä minut rauhaan, koska en pidä siitä, että sinä...” tai vain yksinkertaisesti ”Lopeta!”
- Lähde pois kiusaajan luota.
- Kerro aikuiselle, jos olet itse kiusattu tai näet jotakin kiusattavan.
- Ole kiusatulle kaveri, älä jätä häntä yksin.
- Rohkaise kiusattua kertomaan kiusaamisesta jollekin aikuiselle, voit myös itse tarjoutua kertomaan hänen puolestaan.

Kiusaamistilanteiden selvittäminen

Kiusaamistilanne oppilas oppilasta kohtaan

- Jokainen koulun aikuinen on vastuullinen puuttumaan sääntöjen vastaiseen käytökseen.
- Asiat selvitetään tapauskohtaisesti keskustelemalla ja opastamalla toivottuun käytökseen.
- Riita-asiasta sovitaan ja annetaan sekä saadaan anteeksi.
- Huolehditaan siitä, että jokaista osapuolta kuullaan asian selvittämiseksi.
- Sovitaan, kuinka asiaa seurataan tarvittaessa.
- Tilanteesta ja koulusta riippuen selvittelyissä ja jatkotoimenpiteissä käytetään vertaissovittelumenetelmää.
- Sääntöjen vastaisesta käytöksestä ilmoitetaan kotiin.
- Tarvittaessa järjestetään neuvottelu huoltajien kanssa.
- Tarvittaessa konsultoidaan oppilashuoltoryhmää.
- Jälkiseuranta.

Kiusaamistilanne oppilas opettajaa kohtaan

- Opettaja ottaa asian esille kollegan tai rehtorin kanssa ja yhdessä pohditaan tilanteeseen ratkaisua.

Kiusaamistilanne opettaja oppilasta kohtaan

- Mikäli havaitaan opettajan käyttävän asemaansa väärin oppilasta kohtaan, asiasta on ilmoitettava rehtorille.
- Oppilas voi puhua asiasta kuraattorille, terveydenhoitajalle, toiselle opettajalle tai rehtorille asian eteenpäin viemiseksi.
- Vaikeissa kiusaamistapauksissa pyydetään apua oppilashuoltoryhmän asiantuntijajäseniltä.

Nettikiusaaminen

Koulukiusaamisen siirtyminen nettiin ja sosiaaliseen mediaan aiheuttaa sen, että lapsi tai nuori ei pääse karkuun kiusaamista edes vapaa-ajallaan. Nettikiusaamisella tarkoitetaan tarkoituksellista ja toistuvaa pahan mielen aiheuttamista netin, kännykän tai muiden elektronisten laitteiden avulla. Suurin osa kiusaajista ja kiusatuista tuntevat toisensa. Anonyymina toimiminen saattaa hämärtää käsitystä siitä, että kiusaaminen satuttaa.

Nettikiusaamista ovat pilkkaavat tai uhkaavat viestit, juorujen tai henkilökohtaisten tietojen levittäminen, valokuvien manipulointi ja levittäminen, toisen nimellä esiintyminen, sulkeminen ryhmän tai keskustelun ulkopuolelle tai salasanojen huijaaminen.

Oppilaan tärkein turvataito on uskallus kertoa aikuisille netissä kohtaamistaan ikävistä tilanteista. Vastuu on huoltajilla. Huoltajan tulee olla tietoinen, mitä lapsi/nuori netissä tekee ja kenen kanssa pitää yhteyttä. Sukupuoleen perustuvaa häirintää ja seksuaalista häirintää ennaltaehkäistään netissä esimerkiksi käsittelemällä omia rajoja ja sitä, miten niitä voi suojata sosiaalisessa mediassa. Nuorten on tärkeä oppia, ettei häirintää tule sietää verkossakaan.

Mikäli koulupäivän aikana koulussa tulee esiin koulun oppilaiden välistä nettikiusaamista, koulun henkilökunta selvittää asiaa koulun oman kiusaamisen vastaisen suunnitelman mukaan (esim. KiVa-koulu). Mikäli kiusaamista ilmenee muiden kuin koulun oppilaiden taholta, koulusta ollaan yhteydessä kiusatun oppilaan huoltajaan, jotta tämä voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Vihdin kunnan opetussuunnitelman mukaan oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa koulu yhteisön toimintakulttuuria.

Käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla

Koulun ja kotien yhteinen arvopohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Oppilaiden, huoltajien ja koko koulun henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen toistensa erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatuskäsitelmiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

Oppilaskunta- ja tukioppilastoiminta lisäävät suvaitsevaisuutta ja toisen ihmisen huomioimista.

Yksilötasolla häirintä on yhteydessä terveysriskeihin, koulunkäynnin vaikeuksiin ja nuorten riskikäyttäytymiseen. Siksi on tärkeää, että väkivallan, kiusaamisen tai häirinnän kohteeksi joutunut tai näitä havainnut oppilas uskaltaa kääntyä aikuisen puoleen, ja että häirintään osataan puuttua asianmukaisesti.

.

Yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta

Kiusaamista, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan.

Opettaja ei aina huomaa kiusaamista, ja kiusattu oppilas ei välttämättä halua kertoa siitä. Kiusatuksi joutuminen voi hävettää, asian käsittely voi pelottaa tai ajatellaan, että aikuiselle kertomisesta ei ole apua, vaan kiusaaminen päinvastoin pahenee entisestään. Suorasta ja avoimesta kiusaamisesta kerrotaan useammin opettajalle kuin epäsuorasta kiusaamisesta. Mitä nuorempia koululaiset ovat ja mitä useammin heitä kiusataan, sitä todennäköisemmin he kertovat kiusaamisesta.

Koulun yhteisissä säännöissä määritetään, miten sukupuoleen perustuva ja seksuaalinen häirintä tunnistetaan ja miten siihen puututaan. Säännöistä tulee ilmetä, mitä sukupuoleen perustuva ja seksuaalinen häirintä on, mitä häirinnän kohteeksi joutunut voi tehdä, kenen puoleen hän voi kääntyä ja miten koulun henkilökunnan tulee tilanteessa toimia.

Häirintäkokemuksia ja raportoituja ongelmatilanteita on hyvä myös seurata. Ratkaisevaa häirinnän poistamisen kannalta on se, miten muut kuin häirintään syyllistynyt ja häirinnän kohteeksi joutuva tähän reagoivat. Koulussa on toimintakulttuuri, jossa häirinnän sivustaseuraajia ei ole, vaan jokainen oppilas osaa ja uskaltaa puuttua koulussa esiintyvään väkivaltaan, kiusaamiseen tai häirintään ja pitää tällaiseen joutuneen puolta.

.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Oppilaille ja huoltajille on hyvä tiedottaa koulun käytännöistä, jotta oppilaat uskaltavat kertoa ongelmatilanteista.

Oppilaan huoltajat

- Jos epäilet, että lastasi on kiusattu, kannusta häntä kertomaan asiasta tai ole itse yhteydessä opettajaan. Ota yhteyttä kouluun, vaikka lapsesi kieltäisikin.
- Koulukiusaamisen selvittäminen aloitetaan aina koulussa.
- Jos lapsesi on kiusaava osapuoli, tee selväksi, että et hyväksy minkäänlaista kiusaamista. Kerro asiasta myös opettajalle.

.

Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä.

.

Yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa

Tarvittaessa ollaan yhteydessä viranomaisiin kuten poliisiin tai lastensuojeluun.

.

Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Koulujen lukuvuosisuunnitelmiin kirjataan koulukohtaiset suunnitelmat oppilaan suojaamisesta väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Rehtorit huolehtivat, että suunnitelmaan perehdytään ja siitä tiedotetaan henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille.

Yhteistyötahoille tämä suunnitelma on nähtävillä Opetussuunnitelmassa Vihdin kunnan nettisivuilla.

.

Suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

Suunnitelma päivitetään lukuvuosisuunnitelman päivityksen yhteydessä.

.

Lähteet

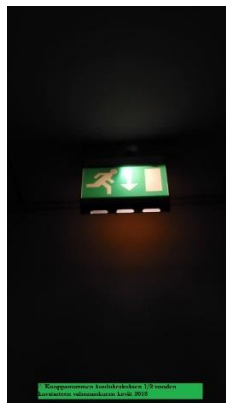
OPH: Perusopetuksen Opetussuunnitelman Perusteet 2014.

Jyväskylän Normaalikoulu

.

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

.

Kriisisuunnitelma

AKUUTTI TILANNE

YLEINEN HÄTÄNUMERO: 112

JÄLKIHOITO: KARVIAISTEN LASTEN JA NUORTEN TERVEYS- JA TERAPIAPALVELUIDEN KRIISIPUHELIN

KLO 8:00 – 16:00   09-425 82947

.

Koulun kriisiryhmän jäsenet ja yhteystiedot

- Rehtori
- Apulaisrehtori
- Psykologi
- Kuraattori
- Terveystenhoitaja
- Muu henkilö

.

Kriisitilanteiden ehkäisy

Kriisitilanteiden ehkäisyssä on tärkeää toimiva yhteisöllinen oppilashuoltotyö. Järjestyssäännöt tulee olla koko koulun väellä tiedossa, samoin turvallisuuteen liittyvästä valistuksesta huolehditaan luokissa.

Toimiva kriisiryhmä, opettajien kokoukset vuosittain, uusien opettajien perehdytys, valmistautuminen vaaratilanteisiin ja säännölliset harjoitukset ovat ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä.

Koulujen tilat, oppimisympäristöt, laitteet ja siisteys tulee olla sen mukaiset, että voidaan ennaltaehkäistä tapaturmia.

.

Kriiseihin varautuminen

Kriiseihin voidaan varautua selkeillä toimintamalleilla erilaisissa tilanteissa ja niistä tiedottaminen ja harjoittelu hoidetaan kouluilla.

Eri viranomaisten antamien ohjeiden noudattaminen kriisitilanteissa ja kriiseihin varautumisessa (esim. poliisi, palo- ja pelastuslaitos.)

Ajan tasalla oleva kriisisuunnitelma ja toimintakortit, jotka päivitetään kunnan ja oman koulun sivuille samoin kuin lukuvuosisuunnitelmaan. Huolehditaan erityisesti siitä, että yhteystiedot ovat päivitetty.

.

Toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa

Toimitaan kriisisuunnitelman toimintakorttien mukaisesti.

- Ota yhteyttä rehtoriin tai kehen tahansa kriisiryhmän jäseneen, joka kutsuu kriisiryhmän koolle.
- Rehtori vastaa toiminnasta kriisitilanteessa yhteistyössä kriisiryhmän kanssa.
- Kriisiryhmä organisoii toiminnan kriisitilanteissa ja huolehtii tarvittavan avun saamisesta.
- Turvallisuutta uhkaavissa akuuteissa tilanteissa toimintaa johtaa rehtori tai muu henkilökuntaan kuuluva pelastus- tai poliisiviranomaisten ohjeiden mukaisesti siihen asti, kunnes he saapuvat paikalle ja ilmoittavat ottavansa johdon ja vastuun tilanteesta.

.

Johtamisen periaatteet kriisitilanteissa

- Koulun työntekijä ilmoittaa kriisitilanteesta koulun rehtorille.
- Koulun rehtori ilmoittaa Sivistysjohtajalle. Sivistysjohtaja päättää kuka asiasta tiedottaa.
- Sivistysjohtaja ilmoittaa tarvittaessa kunnanjohtajalle.
- Kriisitilanteessa vain kunnan tiedotus- ja johtovastuussa oleva henkilö antaa lausunnot. Muut kunnan työntekijät kertovat, että tilanteesta tiedotetaan tämän johtovastuussa olevan henkilön toimesta.

Työntekijän tulee ilmoittaa poikkeustilanteesta esimiehelleen ja varmistaa, että tieto myös saavuttaa tämän.

Yhteistyö kriisitilanteissa

Kaikki pyrkivät tekemään yhteistyötä ja ottamaan toisensa huomioon yleisen turvallisuuden edistämiseksi kriisitilanteissa.

Työn- ja vastuunjakoa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa, sekä tiedottamisen ja viestinnän periaatteet

- Rehtori vastaa toiminnasta kriisitilanteessa yhteistyössä kriisiryhmän kanssa. Ota yhteyttä kehen tahansa kriisiryhmän jäseneseen, joka kutsuu kriisiryhmän koolle.
- Kriisitilanteisiin varautumisesta vastaa rehtori koulun henkilökunnan kanssa.
- Kriisiryhmä organisoii toiminnan kriisitilanteissa ja huolehtii tarvittavan avun saamisesta.
- Koulut tiedottavat omassa lukuvuosisuunnitelmassaan kriisiryhmän jäsenet.

Psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen

VIRKA-AJAN ULKOPUOLELLA

Akuuteissa tilanteissa virka-ajan ulkopuolella toimii sosiaalipäivystys, johon saa yhteyden hätänumeron **112** kautta.

- **Sosiaalipäivystys:** perheen akuutissa kriisissä (esim. perheenjäsenen vakava onnettomuus, kuolemantapaus, tulipalo, ym.). Avun pyynnön / yhteydenoton sosiaalipäivystykseen tekee esim. poliisi, hätäkeskus, tai lääkäripäivystys.

VIRKA-AIKANA

LASTENSUOJELUN PÄIVYSTYSNUMERO KLO 8 – 15.30 puh. 044 4675408 – Ainoastaan viranomaisille!

- ENSIVAIHEEN PSYKOSOSIAALISEN KRIISTUEN palveluihin ohjaaminen (0-3 vrk tapahtuneesta)
- Palvelun tarjoaa virka-aikana lapsille ja aikuisille Hymisen kriisipalvelut.
- Lapsen / lapsiperheen tarvitessa akuutin traumaattisen kriisin jälkeistä jatkohoitoa (yli 3 vrk tapahtuneesta) ottaa lastensuojelun päivystys yhteyden terveys- ja terapiapalveluiden päivystysnumeroon klo 8 – 16.
- **Päivähoidossa ja koulussa** ensivaiheen psykososiaalista tukea **lapsille / oppilaille** tarjoaa **oppilashuolto** (esim. terveydenhoitajat, kuraattorit ja muu oppilashuollon henkilöstö).

LAPSILLE JA NUORILLE:

LASTEN JA NUORTEN TERVEYS- JA TERAPIAPALVELUIDEN KRIISI-INTERVENTIOT:

- Shokkivaiheen/ensivasteen jälkeen tarjottava oppilashuollon kriisi-interventio lapsille ja nuorille, yhteistyössä kuraattoreiden kanssa
- Vanhemmille annettava ohjaus/tuki kriisissä olevan lapsen/nuoren tukemiseen
- Perheelle tarjottava kriisi-interventio shokkivaiheen/ensivasteen jälkeen, kun pääasiallinen psykososiaalisen tuen tarve kohdistuu lapseen/nuoreen

HENKILÖKUNNALLE:

KRIISIPUHELIN TYÖNTEKIJÖILLE KLO 8-16 p. 0942582947

- Konsultaatiot oppilashuollon työntekijöille ja sosiaalipäivystykselle
- ensivaiheen jälkeisen kriisi-intervention järjestäminen lapsille, nuorille ja heidän perheilleen

Jälkipuinti-istunto järjestetään 1-3- vrk:n kuluttua äkillisestä traumaattisesta tapahtumasta (toteutunut onnettomuus tai sen vakava uhka). Tarpeen arvioi traumaattisten kriisien hoitamiseen perehtynyt ammattihenkilö tutustuttuaan tapahtumaan ja sen aiheuttamiin reaktioihin rehtorin ja/tai omaisten kanssa käymissään keskusteluissa. Jälkipuinnin tavoite on vahvistaa yhteisöllisyyttä ja luoda yhteinen käsitys tapahtuneesta. Jälkipuinti on akuutin tilanteen jälkeen annettavaa psykologista jälkihoitoa reaktioiden käsittelemiseksi.

Tilanteen palattua ulkoisesti normaaliksi tulee seurata oppilaiden selviytymistä. Osa selviää hyvin, osa tarvitsee pidempiaikaista tukea ja apua. On arvioitu, että 40 %:lla surevista oppilaista koulusuoriutumisen heikkenee. Oppilaan traumaattinen kuolema aiheuttaa traumaperäisen stressihäiriön riskin 1 kk tapahtuneesta 40 %:lle ja 6 kuukauden kuluttua 28 % koulutovereista.

Kouluissa rehtorien tehtävä on huolehtia henkilökunnan tukemisesta ja ohjaamisesta tarvittaessa jatkoavun piiriin. Rehtoreiden tuesta vastaavat heidän esimiehensä.

- Kriisiryhmä huolehtii seurannasta ja arvioi tapahtuman jälkeen, miten tilanne hoidettiin.
- Kuraattorit/Koulupsykologit purkavat tilanteita.

Suunnitelmaan perehdyttäminen

Koulut käyvät läpi henkilöstön kanssa kriisisuunnitelman. Henkilöstö käy oppilaiden kanssa läpi tarvittavat kohdat kriisisuunnitelmasta. Koulun järjestyssäännöt ohjaavat ennaltaehkäisevällä tavalla oppilaiden toimintaa.

KRIISI ja Turvakansio on vanhentunut ja se liittyy edelliseen opetussuunnitelmaan. Alla oleva pois, kohdat 1-12.

Kunnan opetussuunnitelman liitteeseen (24.10.2006) on kirjattu organisaatiomallit, toimintaohjeet ja tiedotusohjeet seuraaviin tilanteisiin. Nämä löytyvät kouluilla olevista Kriisi ja Turva-kansioista:

- 1) Vakava onnettomuus koulussa tai sen välittömässä läheisyydessä
- 2) Vakava väkivaltilanne (oppilaaseen tai henkilökuntaan kohdistuva)
- 3) Oppilaan vakava sairaus
- 4) Oppilaan kuolema
- 5) Opettajan tai muun henkilökuntaan kuuluvan kuolema
- 6) Oppilaan lähiomaisen kuolema
- 7) Oppilaan itsemurha
- 8) Itsemurhayritys tai sillä uhkaileminen

9) Läheltä piti –tilanne (onnettomuuden uhka)

10) Erityistilanteet

11) Yhteiskunnallinen erityistilanne

12) Tulipalo tai muu vaaratilanne koulussa

.

Tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Koulujen nettisivuilla on kriisiryhmän tiedot. Koulut tiedottavat lukuvuoden alussa koulukohtaiset tiedot.

.

Toimintavalmiuksien harjoittelu

Turvallisuuskävelyt ja pelastautumisharjoitukset järjestetään kouluilla vuosittain. Oppilaille tulee opastaa, miten toimitaan kriisitilanteissa.

.

Suunnitelman arviointi

Suunnitelma arvioidaan vuosittain lukuvuosisuunnitelman yhteydessä.

.

Suunnitelman päivittäminen

Suunnitelma päivitetään vuosittain lukuvuosisuunnitelman yhteydessä.

.

Yksilökohtainen Oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia neuvola- ja kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Yksittäisen oppilaan tai tietyn oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään yksilö-, tai tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

.

Yksilö- tai tapauskohtainen oppilashuollollinen asiantuntijaryhmä

Monialaisen oppilashuoltoryhmän kokoa ensimmäiseen kokoontumiseen pääsääntöisesti oppilaan luokanopettaja tai luokan ohjaaja, päiväkodissa alueellinen erityislastentarhanopettaja yhteistyössä lastentarhanopettajan kanssa. Ryhmän kokoaja voi olla myös muu opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu, esim. terveydenhoitaja tai koulukuraattori. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Tarkoituksenmukaista on, että vastuuhenkilönä toimii pääsääntöisesti ryhmän kokoaja. Jos oppilas on ollut asiakkuudessa ja tuen tarve ilmennyt sitä kautta, toimii terveydenhoitaja, koulukuraattori tai terveyskeskuspsykologi koollekutsujana, mikäli oppilas ja huoltaja tähän suostuvat.

Ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Alaikäinen oppilas voi painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa osallistumasta itseään koskevan asian käsittelyyn. Arvion oppilaan edun toteutumisesta tällaisessa tilanteessa tekee tällöin oppilashuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Oppilashuoltokertomuksen kirjaa ryhmän nimetty vastuuhenkilö. Mikäli asiantuntijaryhmään on kutsuttuna kuraattori ja tai terveydenhuollon edustaja, kuraattori kirjaa asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen ja psykologi sekä kouluterveydenhuollon edustaja potilaskertomukseen. Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin.

Oppilashuoltorekisteri

Oppilashuoltokertomukset ja muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan yksilökohtaisissa kansioissa/ aktissa oppilashuoltorekisteriin, jota säilytetään lukollisessa tilassa ja jonka yksikkökohtaisesta ylläpidosta ja henkilötietojen käsittelystä vastaa yksikön esimies tai oppilashuollon asioista vastaava henkilö.

Opiskelijan yksilökohtaiseen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. 1.8.2014 voimaan tuleva laki ei vaikuta oppilaan perusopetuslain mukaisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin osallistua järjestettävään opetukseen. Kurinpito koulussa ja oppilaan opetuksen ja koulunkäynnin tuki sekä niihin liittyvä päätöksenteko ja moniammatillinen yhteistyö ovat osa opetuksen järjestämistä, eikä näin ollen osa vapaaehtoista yksilökohtaista oppilashuoltoa.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi järjestetään tarpeen mukaan.

Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

Koululta ollaan yhteydessä huoltajiin ennen laajoja terveystarkastuksia ja lisäksi silloin kun oppilaan terveydentilasta ollaan huolissaan. Opetuksen järjestämisen kannalta tärkeä tieto voidaan siirtää terveydenhoitajalle/psykologille/ lääkärille myös ilman huoltajan suostumusta.

Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Ohjeet lääkehoidon antamisesta ovat henkilöstölle kunnan Intrassa.

Erytisruokavalion tilaaminen löytyy [Ateria- ja Puhdistus](#) – nettisivuilta.

Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

Perusopetuslain mukainen kolmiportainen tuki (yleinen, tehostettu ja erityinen) käsitellään moniammatillisesti oppilashuollon kanssa. Vihdin kouluissa käsittelyssä on mukana opetushenkilökunnan lisäksi usein psykologi tai terveydenhoitaja, joissakin tapauksissa lääkäri. Kuraattorit kuuluvat Vihdissä koulun henkilökuntaan. Kolmiportaisen tuen käsittelyssä käytetään myös asiantuntijoiden välistä konsultaatiota.

Yhteistyö kolmiportaisessa tuen yhteydessä on kuvattu tarkemmin Vihdin kunnan opetussuunnitelman luvussa [Oppimisen ja Koulunkäynnin tuki](#).

Oppilashuollon tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Kurinpito, säännöt ja valvonta muodostavat vain yhden osa-alueen moninaisista koulurauhaan vaikuttavista tekijöistä. Koulurauhaa lisätään yhteisöllisyyttä ja oppilaiden osallistumista vahvistamalla; vuorovaikutus sekä oppilaiden, opettajien ja vanhempien välinen luottamus ovat avaintekijöitä, kun viihtyisää ja rauhallista arkea kouluissa rakennetaan.

Katso myös sivulta Koulutyön järjestäminen kohdasta **Kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskeva suunnitelma**.

Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Kokoukseen voidaan sovitusti huoltajan luvalla kutsua esimerkiksi lääkäri, poliisi tai iltapäivätoiminnanohjaaja. Monialainen oppilashuolto toimii aina yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa.

Koululla toimii monialainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, jota johtaa rehtori. Ryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Henkilöstö perehdytetään ajantasaiseen oppilashuollon järjestämistä koskevaan suunnitelmaan lukuvuosittain. Oppilaat ja huoltajat saavat tietoa oppilashuollon palveluista koulun henkilökunnalta. Oppilashuollon järjestämisestä sekä tavoitteista löytyy tietoa kunnan opetussuunnitelmasta ja koulun lukuvuosisuunnitelmasta. Lisäksi oppilashuoltotyöstä tiedotetaan tarpeen mukaan vanhempainilloissa, huoltajapalavereissa ja sähköisen Wilma – järjestelmän kautta.

Sivistystoimi vastaa muiden yhteistyökumppaneiden informoimisesta verkostokokousten yhteydessä. Toimintaohjeet päivitetään tarpeen mukaan niin koulu- kuin kuntatasolla.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa koulun oppilashuoltosuunnitelman toteutumista.

Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä oppilas- /opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti. Koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimitettava em. tahoille oppilas-/ opiskeluhuollon valtakunnallisessa arvioinnissa, kehittämisessä, tilastoinnissa ja seurannassa tarvittavat tiedot.

Koulut arvioivat säännöllisesti oppilashuoltotyön toteutumista oman koulunsa osalta koulun yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokouksissa sekä keväisin toteutettavassa koulun toiminnan arviointitilaisuudessa, jonka tulokset esitetään Lasten ja nuorten lautakunnalle kesäkuussa. Alueellisissa monialaisissa oppilashuoltoryhmissä seurataan oppilashuollon toteutumista alueellisesti Vihdin kunnan sisällä. Oppilashuoltoryhmien työtä ohjaa oppilashuoltoon laadittu vuosikello. Lasten- ja nuorten hyvinvointityöryhmä, joka on monialainen oppilashuollon johtoryhmä, arvioi koko Karviaisen toimialueella tapahtuvaa oppilashuoltotyötä. Säännöllisesti toteutettavat kouluterveyskyselyt ja hyvinvointiselvitykset antavat arvokasta tietoa oppilashuoltotyön suunnittelun pohjaksi.

9. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Vihdissä oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti ja oppilaat tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin.

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muuttuvassa maailmassa muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Vihtiläinen perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta ja kielistä. Tavoitteena on edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Vihdissä järjestetään myös Valmistavaa opetusta maahanmuuttajille. Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma on erillinen suunnitelma Opetussuunnitelma-sivulla. Maahanmuuttajille tehdään omat oppimissuunnitelmat opiskelun tueksi. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat, kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika. Oppilas opiskelee suomi toisena kielenä -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella tai oppilaan suomen kielen taito on muutoin riittämätön suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Vihdin kunta on laatinut Kotouttamissuunnitelman maahanmuuttajille.

10. Valinnaisuus

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

Tuntijakotaulukko on luvussa Perusopetuksen tehtävä, tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Nimestään huolimatta taide ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä ja ne myös arvioidaan osana niiden opetusta. Taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien käytöstä musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden opetukseen päättää opetuksen järjestäjä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit on Vihdissä jaettu seuraavasti:

- 4. luokalle: 1 tunti musiikkiin, 1 tunti kuvataiteeseen ja 1 tunti käsityöhön.
- 5. luokalle: 1 tunti kuvataiteeseen ja 1 tunti käsityöhön.
- 6. luokalle: 1 tunti käsityöhön.
- 7. luokalle: 1 tunti käsityöhön.
- 8. ja 9. luokalla: oppilaan valinnan mukaan, kummallekin luokalle 2 tuntia.

Kun taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien käyttö perustuu oppilaan valintaan yläkoulussa, laaditaan näiden tuntien muodostamille syventäville opinnoille oma suunnitelmansa, jossa määritellään opintojen nimi, laajuus, tavoitteet, sisällöt, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet sekä vuosiluokat, joilla niitä tarjotaan. Opintojen nimi määrittyy ko. yhteisen taide- tai taitoaineen mukaisesti (esim. käsityön syventävät opinnot). Mikäli oppilaalle tarjottava kokonaisuus koostuu useammasta taide- ja taitoaineesta, sen nimestä ilmenee, mistä kaikille yhteisistä taide- ja taitoaineista opinnot muodostuvat. Tämä suunnitelma kirjoitetaan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisista opinnoista ei tule erillistä arviota lukuvuositodistukseen tai päättötodistukseen.

Valinnaiset aineet

Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti.

Tavoitteena on, että valinnaisaineet myös mahdollistavat monialaisten oppimiskokonaisuuksien järjestämisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien kautta toteutetaan koulukohtaisia painotuksia. Perusopetuksen kuntakohtaisessa tuntijaossa ei ole mainintaa erillisistä painotuksista. Koulukohtaisiin lukuvuosisuunnitelmiin kirjataan, kuinka monialaiset opinnot toteutetaan kussakin koulussa.

Valinnaisaineiden jakautuminen

Valinnaisaineet ja niiden sijoittuminen eri vuosiluokille on päätetty tuntijaossa.

- Vuosiluokilla 4, 5, ja 6 on yksi vuosiviikkotunti valinnaista ainetta.
- Vuosiluokilla 8 ja 9 on kummallakin 4 vuosiviikkotuntia valinnaisia aineita.
- Vuosiluokkien 8 ja 9 valinnaisaineet ovat vähintään 1 vuosiviikkotunnin laajuisia.
- Vuosiluokkien 8 ja 9 valinnaisaineet toteutetaan valinnaistarjottimen ja koulun resurssien mukaisesti, edellyttäen, että valitsijoita on riittävästi ja näin ollen ryhmät voidaan toteuttaa.

Valinnaiset aineet voivat vaihdella vuosittain, joten ne kirjataan oman koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Valinnaisten aineiden nimet, laajuus, vuosiluokat, tavoitteet, sisällöt, ja muut erityispiirteet kirjataan koulukohtaisiin lukuvuosisuunnitelmiin.

Valinnaisaineiden arviointi

Jokainen valinnainen aine muodostaa oppimäärän, joka siten myös arvioidaan omana oppiaineenaan. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään todistukseen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu

valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien yhteen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytty”.

Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vihdissä voi opiskella B2-kieltä valinnaisena aineena. Vapaaehtoista B2-kieltä vuosiluokilla 8-9 on yhteensä 4 vuosiviikkotuntia.

- B2-kielen suunnitelma on kirjattu Oppiainekohtaiseen suunnitelmaan.

Valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Kieliohjelma

Vihdissä perusopetuksen kouluissa aloitetaan englannin opiskelu 3. luokalla. Poikkeuksena on Nummela Skola, missä englanti on A2-kieli ja se aloitetaan 4. luokalla. Yksityisessä Kopun koulussa aloitetaan englannin opiskelu 1. luokalla.

Ruotsin opiskelu alkaa perusopetuksessa 6. luokalla, paitsi Nummela Skolassa, missä opetus järjestetään ruotsinkielellä. Nummela Skolassa aloitetaan suomenkielen opiskelu (A1-kielenä) 2. luokalla.

Valinnaisaineina yläkoulussa on mahdollista opiskella B2 -kieliä. Vihdissä on tarjottu mahdollisuuksien mukaan saksaa, ranskaa ja espanjaa.

Kielten opintojen järjestäminen voi edellyttää etäopetusyhteyksien järjestämistä sekä koulujen välistä yhteistyötä.

